

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Katedra obecné antropologie

Bc. Jan Kravka

**Analýza rytmů a proměna místa:
náplavka Rašínovo nábřeží**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.**

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25.července 2020

.....

Bc. Jan Kravka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce Mgr. et Mgr. Markétě Zandlové, Ph.D. za nedocenitelné rady, neutuchající pomoc, a především za veškerý čas, který této závěrečné práci věnovala. Aktérům, kteří utvářejí současnou podobu náplavky děkuji za jejich otevřenost a upřímnost během poskytnutých rozhovorů. Děkuji také svým rodičům a všem, kteří mě během psaní podporovali. Tato práce by nevznikla bez Míši Pokorné. Také jí chci vyslovit srdečné poděkování.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá analýzou rytmů (Lefebvre 2004) náplavky Rašínova nábřeží. Práce klade důraz na pozorování časoprostorové proměny tohoto místa. Dlouhodobé soustavné navštěvování a smyslové vnímání zkoumaného místa jsem doplnil jak kvalitativními rozhovory s aktéry, kteří svou správcovskou či podnikatelskou činností utvářejí rytmus tohoto místa, tak i četbou odborných historických publikací. Na základě prováděného zúčastněného pozorování a následné analýzy rytmů jsem interpretoval, co tyto rytmy vypovídají o každodenní sociální realitě zkoumaného místa v konkrétním čase, tedy jak je tento prostor skrze rytmy produkován. Užil jsem také související koncepty chronotop (Crang 2001; Osman, Mulíček, Seidenglanz, 2010, 2015) a chronopolis (Osman, Mulíček, Seidenglanz, 2011, 2017). Práce ukazuje, že soulad rytmů na náplavce, tedy zdejší eurytmie, je v současnosti utvářena nerušeným pohybem chodců, běžců a cyklistů po ploše náplavky, pravidelným konáním farmářských trhů a dalších společenských akcí a také proudem řeky a jejím rytmem, společně s prouděním veškeré dopravy po silnicích, mostech a řece. Z hlediska rytmu představuje řeka „rytmickou spojnicí“ mezi náplavkou a jinými místy, zároveň se jedná o spojení s širším kontextem Prahy. Podobně je tomu v případě vlakové dopravy, kdy se jedná o spojení s větším územím, které zakládá chronopolis. V práci též analyzuji procesy a události, které eurytmii narušují: všímám si zdejších arytmii. Zvláštní úlohu v mé analýze má proces rekonstrukce kobek na náplavce. Lze na ni nahlížet nejen jako na součást eurytmie, ale také arytmie. Navíc výsledná podoba kobek (ve tvaru skleněné čočky) a také skladba náplně jejich provozů předurčila, jak bude prostor náplavky do budoucna fungovat a jak bude toto místo v budoucnosti socio-prostorově produkováno.

Klíčová slova

náplavka, Rašínovo nábřeží, analýza rytmu, časoprostor, každodennost, život v městském prostředí, chronotop, chronopolis

Abstract

This thesis deals with the analysis of rhythms (Lefebvre 2004) at Prague's Rašín Embankment (náplavka Rašínova nábřeží). This thesis would also focus on the observation of the spatiotemporal changes of this place in a long term. I carried out qualitative interviews with actors who co-create the rhythms of this place with their managerial and entrepreneurial activities and added them to long-term continual visits and sensory perception of the place, along with the study of specialized historical publications. The analysis of the rhythms based on long-term participant observation was followed by an interpretation of what they actually tell us about everyday social reality of this place at specific times and how this space is produced by those rhythms. In this thesis I also used related concepts like chronotope (Crang, 2001; Osman, Mulíček, Seidenglanz, 2010, 2015) and chronopolis (Osman, Mulíček, Seidenglanz 2011, 2017). This thesis shows that nowadays the eurhythmia of this place is created by non-disruptive movement of local visitors such as walkers, runners and cyclists along the embankment, by regularly organized farmers' market and other events as well as by the flow of the Vltava river and its rhythms, by all means of transport on the local roads, bridges and the Vltava river. From the rhythmical point of view the river represents a "rhythmical connection" between the embankment and other places, as well as a connection with a broader area of Prague as well. Similarly, the railway transport and its lines which connects this place with greater areas, then establish chronopolis. In this thesis I also analyse processes and events that disrupt local eurhythmia – I am attentive to local arrhythmias. Reconstruction of local vaults plays a specific role. We can take them not only as a part of eurhythmia but as arrhythmia as well. Also, the final appearance of these vaults in the form of glass "lenses" determined the future functioning of this place and how it would be socio-spatially produced at that time.

Keywords

embankment, Rašínovo nábřeží, rhythmanalysis, spatio-temporality, everydayness, city life, chronotope, chronopolis

Obsah

1	Úvodem.....	8
1.1	Metodologie	10
1.2	Pozice v terénu a reflexivita.....	13
1.3	Etika	15
2	Teoretická část	17
2.1	Antropologie a prostor	17
2.2	Rytmus a čas dle Lefebvra.....	19
2.3	Autoři navazující na Lefebvrovo pojetí rytmu.....	21
2.4	Analýza rytmu.....	22
2.5	Analytik rytmu	24
2.6	Chronotop.....	25
2.7	Chronopolis.....	26
3	Historická část.....	27
3.1	Historie Palackého/Rašínova nábřeží.....	29
3.1.1	Počátky Podskalí	29
3.2	Konec 19. a počátek 20. století ve jménu asanace nábřeží a výstavby mostů.....	31
3.3	Vltava v 19. a 20. století: Doprava a také rekreace.....	34
3.4	Náplavka těsně před a po povodních roku 2002 – kulturní oživování.....	35
3.5	Do současnosti – dokument „Koncepce pražských břehů“.....	41
4	Analytická část: Procházka po náplavce – od Vyšehradského tunelu k Jiráskovu mostu.....	45
4.1	Rytmy zakoušené smysly.....	46
4.1.1	Od Vyšehradského tunelu	47
4.1.2	Od Výtoně k Jiráskovu mostu.....	52
4.2	Rytmy ukotvené v dění	54

4.2.1	Kalendářní čas	54
4.2.2	Rytmy dopravy	66
4.2.3	Rytmy pohybu lidí	70
4.3	Regulace rytmů	73
4.3.1	Institucionální regulace	73
4.3.2	Regulace rytmů přítomnými osobami	79
4.3.3	Materialita v prostoru náplavky	79
4.4	Eurytmie	84
4.5	„Narušitelé rytmů“	86
4.5.1	Policejní zásah do každodennosti	86
4.5.2	Další narušení	88
4.6	Chronopolis a rytmizátory	91
5	Závěr	95
5.1	Historická proměna	95
5.2	Současnost	97
6	Literatura a další zdroje	101

Looking at cities can bring a special pleasure, however commonplace the sight may be. (Lynch 1960: 1)

Cities are certainly concentrations of those processes: the city is often read as the medium through which modernity (and then postmodernity) gets expressed, worked through, concretized. (Bell, Haddour 2010: 1)

1 Úvodem

Počátek mého zájmu o téma náplavky na Rašínově nábřeží sahá k roku 2015. Již v té době jsem byl součástí hudební skupiny, která na náplavce několikrát pořádala koncert. Především během léta oživovaly náplavku na Rašínově nábřeží i další koncerty různých hudebních skupin. V té době probíhaly koncerty v prostorech před kobkami zdejších podniků (A)void Café, Bajkazyl nebo v podpalubí lodí Cargo Gallery a (A)void Floating Gallery, v druhém případě také na palubě lodí. První kontakt s provozovatelem, v jehož podniku se vystoupení konala, jsem navázal v lednu 2015. Během toho roku jsme koncerty s kapelou odehráli, stejně tak během dvou následujících let.

V té době byla možnost hrát s elektrickými kytarami, s bicími, s plným ozvučením. Navíc byla možnost vystupovat přímo před kobkou (A)void Café, nebylo tudíž nutné hlídat si termín na loď (A)void Floating Gallery (Obr. 1). Kromě nutnosti respektovat noční klid nebyl do roku 2018 s pořádáním podobné akce na náplavce problém. Byl leden 2015, tudíž mnoho let před tím, než jsem vůbec mohl tušit, jakým tématem se budu ve své závěrečné práci zabývat.

☞Ko... ""Jan Kravka"" <honza@kobylinec.cz>

Zna...

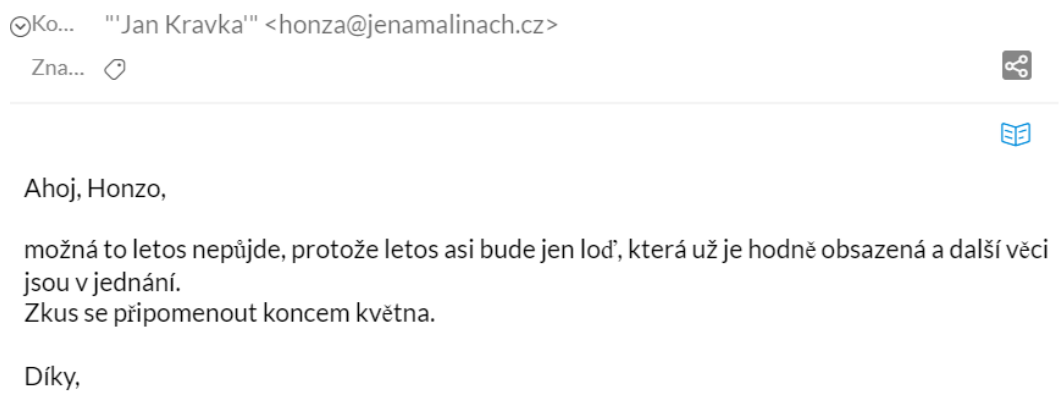
Honzo,

pokud jde o léto, tak to asi není velký problém, protože v případě příznivého počasí se dá hrát de facto na dvou místech, takže „spotřeba“ kapel je relativně velká. No a na druhé straně zase musíme koncerty rušit, když začne pršet. Pokud nebude mít úplně natřískaný kalendář, můžeme se operativně domlouvat v létě. Případně taky můžete poslat termíny, kdy během léta nebudete jako kapela volní.

Hezký večer,

*Obr. 1: Ukázka e-mailové komunikace s provozovatelem podniku na náplavce, únor 2015.
Zdroj: archiv autora.*

Celá situace se začala měnit s rokem 2018, kdy mi provozovatel odepsal, že jsou v plánu pouze vystoupení na lodi a že ta jsou již plná (Obr. 2). Začal jsem se tudíž zajímat o důvody, proč k tomuto omezení najednou došlo. Jak jsem zmínil, dříve nebylo nutné hrát jen akusticky.

Obr. 2: Komunikace s provozovatelem, březen 2018. Zdroj: archiv autora.

Po této e-mailové komunikaci následoval telefonický hovor s provozovatelem, v němž vyjasnil, že pravidla provozování akcí na náplavce procházejí určitou změnou a že zde dochází k celkové redukci hudebních akcí. Součástí této změny bylo i hlukové omezení, vystoupení tudíž bylo od té doby (jaro 2018) možné jen akusticky. Ve výzkumu si všímám proměny celého tohoto místa. Zcela reflektuji, že nejen tím, co a koho zkoumám, ale také jakým způsobem svůj výzkum provádím, nemohu se vyhnout tomu, abych se nepřikláněl k určité verzi skutečnosti, kterou tak posiluji (srov. Law, Urry 2004; Law 2009 in Stöckelová, Abu Ghosh 2013: 25).

Díky dlouhodobému zájmu o náplavku Rašínova nábřeží jsem zaznamenal nejen výrazné změny pravidel konání akcí na této náplavce, ale také změnu prostorového rázu ve formě rekonstrukcí zdejších kobek. Tyto projevy proměny místa mě zaujaly natolik, že jsem se tématu začal věnovat ve své diplomové práci. Kládl jsem si otázku, co tyto změny pro celé místo znamenají v kontextu jeho historického vývoje, čím náplavka po dobu své existence doposud byla, jaké činnosti s ní byly spojeny? Jaké rytmické projevy utváří každodenní rytmické fungování zkoumaného místa? Jak jsou zdejší rytmy časoprostorově produkovány a co vypovídají o propojení tohoto konkrétního místa v konkrétním čase s jinými, vzdálenými místy a časy? Právě kategorie místa a času jsem pojímal společně, zajímalo mě, jak se místo proměnilo z hlediska *časoprostoru*.

K zodpovězení těchto otázek jsem užil analýzy rytmu dle Henriho Lefebvra (2004). Ve sledovaném období od října 2018 do října 2019 jsem si všímá, jaké aktivity, pohyby a

obecně projevy rytmů toto místo *utvářejí*. Na tyto projevy jsem nahlížel z časoprostorového hlediska, náplavku jako místo jsem tak pojímal v kontextu jejího historického vývoje. Následně jsem porovnával, jak se současné rytmické projevy liší od těch z minulosti, zda se současný vývoj výrazně liší od dosavadního trendu směřování tohoto místa, tedy do počátku zahájení revitalizace nábřeží či nikoli. Tedy, co tyto rekonstrukce z hlediska rytmických projevů pro náplavku představují a jakým způsobem mění zdejší časoprostorové chování návštěvníků.

1.1 Metodologie

Cesty tramvají podél Rašínova nábřeží mám spjatý se svým dětstvím, pokud se směřovalo do centra Prahy, vždy cesta vedla podél Vltavy, podél tohoto nábřeží. Později, během mých středoškolských studií v centru Prahy, vedly mé cesty do školy opět podél Rašínova nábřeží, které se tak stalo součástí mé každodennosti.

První výzkumné setkání s terénem sahá k říjnu 2018, v té době v Praze hostoval Ian M. Cook z budapeštské Středoevropské univerzity (CEU), který v Praze uspořádal workshop o rytmech města. Tehdy jsem si jako svůj výzkumný terén pro workshop vybral právě náplavku na Rašínově nábřeží. Na základě tohoto workshopu jsem se o zdejší dění následně začal více zajímat a rozhodl se náplavkám věnovat ve své diplomové práci.

Již během workshopu pro mě byla klíčová kniha *Rhythmanalysis* (2004) od Henriho Lefebvra. Nejen pro načerpání teoretických přístupů, ale i pro základní „nastavení se“ na Lefebvrovo časoprostorové uvažování jsem se k této knize vracel v průběhu výzkumu velmi často. S výkladem Lefebvra díla mi pomohla kniha *Understanding Henri Lefebvre* (2004) od Stuarta Eldena. Dalším stěžejním teoretickým východiskem pro mě byl sborník textů *Geographies of Rhythm* (2010) editovaný geografem Timem Edensorem a také řada publikací kolektivu Osman, Mulíček, Seidenglanz. Tyto zmíněné publikace jsem následně doplňoval dalšími relevantními knihami, články a dalšími relevantními zdroji. Překlad veškerých cizojazyčných pramenů jsem jako autor provedl sám.

Od konce listopadu 2018 jsem začal náplavku opakovaně navštěvovat a provádět zde zúčastněné pozorování zdejších návštěvníků, s několika z nich jsem provedl doplňující rozhovory. Do konce prosince toho roku jsem místo navštěvoval vždy alespoň jednou týdně. V návštěvách náplavky jsem v průběhu roku 2019 nadále pokračoval. Během každé návštěvy, jsem si v terénu psal či jinak zaznamenával terénní poznámky (*fieldnotes*), v průběhu návštěv terénu jsem taktéž soustavně pořizoval fotodokumentaci.

Zmíněné terénní poznámky se po opuštění terénu vyjevily skutečně jako *aide-mémoires*, pomohly ke znovu-vytvoření a obnovení minulých událostí (Bond 1990: 274 in Stöckelová, Abu Ghosh 2013: 17). Právě díky těmto poznámkám, jsem si mohl celou návštěvu terénu znovu opakovaně promítat a celý prostor se mi tak začal vyjevovat jasněji. Jak zmiňují T. Stöckelová a Y. Abu Ghosh (2013):

Místa se proměňují v lokace, čas v procesy a časovosti a pozorovatel ve specifického činitele ve výzkumu (Stöckelová, Abu Ghosh 2013: 10; srov. Madden 2010: 38). Postupem času se mi prostor náplavky přestal jevit jako cizí prostředí. Zdejší skladba návštěvníků se sice neustále měnila, ale chování a aktivity pozorovaných aktérů se začaly opakovat.

Další část výzkumu se týkala rozhovorů s aktéry, jimž náplavka vděčí nejen za své nynější fungování a za svůj nynější vzhled, ale i těm, kteří zde produkují kulturní program. Od těchto aktérů jsem se snažil zjistit jejich odborný pohled na prostor pražské náplavky na Rašínově nábřeží. Konkrétně jsem tedy provedl rozhovor s koordinátorem správy náplavek Janem Nejedlým a s kurátorem náplavek Jiřím Sulženkem – oba z firmy Trade Centre Praha a.s. (TCP a.s.), jež náplavky spravuje. Dále také s architektem náplavek Petrem Jandou a s Milanem,¹ jedním z provozovatelů místního podniku.

V případě všech vedených rozhovorů jsem postupoval obdobně. Nejprve jsem představil záměr závěrečné práce, následně jsem přešel k samotnému kladení otázek. Co se týče procedurální etiky, dokument o udělení informovaného souhlasu (Guillemin, Gillam 2004: 16) jsem měl vždy během rozhovoru k dispozici, nikdy ale nedošlo k jeho upotřebení. Pro informátory nebyl tento písemný souhlas podstatný a povolení k rozhovoru vždy poskytlí ústně. Žádný z těchto účastníků nepožadoval anonymizaci, vyjma Milana, se kterým jsem se po rozhovoru domluvil na neuvedení jeho skutečného jména.

V případě setkání s Milanem a se zástupci správcovské firmy jsem si také ověřil, zda dotyční souhlasí s pořizováním zvukového záznamu našeho rozhovoru. Výjimku představoval improvizovaný rozhovor s architektem Jandou, vzhledem k dané situaci jsem se na souhlas s nahráváním nezeptal. O tom, co je nebo není vhodné, vždy rozhoduje kontext dané situace (Hammersley, Atkinson 1995: 279).

Pro získání expertního pohledu na otázky spojené s pražskými náplavkami jsem v dubnu 2019 e-mailem oslovil koordinátora správy náplavek Jana Nejedlého a kurátora náplavek Jiřího Sulženka, a také architekta náplavek Petra Jandu. Právě architekta Jandu jsem v průběhu května 2019 na náplavce v okolí rekonstruovaných kobek náhodně potkal.

¹ Jedná se o pseudonym, Milan není skutečné jméno tohoto provozovatele. Více se otázce anonymizace budu věnovat v části 1.3 „Etika“.

Otázky pro oslovené respondenty byly v té době zatím jen předpřipravené, přesto jsem s architektem improvizovaný rozhovor provedl.

Na základě následné komunikace se zástupci správcovské firmy TCP proběhlo koncem května 2019 osobní setkání v sídle správcovské firmy, kde jsem rozhovory provedl také s nimi. Přijetí bylo vřelé, možná i díky tomu, že správcovská firma již v minulosti měla s antropologickým šetřením zkušenost, tudíž nebylo nutné zabývat se otázkou, co antropologický výzkum obnáší. Po představení výzkumného záměru jsem si ověřil, zda dotazování souhlasí s pořízením zvukového záznamu, a následně jsem přešel k samotnému kladení otázek. Kromě samotných rozhovorů jsem od zástupců firmy získal také různé konceptuální materiály týkající se tématu dalšího plánovaného vývoje náplavek. Tyto dokumenty jsem přijal jako vřelé gesto pomoci, avšak po jejich pročtení jsem dané informace neshledal natolik přínosné, abych je jakkoli užil ve své práci.

Respondenty jsem nezatěžoval již zjištěnými odpověďmi či stanovisky jiných aktérů, tyto jsem ani konkrétně nejmenoval. Jak říkají Hammersley a Atkinson (1995), etnograf by neměl prozradit o výzkumu vše. Mohlo by to výrazně ovlivnit chování tázané osoby (Hammersley, Atkinson 1995: 265). Předestřel jsem pouze, že se ve svém výzkumu hodlám s otázkami obrátit na aktéry, kteří v současnosti utvářejí náplavku.

Vedle tohoto pohledu lidí, kteří náplavku utvářejí „shora“ mě zajímal také pohled aktérů, kteří program na náplavce „odspodu“ přímo vytvářejí, proto jsem v červnu 2019 oslovil provozovatele Milana. Rozhovor proběhl v jednom z podniků na náplavce. Veškeré provedené rozhovory jsem poté přepsal a následně je analyzoval.

Informace o historickém vývoji místa jsem čerpal jak z odborných historických publikací (Štech a kol. 2002; Hubert 2012, Bečková 2015a, 2015b), tak z dubnové (2019) návštěvy expozice *Zaniklé Podskalí a život na Vltavě* v budově Podskalské celnice na Výtoni. V polovině září 2019 jsem se zúčastnil *Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek*, jež se konala přímo na palubě jedné z kotvících lodí. Tato návštěva mi poskytla důležitý vhled především do historického vývoje náplavky. Zúčastnil jsem se i akce „Dny otevřených kobek“, jež probíhala na konci října 2019. Tehdy byly za přítomnosti architekta náplavek Petra Jandy, architekta Adama Gebriana, místních provozovatelů Ivo Slavíka a Martina Kontry, kurátora náplavek Jiřího Sulženka a také Českého rozhlasu tyto nové prostory kobek představeny široké veřejnosti.

Pro přístup do terénu a pro osobní představu o terénu bylo nejprve důležité uvědomit si a následně reflektovat svou pozici v terénu. Svoji pozicionalitu v terénu jsem si uvědomoval (Stöckelová, Abu Ghosh 2013: 19; srov. Růžička 2015: 25; srov. Vaňková

2010: odst. 35), snažil jsem se měnit své perspektivy vnímání celého místa. Výzkum vychází především z pozorování dění v terénu a také z rozhovorů, také z analýzy dokumentů. Svoji pozici v terénu mohu charakterizovat jako „outsiderskou“, na veškerém dění jsem neměl žádný osobní zájem, nezastupoval jsem ani žádný silný názor. Moje pozice byla čitelná, otevřená, ale do velké míry neutrální – s vědomím, že úplná neutralita není možná, nemohl jsem se oprostít od rozlišování sympatií nebo naopak výhrad, a to především díky minulé znalosti prostoru náplavky, případně některých jejích aktérů. Abych měl – obecně i fakticky řečeno – co nejširší rozhled o dění ve zkoumaném terénu, střídal jsem pozici „pobytu“ přímo na náplavce se sledováním náplavky shora, z horní části nábřeží (srov. Lefebvre 2004: 27-28; Lyon 2019: 68). Po celou dobu výzkumu jsem se snažil na náplavku nahlížet a chápat ji časoprostorově.

Kromě statického pozorování jsem se po délce náplavky či po nábřeží pohyboval, procházel jsem z jedné strany náplavky na druhou. Své poznámky jsem si poznamenával na papír, jindy jsem svůj mobilní telefon využil jako diktafon a takto, s telefonem u úst, jsem místo procházel, někdy s občasnými zastávkami pro pořízení snímku. Moje chování tak bylo zcela odlišné od chování ostatních uživatelů prostoru, stejně jako můj pohyb.

Zároveň jsem ale nikdy nikým nebyl osloven z důvodu mého konání a opakované návštěvy místa. Co se týče opakovaných návštěv samotných návštěvníků náplavky, konkrétní lidé se zde opakovali pouze v případě prodavačů na farmářských trzích.

1.2 Pozice v terénu a reflexivita

Snažil jsem se uvědomovat si konceptuální východiska svých přístupů a na jejich základě k terénu přistupovat. K náplavce jako k výzkumnému terénu přistupuji také z pohledu rodilého Pražana, který náplavku na Rašínově nábřeží dlouhodobě zná a již před začátkem výzkumu ji mnohokrát navštívil. Řadu projevů jsem tudíž zprvu přehlížel, objevil jsem je až díky časovému odstupu, kdy jsem poznal důležitost těchto detailů. V první řadě pro mě bylo výzvou osvojit si schopnost nahlížet na náplavku časoprostorově, tedy vnímat ji optikou probíhajících rytmů, a také překročení statického vidění náplavky tak, abych ji začal vidět a vnímat jako dynamický prostor.

Řečeno s T. Stöckelovou a Y. Abu Ghoshem (2013), reflexivita jako definiční prvek etnografie pro mě v pozici etnografa nepředstavuje volbu, naopak je pro mě nutností (Stöckelová, Abu Ghosh 2013: 19; srov. Madden 2010: 21) a vnímám ji jako praxi, jež je pro výzkum klíčová (srov. Růžička 2015). M. Růžička (2015) vychází z pojetí Pierra Bourdieua, pro něhož reflexivita představuje *racionální počin, jehož primárním*

a nezbytným smyslem je odmítnout iluzi bezprostřední reality a konstruovat předmět svého zájmu analyticky. Jinými slovy, reflexivita je vědomou kritikou sociální a historické podmíněnosti poznání, které by se měl každý sociální vědec neustále a vědomě podrobovat. (Růžička 2015: 7, 29-30).

V souvislosti s otázkami objektivit výzkumu zmiňuje Madden (2010) jako důležitou součást etnografického výzkumu také subjektivitu, která by měla vést k výzkumníkově reflexivitě (Madden 2010: 20). Dle Růžičky (2015) je reflexivita také *zvědoměním* chyb, kterých se může výzkumník v různých rovinách dopouštět (srov. Růžička 2015: 25, 27, kurzíva autor). „[Sociální] vědec by si tedy měl být vědom toho, že studuje koncepty a pojmy, nikoli *reálné* lidi a *reálné* vztahy mezi nimi.“ Tedy, že výzkumníci budou – řečeno s Durkheimem (1938) – považovat sociální fakta za věci (Durkheim 1938: 14 in Růžička 2015: 28, zdůraznění v originále). Tyto koncepty jsou sociální vědci konstruovány za účelem *lepšího porozumění lidskému sociálnímu jednání* (Růžička 2015: 28, kurzíva autor). Především u etnografického výzkumu hrozí riziko, že výzkumník nabude *iluze bezprostředního zření*, kdy se bude na základě svého pozorování domnívat, že prostřednictvím tohoto pohledu je schopen studovat sociální realitu *per se* (srov. Růžička 2015: 28, 29, kurzíva autor).

Otázce Bourdieuho pojetí reflexivity se věnuje také Loïc Wacquant (2002). Bourdieu dle Wacquanta vztahuje reflexivitu *k potřebě neustále vracet nástroje sociální vědy k sociologovi ve snaze lépe kontrolovat zřeknutí, která do konstrukce objektů vnášejí tři faktory*. Jde o osobní identitu výzkumníka (jeho původ, gender, vzdělání apod.), umístění výzkumníka v intelektuálním poli a dále akademický (rozjímavý) postoj (Wacquant 2002: odst. 35-36).

Bourdieu se věnuje především *epistemologické* reflexivitě, kterou míní zamyšlení se nad tvorbou konceptů a vědění z hlediska konstrukce a definice předmětu zájmu (Bourdieu a kol. 1991; Bourdieu, Wacquant 1992 in Růžička 2015: 23). Jde o to, aby si sociální vědci uvědomili, jakým způsobem vystupují a jednají ve vztahu ke zkoumaným oni sami. Tedy, jakým způsobem přemýšlejí o zkoumaných lidech, jak tento způsob celkově ovlivňuje proces zkoumání – od povahy získaných dat, jejich interpretace, až po finální výstup výzkumu (Růžička 2015: 25). S tímto přístupem se pojí kritika teorie racionální volby, totiž takové představy, že člověk jedná zejména na základě svých rozumových kvalit (srov. Bourdieu 2005 in Růžička 2015: 24).

Bourdieu se věnuje i metodologické reflexivitě, spočívající v neustálém zpochybňování samotné metody při každém jejím použití (Bourdieu 1988 in Wacquant

2002: odst. 17). Užití metody analýzy rytmu jsem během svého výzkumu reflektoval velmi často, zdálo se, že tato metoda není pro můj výzkumný záměr a pro mě v roli výzkumníka zcela vhodná. Šlo o nejistotu, zda jsem fungování metody analýzy rytmu správně porozuměl. Ostatně Amin a Thrift (2002) se vyjadřují k této *nezřejmosti* přesného metodického postupu analýzy rytmu, že Lefebvre blíže nespecifikuje, jakým způsobem analýzu rytmu provádět (Amin, Thrift 2002: 19, kurzíva autor).

K základnímu vstřebání hlavních linií postupu tohoto konceptu mi pomohla opakovaná konfrontace s dalšími díly a publikacemi, které Lefebvrovu analýzu rytmu vykládají (Elden 2004, kap. č. 5; Goonewardena a kol. 2008, kap. č. 9) či ukazují fungování analýzy rytmu v praxi (Edensor a kol. 2010; Lyon 2019). Významnou roli v porozumění přístupu analýzy rytmu sehrály také konzultace s vedoucí práce, jež mi vždy vypomohla s odkazy na relevantní zdroje a k autorům, díky nimž jsem následně mohl do problematiky více proniknout a „nastavit se“ na jejich styl uvažování a smyslového vnímání (nejen vidění) světa.

1.3 Etika

Díky tomu, že je náplavka veřejným prostorem, nebylo nutné žádat o svolení na toto místo vstupovat. Obdobně ani mé anonymní pozorování nevyžadovalo informovat pozorované. Během pobytu na náplavce jsem veškeré pořizování snímků prováděl z dostatečné vzdálenosti, vyhnul jsem se pořizování snímků, na nichž by byly vidět obličeje. Ze své anonymity jsem vystoupil až během rozhovorů s respondenty, následně jsem se s většinou respondentů domluvil na *neanonymizaci* dat. Pouze provozovatel Milan mě požádal o anonymizaci svých výpovědí, neuvedením jeho skutečného jména jsem postupoval v souladu se základními etickými pravidly.²

Naopak v případě zkoumaného místa nebyla anonymizace tohoto konkrétního prostoru nutná, jelikož není etický důvod skrývat identitu místa a také proto, že náplavka představuje natolik unikátní prostor, že by místo výzkumu bylo jednoduše identifikováno. Z těchto důvodů jsem k anonymizaci svého terénu nepřistoupil.

McGraw a kol. (2000) poukazují na souvislost mezi reflexivitou a etikou (srov. McGraw 2000: 68 in Guillemin, Gillam 2004: 27), otázkou etiky v kvalitativním výzkumu se sociální vědci ale zabývali již předtím (srov. Guillemin, Gillam 2004: 12). Ve svém výzkumu jsem spíše než přístup etické péče uplatnil princip etické spravedlnosti, tedy

² Kodex České asociace pro sociální antropologii (CASA). Dostupný na: <http://www.casaonline.cz/wp-content/uploads/Etický-kodex-CASA.pdf>.

přístup, který nevyzývá k osobní angažovanosti v terénu (srov. Guillemin, Gillam 2004), přesto, že by i angažovaný přístup byl v mém terénu možný.

Po celou dobu výzkumu jsem se vystříhal jednání, kterým bych mohl způsobit danému člověku jakékoli potíže. Jinak řečeno, dodržoval jsem maximu etnografické etiky „především neublížit“ (Madden 2010: 33; srov. Hammersley, Atkinson 1995: 268-273; srov. Guillemin, Gillam 2004: 23). Jak zmiňují Guillemin a Gillam (2004), zodpovědnost za to, zda bude výzkum probíhat eticky, nakonec vždy závisí na výzkumnících samotných (Guillemin, Gillam 2004: 19).

Na pomyslném spektru etických přístupů jsem tedy blíže principu etické spravedlnosti, který deklaruje neutralitu a rovný přístup ke všem aktérům (srov. Hammersley, Atkinson 1995: 276). Řečeno s Vaňkovou (2010) jedná se o nalezení takových pravidel etického rozhodování, jež jsou *uplatnitelná vždy, v podstatě bez ohledu na konkrétní situaci a její aktéry, včetně osoby výzkumníka* (Vaňková 2010: odst. 9-11). Ke všem svým informátorům jsem přistupoval s respektem, veškerý kontakt se odehrával z výzkumných pohnutek, nešlo o žádné osobní zasahování do činnosti toho kterého informátora.

2 Teoretická část

2.1 Antropologie a prostor

Prostorová dimenze kulturních přesvědčení (*beliefs*) a praktik byla vždy pro sociokulturní teorii zásadní. Po výzkumech kmenových a vesnických společností popisujících přírodní krajinu a materiální podmínky každodennosti těchto společností se v antropologii začala do popředí zájmu dostávat prostorová dimenze kultury. Teorie, že veškeré chování je lokalizováno a konstruováno prostorem, dodaly kategorii prostoru zcela nový význam (Low, Lawrence-Zúñiga 2003: 1).

Díky zahrnutí kategorie prostoru do sociokulturní teorie tudíž v antropologii dochází ke znovu-promyšlení a rekonceptualizaci chápání kultury z hlediska prostoru (Low, Lawrence-Zúñiga 2003: 1). Kategorie místa a prostoru jsou většinou pojímány provázaně, přesto je někdy pojetí kategorie *prostoru* upřednostňováno a více užíváno oproti pojetí kategorie *místa*, v menší míře je tomu naopak (Low, 2009: 23, kurzíva autor).

Teorie místa a prostoru se v 80. letech 20. století etablovala francouzskými sociálními teoretiky. Jedním z představitelů byl Michel Foucault, který popsal vazbu mezi prostorem a (politickou) mocí (Low 2009: 22). Dalším teoretikem prostoru je Michel de Certeau, který na svých výzkumech každodennosti ve městě vystavěl teorii žitého prostoru, jež, jak zmiňuje Gibas (2014), „výrazným způsobem posouvá představu vztahu mezi *prostorem* a *místem*“ (Gibas 2014: 239-240, kurzíva v originále). M. de Certeau poukazyval na praktiky každodenního života a všiml si způsobů, jak lidé kupříkladu svou chůzí nakládají s prostorem. Hovoří o prostorových taktikách, jejichž prostřednictvím a *díky navyklým pohybům, díky chození po stejných cestách se seznamujeme s oblastí, teritoriem, a nacházíme v něm smysl a význam* (Leach 2002: 129 in Gibas 2014: 240).

Dle M. Rodman jsou *místa* sociálně konstruována lidmi, kteří je obývají a znají je. Pokračuje, že *místa* jsou politizována, jsou kulturně relativní a představují historicky specifické konstrukce (Rodman 1992: 641 in Low 2009: 21n, kurzíva autor). Také J. Agnew (2004) se věnuje otázce vztahu prostoru (ten je obecnou kategorií) a místa (to je konkrétní kategorie). Agnew o místě hovoří jako o lokaci v rámci prostoru, kde se odehrávají konkrétní každodenní praktiky – pracoviště, domovy, nákupní centra, kostely a další. Uvádí také pojetí místa z hlediska jeho komunitního významu. Jiné pojetí prostoru přináší D. Harvey (2006), dělí jej na tři typy: absolutní, relativní a relační prostor. Tyto na sebe neustále vzájemně působí (Low 2009: 23-24).

Ovšem tyto přístupy, s nimiž přicházejí Agnew a Harvey kritizuje Setha M. Low, a to především proto, že na rozdíl od konceptu vtěleného prostoru (*embodied space*) (srov. Low, Lawrence-Zúñiga 2003: 2; Low 2009: 26-30), jejich přístupy zcela opomíjejí prostorové dimenze jako jsou těla a skupiny v prostoru (srov. Low 2009: 32).

S. M. Low hovoří o *spatializing culture*, o prostorovém rozměru kultury, který vychází z díla Henriho Lefebvra, jenž prostor vnímá jako sociální produkt, a také z díla Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna, kteří prostor vnímají jako sociální konstrukt (Low 2009: 24; srov. Low 2017). Jak produkce prostoru, tak jeho konstrukce je vždy z ideologických nebo ekonomických důvodů společensky a mocensky vybojována (srov. Low, Lawrence-Zúñiga 2003: 18). Pochopení těchto procesů na rovině lokálních konfliktů může pomoci ozřejmit problémy na vyšší úrovni (Low 2009: 24).

Současní etnografové se věnují otázkám historické a fyzické produkce prostoru, jakým způsobem je prostor utvářen pohybem lidí, jejich sny a tužbami, v souvislosti se sociálními interakcemi a daným žitým prostředím (Low 2017: 6). Dřívější antropologické výzkumy se věnovaly prostoru především z materiálního hlediska, dnešní výzkumy by se podle Low měly zaměřovat na procesualnost, zajímat se o osoby, objekty a umožňovat *agency*, tedy jistou formu jednání, které není závislé na struktuře (Low 2009: 22; Low 2017: 6).

A. Pred (1986) upozorňuje na důležitost kategorie času v chápání místa a prostoru (Pred 1986: 6 in Low; Lawrence-Zúñiga 2003: 5). Obdobně o provázanosti kategorií prostoru a času uvažuje N. Munn (Munn 1996 in Low, Lawrence-Zúñiga 2003: 5). O času a prostoru jako o kategoriích, které na sebe vzájemně působí uvažovali při zkoumání také další autoři a autorky. T. Hägerstrand se zabýval každodenně se opakujícími aktivitami, jež časoprostorově formují danou lokalitu (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 52). A. Buttimer (1976) hovořila o rutinních událostech, které jsou synchronizovány v časoprostoru, sociální prostor pojímala jako vícevrstevnatou dynamickou komplexitu, která je utvářena časoprostorovými rytmy (Buttimer 1976: 287 in Edensor 2010: 52). Obdobně také E. Zerubavel pojímal sociální život jako repetitivní, který je nutně rytmický, a řídí se určitým řádem (Zerubavel 1981 in Edensor 2010: 52). D. Massey (2004) popisovala město jako otevřený časoprostorový systém sociálních vztahů, které jsou utvářeny různými skupinami a aktivitami, které jen v malé míře vytváří jednotlivci. Město pro ni tudíž představuje prostor charakteristický pluralitou míst a časovostí (srov. Massey in Mulíček a kol. 2015: 308).

Právě městem a jeho časoprostorovou *produkcí* se zabýval pro mou práci důležitý Henri Lefebvre. Tento francouzský filozof svým dílem významně ovlivnil především

urbánní teorie, zabýval se také řadou dalších témat (srov. Elden 2004: 4, 5). Z rozsáhlé řady jeho titulů byla do angličtiny přeložena urbánně zaměřená díla jako *The Production of Space* (1991), *Writing on Cities* (1996) nebo díla zabývající se každodenním životem *Everyday Life in the Modern World* (1971) či *Critique of Everyday Life* (1991) (srov. Elden 2004: 5-6).

Především časoprostorové pojetí místa, ale také vzhled do každodenní kulturní zkušenosti a chápání společnosti především skrze čas (Edensor 2010: 1), nabídla Lefebvrova publikace *Rhythmanalytical Project* z roku [1985] 1999, na níž v roce [1992] 2004 navázala kniha *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life* (Lefebvre 2004: 9). Dílo *Rhythmanalysis* (2004) představuje hlavní myšlenky přístupu analýzy rytmu.³ Tento přístup pojímá kategorii místa jako proces neustálého stávání se (*becoming*), místa ale zároveň chápe spolu s jejich vzorci toku rytmů, které jsou často pravidelné a ustálené (Edensor 2010: 3). Dle Lefebvra musí být analýza jakéhokoli prostoru historická, musí vzít v potaz také rytmus, protože prostor není statický (Elden 2004: 194). Právě analýza rytmu tento historický pohled umožňuje (Lefebvre 2004: IX; Lyon 2019: 88). Tento přístup umožňuje analyzovat každodennost a chápat sociální čas jako sociální produkt (Lefebvre 2004: 73-74). Právě tento přístup užiji pro svůj výzkum náplavky.

Jak píše Lefebvre (2004), pouze ve srovnání s dalšími rytmy se lze dozvědět, jak rychlý či pomalý rytmus je. Jinými slovy, o rytmicitě lze hovořit pouze ve spojitosti s jinými rytmy. Každý výzkum rytmu je tudíž nutně komparativní (Lefebvre 2004: 10, 91; Mulíček a kol. 2010: 197). V mém případě půjde o analýzu rytmů, které byly na náplavce během sledovaného období každodenně produkovány. Důležitá pro mě bude také otázka každodennosti náplavky (srov. Wolfová a kol. 2018: 3).

2.2 Rytmus a čas dle Lefebvra

Lefebvre vnímá město, městský život a jeho každodennost skrz rytmy, čímž poukazuje na propojenost kategorií času a prostoru, spíše než na jejich oddělenost (Lefebvre 2004: VII, VIII). Podle Lefebvra [*je rytmus všude tam*], *kde se setkávají prostor, čas a výdej energie* (Lefebvre 2004: 15, 18; překlad Gibas, Pauknerová 2011: 57).⁴ Právě energie vzájemně

³ Rhythmanalysis (analýza rytmu, rytmoanalýza) má kořeny ve filozofii. S termínem *rhythmanalysis* přišel roku 1931 portugalský filozof Lúcio Alberto Pinheiro dos Santos. Do širšího povědomí se termín dostává díky Gastonu Bachelardovi a jeho dílu Psychoanalýza ohně z roku 1938 (1994). Lefebvre na tyto myslitele navazuje nejprve publikací *Rhythmanalytical Project*, [1985] 1999. Později své teze rozpracovává v knize *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life* z roku [1992] 2004 (Lefebvre 2004: 9).

⁴ V originále: *Everywhere where there is interaction between a place, a time and an expenditure of energy, there is rhythm*. (Lefebvre 2004: 15, zdůraznění v originále).

propojuje čas a prostor. Prostřednictvím energie dochází také k vyjevení konfliktu mezi těmito kategoriemi (Lefebvre 2004: 60, 65). Lefebvre vyjmenovává tři různé příklady rytmů. V první řadě se jedná o opakování – opakování pohybu, gest, akcí, situací a také odlišností. Dalšími rytmy jsou cyklické a lineární procesy – ty se vzájemně ovlivňují. Třetí produkci rytmu spatřuje v posloupnosti: zrod-růst-vrchol-pokles-ukončení. Veškeré tyto projevy rytmů Lefebvre rozumí jako rámec pro analýzu hudby, historie a také životů jednotlivců nebo skupin (srov. Lefebvre 2004: 15, 57).

Prostřednictvím rytmu a jeho následné analýzy se Lefebvre snaží uvažovat o času a prostoru neotřelým způsobem, o těchto dvou kategoriích přemýšlí ve vzájemné souvislosti. Pomocí analýzy časoprostoru následně tento přístup nabízí vhled do otázek každodennosti (Lefebvre 2004: VIII, IX).⁵

Z okna svého domova Lefebvre tuto každodennost pozoruje na jedné pařížské ulici. Zatímco auta během červené na semaforu čekají, lidé přecházející po přechodu pro chodce si povídají, volají na sebe a jsou také slyšet jejich kroky. Zcela odlišná situace nastává, rozsvítí-li se na semaforu zelená, všechny lidské hlasy a kroky jsou přehlučeny hlukem aut, autobusů a dalších vozidel, která se s ruchem rozjíždějí. Lefebvre hovoří o zpomalení a restartu, které se neustále střídají (srov. Lefebvre 2004: 28).

Dále zdůrazňuje, že není rytmu bez opakování, toto opakování však nikdy není zcela identické. Absolutní opakování označuje Lefebvre za fikci, protože s každým opakováním se utváří odlišnosti (Lefebvre 2004: 6, 7, 78; Elden 2004: 196). Lefebvre dělí rytmy a opakování na cyklické a lineární. Zatímco cyklické rytmy/opakování můžeme spatřovat ve vesmíru, v přírodě – dny a noci, příliv a odliv či střídání dnů, měsíců a roků; lineární rytmy/opakování vycházejí ze sociálních praktik, z lidské aktivity. Stejně jako čas a prostor, také tyto dva typy rytmů se v realitě vzájemně narušují a vztahují se k sobě navzájem (Lefebvre 2004: 8, 90; Mulíček a kol. 2010: 196). Lineární rytmy jsou vždy produkovány téměř identicky a ve velmi podobných intervalech. Lefebvre jako příklad lineárního rytmu předkládá tikání metronomu (Lefebvre 2004: 90).

Obdobně jako rytmy a opakování, také čas rozlišuje Lefebvre na cyklický a lineární, tyto dva typy časovosti se k sobě vzájemně vztahují. Na rozdíl od rytmu, tyto časy se různým způsobem také prolínají (Meyer 2008: 148; srov. Lefebvre 2004: 51). Lefebvre vychází z Nietzscheho nelineárního pojetí času, pro svou teorii okamžiku se inspiroval u Bergsona.

⁵ Každodennost Lefebvre míní ve francouzském slova smyslu. *Le quotidien* rozumí nejen ve smyslu všední (v angl. mundane), ale také jako každodenně se opakující (v angl. repetitive, what happens every day), (Lefebvre 2004: IX). Kurzíva v originále.

Významný je také vliv hudby na Lefebvovo dílo, v hudbě dochází k neustálému opakování, ať už se jedná o opakování rytmu, harmonie či melodie (Lefebvre 2004: X-XI, 60; Elden 2004: 75, 171-172, 174).

Život člověka jako lidské bytosti byl po dlouhou vývojovou dobu spjat s přírodními a kosmickými rytmy. Takovýto jedinec byl od narození po smrt vystavován cyklickému času, který se v pravidelných sekvencích opakuje, ať už jde o střídání dne a noci, týdenní, měsíční či roční rutinní cykly (Meyer 2008: 148; Mulíček a kol. 2010: 196). U těchto projevů cyklického času je pro Lefebvra zcela zřejmá spojitost s každodenností. Cyklický čas nemá žádný počátek ani konec, nové cykly jsou utvářeny předchozími cykly, těmito cykly čas prochází s opakováním (Elden 2004: 196). Naopak lineární čas Lefebvre spojuje s technologiemi a průmyslovou produkcí, s moderním člověkem (Elden 2004: 196; Meyer 2008: 148).

Cyklický čas ale z života moderního člověka nezmizel, funguje i v něm. Lefebvre udává za příklad dnešního cyklického času kupříkladu spánek či přirozenou dobu stravování (Lefebvre 2004: 75, 94; Elden 2004: 196). Jedná se tedy o čas, který představuje *ustálená* hodina, *ustálené* datum či doba ustálené vhodné příležitosti (Lefebvre 2004: 94, kurzíva autor).

2.3 Autoři navazující na Lefebvovo pojetí rytmu

Kolektiv autorů Mulíček, Osman a Seidenglanz (2010) vykládá Lefebvovo pojetí rytmu jako *pohyb* či *děj*, *charakteristický opakující se strukturou*, *popřípadě jako zdroj a projev členění takového pohybu či děje* (Mulíček a kol. 2010: 196). Rytmy v kalendářním pojetí (denní, měsíční, roční) fungování města pro ně představují nezastupitelný činitel strukturace městského prostoru (Mulíček a kol. 2010: 197).

Amin a Thrift (2002) zdůrazňují, že se nejedná jen o rytmy vnímatelné smysly, ale také o takové rytmy, které se vyjevují, aniž by ve skutečnosti byly přítomny. Příkladem těchto rytmů jsou pro Amina a Thrifta pravidla silničního provozu, a také otevírací doba obchodů či škol (Amin, Thrift 2002, 17). Konkrétněji je pojmenovává geograf Tim Edensor (2010), hovoří o regulaci rytmů prostřednictvím semaforů, rychlostních limitů či zákonů. Tyto regulující rytmy se stávají zřejmé až při jejich narušení (Edensor 2010: 5).

Zatímco během analýzy dochází k oddělení cyklických a lineárních rytmů (Lefebvre 2004: 8, 90), v realitě se tyto rytmy vzájemně neustále narušují (Lefebvre 2004: 8, 30). Tuto skutečnost lze ukázat na definici městských rytmů geografa J. Allena (1999). Dle Allena:

[rozumíme] městskými rytmy cokoli – od pravidelných příchodů a odchodů lidí ve městě až po širokou škálu repetitivních aktivit, zvuků a dokonce i vůní, které člení městský život a které dávají vzniknout u mnoha městských obyvatel povědomí o čase a místě. Toto povědomí nemá co do činění se snahou o masovou koordinaci rutinních městských aktivit. Povstává spíše z čilého hemžení městského života, tak jak se lidé pohybují ve městě, v rozdílných časech dne či noci, v rámci stále se obnovujícího procesu, týden po týdnu, rok po roce... (Allen 1999: 56 in Mulíček a kol. 2010: 196; srov. Amin, Thrift 2002: 17).

Podle Sarah Pink (2007) jsou tyto lidské rytmy součástí procesu neustálého vytváření materiálních, smyslových, sociálních a kulturních vazeb. Tyto vazby utvářejí kontexty, v nichž žijeme (Pink 2007: 62 in Edensor 2010: 3).

2.4 Analýza rytmu

Analýza rytmu umožňuje zkoumání každodenních temporálních (časových) struktur a procesů. Pomocí nich jsou v časoprostorovém kontextu celého města (re)produkovány vazby mezi jedinci a společnostmi (Edensor 2010: 2; Osman, Mulíček 2017: 47). Analýza rytmu zkoumá nejen změny napříč časem a prostorem, ale také každodennost a otázky týkající se městského rázu (Elden 2004: 170; Spinney in Edensor 2010: 115). Představuje také možnost sociální analýzy dnešní doby, skýtá nové způsoby přemýšlení o způsobech žití v kontextech sociálních, ekonomických a enviromentálních výzev pro 21. století (Lyon 2019: 14). Dle metaforického vyjádření Stuarta Eldena (2004) je cílem Lefebvrova přístupu poukázání na vzájemný kontrast přírodních rytmů a rytmů mechanismů a strojů (Elden 2004: 195; srov. Lefebvre 2004: 5-6).

Dle Lefebvra neexistuje žádná obecná teorie rytmu, jím předkládaná teoretická východiska představují pouze základní prvky teorie analýzy rytmů. Analýzu rytmů vnímá nejen jako novou vědní disciplínu, ale také jako metodu, přístup s praktickými závěry (Lefebvre 2004: 18; Elden 2004: 195; Meyer 2008: 150). Jak zdůrazňují Amin a Thrift, kromě smyslového vnímání a odstupu od terénu, žádné přesné metody pro analýzu rytmů neexistují (Amin, Thrift 2002: 19). Zájem geografů o zkoumání prostoru prostřednictvím rytmů stále narůstá (srov. Spinney 2010: 116 in Edensor 2010).

D. Lyon (2019) chápe analýzu rytmu jako „zjišťovací strategii“ na pomezí teorie a metody (in Lyon 2019: 4-5; srov. Denzin, Lincoln 2011: 14, zdůraznění v originále). Tyto zjišťovací strategie pojí výzkumníka se specifickými metodami sběru a analýzy empirického materiálu (Denzin, Lincoln 2011: 14). Analýza rytmu je pojímána také jako tvůrčí přístup či zdroj tvořivého myšlení (Lyon 2019: 103). Osman a Mulíček (2015, 2017) hovoří o užití

přístupu analýzy rytmů pro rozkrývání každodenních temporálních struktur a procesů, které reprodukuje vazby mezi jedinci a společnostmi v rámci časoprostoru města. Tento analytický přístup umožňuje lokalizaci a materializaci času skrz rytmus. Dodávají, že rytmus *per se* není objektem analýzy, jedná se spíše o analytický nástroj (Lefebvre 2004: XII; Mulíček a kol. 2015: 307; Osman, Mulíček 2017: 47).

Jako základní prvky analýzy rytmu Lefebvre uvádí polyrytmii, eurytmii, izorytmii a arytmiu. Polyrytmie představuje společnou koexistenci nesčetného množství rytmů v čase, v daném časovém úseku (Lefebvre 2004: 67, 89; Osman, Mulíček 2017: 47; Chen 2017: 5). Tyto rytmy se vzájemně ovlivňují (Edensor 2010: 14), pokud jsou tyto rytmy ve vzájemném souladu, vykazují eurytmii (Lefebvre 2004: 20, 67, 88-89; Meyer 2008: 150).

Eurytmie pro Osmana a Mulíčka (2017) představuje vzájemnou harmonickou koordinaci rytmů. Lefebvre eurytmii popisuje jako metastabilní rovnováhu běžných každodenních rytmů (Lefebvre 2004: 16, 20; Osman, Mulíček 2017: 47).

Isorytmie vzniká díky *higher command*, tedy něčemu, co lze označit jako dirigenta s taktovkou, který představuje určitého koordinátora rytmů (Lefebvre 2004: 67, 68; Meyer 2008: 150). Každý hudební nástroj v orchestru hraje vlastní melodii ve svém rytmu, souhrou všech nástrojů pak vzniká symfonie. Také městské prostředí si můžeme představit jako souhru všech úrovní smyslových vjemů (melodie) a jejich intenzity (rytmus), která společně utváří lidský vjem daného místa (Degen 2010: 24).

Nesoulad, nesouzvuk rytmů přináší zmatek, který je vnímán jako konflikt či problém. Toto narušení eurytmie a zamezení synchronizace rytmů pak chápeme jako arytmiu (Lefebvre 2004: 16, 20, 67; Osman, Mulíček 2017: 47). T. Hall (2010) ukazuje, jak bezdomovci svým arytmiickým pohybem narušují rytmus manažerů a byznysmenů velšského Cardiffu (Hall 2010 in Edensor 2010: 59). C. Meadows (2010) zmiňuje příklad insomniaků (lidí trpících nespavostí) a jejich nemožnost, respektive neschopnost synchronizovat se s dominantními denními rytmy. J. Spinney a R. Hornsey (2010) popisují, jak jsou vlivem přítomnosti cyklistů a chodců narušovány rytmické normy automobilové dopravy (Edensor 2010: 4, 17).

Následující příklady ukazují praktické využití analýzy rytmu ve výzkumech městského prostředí. Jejich tematické vymezení a následná zjištění se v mnoha ohledech podobají mému terénu a mým zjištěním. Zatímco M. Degen zkoumá dlouhodobé proměny části španělského města a jejich dopady na život zdejších obyvatel, D. Lyon se věnuje rybímu trhu v Londýně a smyslovým vjemům tohoto místa.

V průběhu proměny barcelonské čtvrti El Raval prováděla Monica Degen (2010) výzkum prostřednictvím smyslů a jejich rytmů, pomocí nichž odhalovala, jak je dané místo utvářeno, kontrolováno, konzumováno a také jakým způsobem dochází k jeho komodifikaci. Zaměřila se také na rytmy různých každodenních aktivit jako je pohyb úklidové čety v ranních prázdných ulicích (Degen 2010: 23, 24). Staré kavárny, nevěstince a řemeslné dílny, které vykazovaly negativní a nepoddajné městské rytmy, nahradily v 90. letech zcela nové restaurace, designové butiky a umělecké galerie. S touto proměnou se změnila také skladba obyvatel. Vedle dlouhodobě usedlých obyvatel se v této čtvrti začali objevovat také lidé přistěhovalí z neevropských zemí, a místo se tak stalo velice kulturně diverzifikované (Degen 2010: 21, 23).

Pomocí video- a fotodokumentace v prostoru haly londýnského trhu Billingsgate vytvořila Dawn Lyon (2016, 2019) audiovizuální montáž – film, v němž zkoumala, jak rytmy v průběhu konání tohoto trhu koexistují, jak dochází k jejich prolínání, nebo naopak k jejich rozporům (Lyon 2019: 67). D. Lyon pozorovala rybí trhy shora, z balkonu v prvním patře tržní haly (Lyon 2019: 68). Právě z balkonu Lefebvre vnímal veškeré městské rytmy pařížské ulice, které později popsal v kapitole *Seen from the Window* svého díla *Rhythmanalysis* (srov. Lefebvre 2004: 27-28).

2.5 Analytik rytmu

Popis analytika rytmu poskytuje Lefebvovo dílo *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life* z roku 2004. Dílo přirovnává analytika rytmu k psychoanalytikovi, není obtížné mezi nimi spatřovat podrobnosti, důležitější je zdůraznit jejich odlišnosti. Na rozdíl od psychoanalytika, analytik rytmu nenaslouchá pouze slovům, ale poslouchá veškeré zvuky, hluky a také ticho. Poslouchá dům, ulici, město, podobně jako publikum poslouchá symfonii (Lefebvre 2004: 19, 22). Právě poslech (*listening*), nežli prosté slyšení (*hearing*) preferuje George Revill (2013) ve svém výzkumu rytmu železničních stanic. Díky poslechu může pojímat železnici kreativním a imaginativním způsobem (srov. Revill 2013 in Lyon 2019: 83).

Sluch není jediným smyslem, který analytik rytmu užívá. Dalším smyslem je čich – pachy, vůně (*smells, odours*) rytmy odkrývají. Lefebvre považuje pachy či vůně za velmi důležité. Analytik rytmu je proto zkoumá a vnímá je jako stopy pro trasování těchto rytmů (Lefebvre 2004: 21, 41).

Lidské smysly zprostředkovávají kontakt člověka se světem. Vizuální vjem bývá často nadřazován a upřednostňován před ostatními lidskými vjemy (okulocentrismus), které jsou

tímto přehlíženy a opomíjeny (Degen 2010: 23; Matoušek, Osman 2014: 43). Naopak analýza rytmu, respektive analytik rytmu zapojuje veškeré lidské smysly, přičemž žádný smyslový vjem neupřednostňuje (Lefebvre 2004: 21, 22; Meyer 2008: 149).

Analytik rytmu musí svoji vnímavost prokázat jak vůči momentům (Lyon 2019: 21), tak detailům každého dne a vůči opakování každodennosti (Elden 2004: 196). Je vnímavý spíše vůči času než vůči prostoru, přesto kategorii prostoru neopomíná (Lefebvre 2004: 22, 87; Meyer 2008: 156).

2.6 Chronotop

Koncept chronotopu umožňuje uchopit polyrytmicitu městského místa a jeho charakteristiky pomocí lokalizovaného rytmu coby časoprostorové entity. Chronotopy lze tedy chápat jako temporalizovaná místa a lokalizované časy (Osman, Mulíček 2017: 48, 50; srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 46). Mulíček a kol. (2011) k místu a temporalitě dodávají: *[p]opisujeme-li konkrétní místo na zemském povrchu, je nutné ho charakterizovat integrovaně skrz čas i prostor* (Mulíček a kol. 2011: 13, 16; srov. Lefebvre 2004: 89). Pomocí chronotopu lze popsat časovost určité lokality (Mulíček a kol. 2011: 19), díky tomu je možné vzájemné srovnání vícero míst charakterizovaných podobnou časovostí (Osman, Mulíček 2017: 48, 50).

Slovo chronotop se skládá ze dvou řeckých slov: *chronos* – čas, *topos* – prostor. Koncept chronotopu byl původně spojován s teorií relativity. Ve společenských vědách byl zaveden ruským literárním kritikem M. Bachtinem, který jej užíval jako analytický nástroj pro studium času a prostoru v literárních dílech. V geografii jej poprvé použila Mireya Folch-Serra v roce 1990 (Mulíček a kol. 2015: 309; Mulíček a kol. 2011: 17-18, kurzíva v originále).

V současnosti se chronotop užívá jako analytický nástroj pro zkoumání rytmů specifického místa. Chronotopy lze kategorizovat na základě jejich rytmických profilů, například díky proměnlivé přítomnosti lidských uživatelů (Mulíček a kol. 2015: 306, 308; Osman, Mulíček 2017: 48, 49). Geograf Mike Crang ve svém pojetí chronotopu vychází z Bachtinova chronotopu a Lefebvroy analýzy rytmů (Mulíček a kol. 2011: 19; Mulíček a kol. 2015: 310). Crang (2001, 2005) chápe chronotop jako určitou alternativu k časoprostoru kombinující absolutní prostor a lineární čas, hovoří o jednotě specifického času a specifického prostoru (Mulíček a kol. 2010: 198; srov. Mulíček a kol. 2015: 311; Crang 2001, 2005).

2.7 Chronopolis

Stejně jako chronotop, také koncept chronopolis je nadlokální. S přístupem chronopolis lze však obsáhnout navíc také síťovou či relační strukturu města. Slovo polis lze zjednodušeně přeložit jako „městský stát“, lze jej chápat jako teritorium, které společně pojí specifické aktivity, tradice a zvyklosti (Mulíček a kol. 2011: 14, 22; Osman, Mulíček 2017: 48-49). Chronopolis představuje koncept, který bere v potaz i přítomnost času. Jedná se o vyjádření časové kultury komunity a teritoria, ke kterému se tato temporalita vztahuje (Osman, Mulíček 2017: 48). Díky chronopolis je možné provádět analýzy časovosti v prostoru často územně nesouvisejících městských lokalit (Mulíček a kol. 2011: 13, 16).

Mulíček a kol. (2011) předkládají dvojí pojetí chronopolis. Tento koncept lze chápat buďto jako soubor rytmem definovaných/produkovaných míst, nebo jako soubor míst se vzájemně se podmiňujícími rytmy/časovostmi. Tito autoři definují městskou chronopolis jako společenství míst v rámci města, kdy se analogickým způsobem projevuje určitá kombinace rytmů (Mulíček a kol. 2011: 24-25).

Mulíček a kol. dále dělí chronopolis na exogenní a endogenní složku (Mulíček a kol. 2011: 24, 31). Důležitou roli v tomto rozdělení hraje koncept rytmizátorů (*pacemakers*). Rytmizátor popisují jako zdroj většiny rytmů. Jedná se o zdroj, který je kolektivně sdílený a často institucionalizovaný (Mulíček a kol. 2010: 199; Mulíček a kol. 2015: 311). V případě exogenní složky chronopolis je rytmicita zaváděna do daného místa v důsledku aktivity rytmizátoru, který dané místo ovlivňuje zvnějšku. Naopak endogenní složka chronopolis představuje působení rytmizátorů silně spjatých s danou lokalitou. Tito autoři uvádějí příklad lokálního obchodu, jehož otevírací doba rytmizuje jeho okolí (Mulíček a kol. 2011: 13, 24-25). Koncept polis spíše než jednotlivé vzdálenosti, měří sociální interakce (Allen 2011: 284 in Osman, Mulíček 2017: 48).

V této části jsem popsal teoretické přístupy, z nichž budu vycházet v analytické části. Zásadní pro mě bude zmiňovaný přístup analýzy rytmu, doplním jej také o koncepty chronotop a chronopolis. Předtím, než se dostanu k užití těchto teoretických přístupů v praxi, představím historický vývoj svého terénu, jímž je náplavka na Rašínově nábřeží v Praze.

3 Historická část

Není většího požitku pro Pražana nad procházku po nábřeží. Zvláště za vlahého červnového podvečera. Těšiti se z dlouhých linií elektrických ampér, jež v láskyplném fialovém soumraku světélkují jak nesmírné kolie pravých perel, vinoucích se kol rozvlněného těla Vltavy. (Český svět 1909, ročník V. II. pololetí. In Bečková 2015b: 168).

Ve své práci se budu zabývat časoprostorovými proměnami náplavky⁶ na pražském Rašínově nábřeží. V této kapitole popíši nejdůležitější mezníky, které náplavku významně formovaly do dnešní podoby. Zaměřím se na Podskalí, oblast, jež se do konce 19. století rozprostírala podél Rašínova nábřeží přibližně od dnešní budovy galerie Mánes až k železničnímu mostu pod Vyšehradem. Obyvatelé Podskalí byli svým zaměstnáním významně propojeni s řekou. Asanace tehdejšího nábřeží před výstavbou Palackého mostu a později i nového nábřeží znamenala pro tehdejší osadu Podskalí zánik. Téměř jedinou stavbou, která se po asanaci Podskalí dochovala, je Podskalská celnice na Výtoni.

Řeka představovala nejen zdroj obživy, významná je také její role dopravní. Právě této roli se ve spojitosti s nábřežím věnuji v další části. Stejně jako pro Podskalí se vybudování Palackého mostu stalo osudným pro do té doby fungující přívoz spojující Podskalí se Smíchovem. Do dnešní doby náplavku na Rašínově nábřeží přetínají tři mosty. Jako první byl vystavěn železniční most (1872, 1901 rekonstrukce), následoval Palackého most (1878), nejmladším mostem je Jiráskův most (1932). V 60. letech byla založena Paroplavební společnost, která hraje na náplavce významnou roli doposud.

Z hlediska analýzy dlouhodobého (*longue durée*) historického vývoje náplavky na Rašínově nábřeží můžeme rozlišovat cyklické a lineární rytmy v tom kterém časovém období. Lefebvre (2004) uvádí jako projev cyklických rytmů střídání kalendářních dob: střídání dne/noci, týdny, měsíce, roky a další opakování, jež mají původ v přírodě (Lefebvre 2004: 8, 90). Jako konkrétní projevy těchto cyklických rytmů v rámci náplavky uvedme z časoprostorového hlediska především roli Vltavy – podobně jako v dnešní době se v minulosti objevovaly povodně, tehdy byla jejich četnost výrazně vyšší. Řeka v minulosti zamrzala, v dnešní době se tudíž jedná o celoroční proudění toku řeky, působení vnějších vlivů (proplouvající lodě a další plavidla) lze pozorovat na vlnách řeky. Všechny tyto rytmy náplavka vykazuje dodnes.

⁶ [Náplavka je] [s]oučástí městských nábřeží, pobřežní plocha či komunikace nacházející se v nižší úrovni než vlastní nábřeží. Náplavky sloužily pro přistávání a kotvení lodí a zajištění přístupu k řece pro povozy. Zdroj: Pražské náplavky <https://prazskenaaplavky.cz/historie>

Obraz historického vývoje však bude patrný spíše viděním z hlediska zdejších lineárních rytmů, dle Lefebvra se jedná o taková opakování, jež vycházejí ze sociálních praktik (Lefebvre 2004: 8, 90). Na náplavce se nejdříve jednalo o všemožné druhy zaměstnání obyvatel Podskalí, které byly spojené s Vltavou – pískaři, ledaři či dřevaři, spolu se samotným plavením vorů. Šlo také o volnočasové aktivity zdejších obyvatel jako bylo letní plavání na plovárnách, veslování, jachting nebo výlety loděmi. Naopak v zimě bylo významné bruslení na tehdy zamrzající Vltavě. Do lineárních rytmů můžeme uvažovat také pohyb přes řeku, který umožňují mimo přívozy také zmíněné mosty (Palackého, Jiráskův a železniční). Pohyb podél nábřeží umožňuje pobřežní silnice a tramvajová trať.

Před oživením náplavky formou kulturních akcí (koncerty, divadelní představení či výtvarné instalace) a občerstvovacích zařízení toto místo fungovalo jako parkoviště. Oživování probíhalo nejen formou koncertů, náplavka fungovala jako promenáda se stánky, následně se zde začaly pořádat i farmářské trhy, začalo se objevovat více návštěvníků, chodců, běžců, cyklistů a dalších lidí navštěvujících místo za účelem rekreace, v té souvislosti místo získalo status cyklostezky. Následně byl režim náplavky změněn na pěší zónu, chodci, běžci a také cyklisté jsou s každodenností náplavky spojeni dosud. V posledních deseti letech se na náplavce pravidelně objevovaly velké společenské akce jako *Lodě na vodě*, *Auta na náplavce* a další akce. Některé tyto akce se zde konají dodnes. V době, kdy náplavky začala spravovat firma TCP, došlo k zavedení pravidel a regulací, udávají, jakým způsobem mohou být tyto akce na náplavce pořádány.

V průběhu historického vývoje tohoto území můžeme za narušení běžné každodennosti (Lefebvre 2004: 16, 20, 67) obyvatel Podskalí považovat různé historické události jako byly násilné konflikty (bitva pod Vyšehradem v roce 1420, třicetiletá válka v 17. století) nebo asanace nábřeží koncem 19. století. Velké zásahy do zdejšího života způsobily také povodně.

3.1 Historie Palackého/Rašínova nábřeží⁷

Před výstavbou Palackého nábřeží⁸ v roce 1878 se v této části Prahy rozprostírala podél Vltavy rybářská vesnička Podskalí (srov. Dolenský 1903: 457-462).

3.1.1 Počátky Podskalí

První zmínky o starobylé vesničce Podskalí pocházejí z listiny krále Přemysla Otakara I. z roku 1199.⁹ Tato starobylá osada se rozprostírala zhruba v oblasti od dnešního železničního mostu pod Vyšehradem až k dnešní budově galerie Mánes na Novém Městě.¹⁰

V roce 1348¹¹ se Podskalí stává součástí nově vybudovaného Nového Města Pražského (Bečková 2015a: 20; Štech a kol. 2002: 121, 123) a do roku 1388 se Podskalí významně rozrůstá. Boje mezi Pražany a Vyšehradskou posádkou v roce 1420 většinu Podskalí poničily (Dolenský 1903: 459). Tuto bitvu popisuje Štech a kol. (2002) následovně:

*Nikdy dřív ani potom povodeň, kterou Podskalí často trpělo, nepřinesla takové spousty [jako tato bitva] (Štech a kol. 2002: 128).*¹²

Po této bitvě bylo Podskalí obnoveno, obdobně také po třicetileté válce. Někdejší půdorys si i přes tyto události osada zachovala až do konce 19. století (Štech a kol. 2002: 142).

Jak ve výše uvedené citaci zmiňují Štech a kol. (2002), významnou proměnu života v Podskalí představovaly také povodně. Nejstarší historicky doložená povodeň na území Prahy se vztahuje k roku 1118 (Státníková 2012: 8-9). Povodně sužovaly Podskalí, potažmo Prahu, opakovaně, každoroční povodně člověk považoval za normální a přirozené (Státníková 2012: 5, 9; Bečková 2015a: 43). Problém však představovaly především

⁷ Dnešní Rašínovo nábřeží sestává z původně dvou nábřeží: Palackého a Vyšehradského nábřeží. Palackého nábřeží představovalo severní část dnešního Rašínova nábřeží – úsek od Jiráskova po Palackého náměstí. Vyšehradské nábřeží jako jižní část dnešního Rašínova – úsek od Palackého náměstí po Vyšehradský tunel (Bečková 2015b: 8; Bečková 2015a: 33, 72).

⁸ Úřední název Rašínova nábřeží se historicky několikrát změnil, zároveň došlo ke změně jeho prostorového vymezení (srov. Bečková 2015a: 182). Severní část dnešního Rašínova nábřeží nesla názvy: Palackého nábřeží (1876–1940), Vltavské nábřeží (1940–1942), Reinhard Heydrich Ufer (1942–1945), Palackého nábřeží (1945–1951), nábřeží Bedřicha Engelse (1951–1990). Od roku 1990 nábřeží Rašínovo. Jižní část dnešního Rašínova nábřeží neslo název: Vyšehradské (1905–1919), Podskalské nábřeží (1919–1924), Rašínovo nábřeží – spojeno s Libušíným nábřežím za tunelem v Podolí (1924–1941), nábřeží Karla Lažnovského (1941–1945), Rašínovo nábřeží (1945–1951), nábřeží Bedřicha Engelse – odděleno od Podolského nábřeží, spojeno s Palackého nábřežím (1951–1990). Od roku 1990 nábřeží Rašínovo (Bečková 2015a: 182).

⁹ Půdorys Podskalí pochází již ze středověku. Zatímco Dolní Podskalí se nacházelo zhruba mezi dnešním Mánesem a Palackého náměstím, Horní Podskalí představovalo oblast od Palackého mostu k železničnímu mostu. Zdroj: Expozice „Zaniklé Podskalí“ v Podskalské celnici na Výtoni. Kurátoři: Jan Jungmann, Tomáš Dvořák. Návštěva 17. 4. 2019.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ K položení základního kamene Nového Města Pražského došlo 26. března 1348 (Dolenský 1903: 413; Štech a kol. 2002: 52).

¹² Synonymem ke slovu „spousty“ by mohly být „velké škody“ či „rozsáhlá spoušť“.

padesáti-, sto-, či pětisetleté vody, jako v letech 1872, 1890, 1940 a 2002 (Státníková 2012: 8-19). Po stoleté velké vodě v roce 1890, jež svou intenzitou napáchala škody také na Karlově mostě (Státníková 2012: 16, 17, 46), byla jako protipovodňové opatření na Rašínově nábřeží vybudována vysoká nábřežní zeď (Hubert 2012: 5).¹³

Živobytí obyvatel Podskalí bylo velice často spojeno s Vltavou (Dolenský 1903: 459; Bečková 2015a: 20). Mlýny a další zařízení, která využívala proud řeky ke svému pohonu, vyžadovala dostatek vody (srov. Fialová a kol. 2007: 311, srov. Bečková 2015a: 14). S přísunem vody pro pohon a chod veškerých zařízení to však nebylo s Vltavou nikdy jednoduché. Slovy K. Bečkové:

Vltava byla v tomto ohledu vždy nevyzpytatelná, stav vody kolísal a nebyla nouze o střídání povodní s extrémním suchem (Bečková 2015b: 6-7; srov. Státníková 2012).

Mezi rybáři či pískaři¹⁴ a ledaři,¹⁵ a dalšími živnostníky (srov. Bečková 2015a: 14) měli důležitou roli také dřevaři. Dřevo se zpracovávalo buďto ručně v dřevařských ohradách nebo na parních pilách. Neopomenutelnou roli hrál také obchod se dřevem, který dal této lokalitě zvláštní ráz i význam (Štech a kol. 2002: 121). Podél Podskalí býval u Vltavy též *trh na dříví* (Dolenský 1903: 416). Podskalí představovalo hlavní středisko voroplavby v Praze. Dřevo spolu s dalším zbožím bylo po Vltavě plaveno z jihu Čech na vorech. Ty se plavily dál směrem na sever až do Hamburku (Hubert 2012: 3; Bečková 2015a: 20, 22-23).

Pro výběr zdejšího celního poplatku sloužila Podskalská celnice.¹⁶ Podle způsobu vybírání cla – „vytínáním“ určitého počtu klád – se místu začalo říkat Výtoň (Bečková 2015a: 20; Bečková 2015b: 6). K roku 1829 bylo toto clo zcela zrušeno (Dolenský 1903: 459-460; Bečková 2015a: 20). V přízemní části budovy bývalé celnice na Výtoni se nacházel hostinec U Koppů, restaurační zařízení je zde také v dnešní době (Hubert 2012: 32). Tato

¹³ Ředitel Pražské paroplavební společnosti Pavel Mácha: „Debata o současnosti a budoucnosti pražských náplavek.“ In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://youtu.be/xtMe1-PGh8>. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost.

¹⁴ Pískaři se živili vybíráním písku ze dna Vltavy. Při zvýšeném průtoku vody při povodních se pískem zanášelo dno řeky. Nejvhodnější byla pro pískování doba sucha, kdy hladina řeky výrazně poklesla. (Bečková 2015b: 99).

¹⁵ Vltava zamrzala až do výstavby Slapské přehrady roku 1954. Ledování vykonávali především ti, kteří rozuměli řece, jednalo se o poměrně složitou činnost. *Při ledování museli [ledaři] projevit velkou zručnost a souhru, kterou sledovali z pražských břehů a mostů Pražané jako atrakci. Zamrzlá hladina řeky bývala nejprve rozměřena na pravidelné díly, z nich byly vysekány ledové kry a uvolněné poslány po hladině ke břehu, kde je další zdatní kolegové háky vytahovali a nakládali na vozy. Led užívali například pivovarníci či řezníci, uchovával se v nedalekých Branických ledárnách* (Bečková 2015b: 98, 204-205).

¹⁶ Od roku 1938 je tato bývalá celnice (pozdně gotická stavba ze 16. století) majetkem Muzea hlavního města Prahy, s expozicemi věnovanými historii Podskalí a Vltavy (srov. Hubert 2012: 32). Pro veřejnost byla znovuotevřena 1. 4. 2012. Zdroj: „Podskalská celnice na Výtoni znovu otevřena 1. dubna 2012“ [tisková zpráva]. *Muzeum hlavního města Prahy*.

Dostupné z: http://www.muzeumprahy.cz/content/fck/files/tiskove_zpravy/TZ_Znovuotevreni_vytone.pdf

bývalá celnice je zde spolu s kostelem sv. Kosmy a Damiána¹⁷ jediným zachovalým stavením z doby, kdy se zde clo vybíralo. Ostatní budovy a objekty v Podskalí se nedochovaly z důvodu asanace nábřeží z konce 19. století.¹⁸

3.2 Konec 19. a počátek 20. století ve jménu asanace nábřeží a výstavby mostů

Pražská nábřeží začala vznikat od roku 1841, konkrétně Palackého nábřeží (severní část dnešního Rašínova) bylo vystavěno v letech 1876–1879, Vyšehradské nábřeží (jižní část dnešního Rašínova nábřeží) poté v letech 1904–1907 (Hubert 2012: 29; Bečková 2015a: 33, 72). Vybudováním pražských nábřeží došlo ke zlepšení hygienické situace, průtok vody říčním korytem zamezil usazování bahna a jiných nečistot. Nábřežní zdi zcela oddělily Pražany od přímého styku s řekou, aby město chránily před rozléváním povodňových vod. Výstavba nábřeží umožnila také zavedení důležitých dopravních komunikací (Státníková 2012: 6, Hubert 2012: 6, 29). V letech 1902–1905 byl pod Vyšehradem proražen tunel pro pobřežní silnici a tramvajovou trať. Ta zde byla zprovozněna v roce 1910 (Hubert 2012: 32, 34).

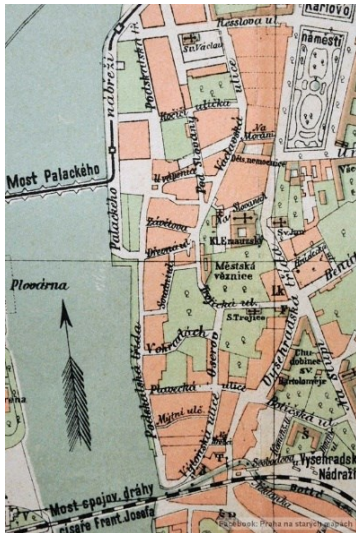
Před samotnými úpravami nábřeží byla v roce 1871 dokončena výstavba železničního mostu pod Vyšehradem. Bylo tím umožněno překonání Vltavy mezi nádražím Františka Josefa I. (dnes Hlavní nádraží) a nádražím České západní dráhy Smíchov (dnes Smíchovské nádraží) (Bečková 2015b: 170). První asanace nábřeží byly provedeny v letech 1876–1878 v okolí Moráně při stavbě Palackého mostu (Štech a kol. 146).¹⁹ M. Hubert (2012) popisuje roli mostů v 19. století jako integrační:

Devatenácté století nám... názorně ukazuje, jak soužití obyvatel Prahy vypadalo, a to i v době, kdy ke středověkému kamennému mostu začaly přibývat další mosty, aby více a více integrovaly obě části Prahy v jednotlý celek, kdy od poloviny předminulého století započala regulace vltavských břehů... (Hubert 2012: 3).

¹⁷ Nachází se v areálu dnešního Emauzského kláštera (Dolenský 1903: 458-459).

¹⁸ Expozice „Zaniklé Podskalí a život na Vltavě.“, návštěva 17. 4. 2019, a také dostupné online z: <http://www.muzeumprahy.cz/zanikle-podskali-a-zivot-na-vltave/>. Poslední návštěva 21. května 2020.

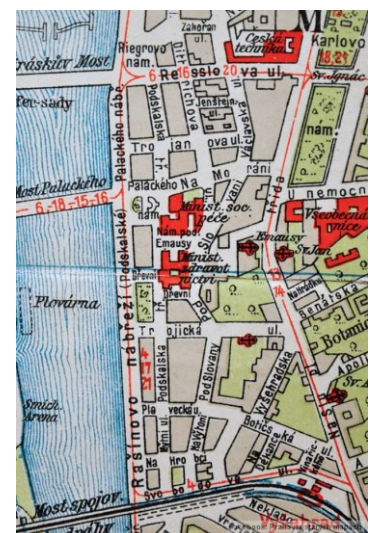
¹⁹ Hlavním důvodem výstavby Palackého mostu byla potřeba bezpečné dopravy těžkých nákladů smíchovských průmyslových závodů (především Ringhofferovy strojírny). Takováto doprava nebyla možná po „rozhoupaném“ řetězovém mostu Františka Josefa I., (ani cesta po Karlově mostě nebyla bez úskalí) (Bečková 2015a: 80).

Obr. 3: „Palackého nábreží“, rok 1895.
Zdroj: Facebook.com/Praha na starých mapách.

Obr. 4: „Palacký Quai“, rok 1902.
Zdroj: Facebook.com/Praha na starých mapách

Obr. 5: „Rašínovo nábreží“, rok 1934.
Zdroj: Facebook.com/Praha na starých mapách

Řeka město sice rozdělovala, ale od 70. let 19. století se přes budoucí Rašínovo nábreží začaly objevovat první mosty. Zcela první mostní spojení představoval železniční most pod Vyšehradem. Kromě mostních spojení umožňoval spojení mezi břehy také přívoz (již ve středověku, Bečková 2015a: 24, srov. Fialová a kol. 2007: 312). V průběhu výstavby Palackého mostu byl tento spoj přívozu roku 1878 zrušen (Bečková 2015a: 24, Dolenský 1903: 425). Spolu s Palackého mostem bylo k roku 1879 vybudováno i tehdejší Palackého nábreží (Bečková 2015a: 33; Bečková 2015b: 8).

Tato spojení budou důležitá pro následnou analýzu dopravního spojení náplavky s dalšími částmi města: prostřednictvím konceptu chronotopu (Muliček a kol. 2010, 2011, 2015; Osman, Muliček 2017), budu pojímat zdejší přívoz (již ve středověku, Bečková 2015a: 24) a také spojení mostní (od roku 1871) a tramvajové spojení (od roku 1910) (Hubert 2012: 32).

Počátky nábreží popisuje K. Bečková (2015b) následovně:

Zpočátku se toto nábreží podobalo jen hradbě oddělující řeku od terénu pobřeží, kde samozřejmě neustal tradiční pobřežní ruch, jakým byla plavba vorů a manipulace s připlaveným dřevem či vykládka a nakládka lodí (Bečková 2015b: 133, 134).

Bečková dále (2015b) zmiňuje nábrežní zeď, o níž píše, že *byla v prvních desetiletích v podstatě jen nefunkční bariérou, jejímž nejefektivnějším využitím mohlo být vyhlídkové korzo.* (Bečková 2015b: 133, 134).

Železniční most byl ve dnech 30. 9. – 1. 10. 1901 rekonstruován, byl rozšířen z jednokolejného na dvoukolejný. Díky rychlosti svého průběhu se tato přestavba stala v té

době legendární události. Ačkoli má tento most statut kulturní památky, objevují se v dnešní době plány na jeho odstranění a nahrazení mostem novým (srov. Bečková 2015a: 69). V letech 1904–1907 došlo k následnému vystavení Vyšehradského nábřeží, které dnes představuje jižní část Rašínova nábřeží (Bečková 2015a: 33, 72).

Provedené asanace měly dopad na tehdejší obyvatelstvo spojené svým zaměstnáním a životem s Vltavou. Vlivem technického převratu, kdy byly drobné živnosti vytlačeny továrnami a pohonnou sílu vody nahradily parní stroje, se z lidí „od vody“ stali tovární dělníci (Hubert 2012: 6). Od roku 1876 je společně s původním nábřežím postupně bourána také tehdejší vesnička Podskalí. Na přelomu 19. a 20. století zaniká hospodářský význam Vltavy v centru Prahy. Na ploše bývalého Podskalí se začíná budovat nová zástavba. Začalo se objevovat nové osídlení, zaměstnání těchto lidí již nebylo vázáno na řeku, jednalo se spíše o střední třídu s vyšším společenským postavením (Hubert 2012: 6, 9; Štech a kol. 2002: 145).

Do roku 1914 byla část nově vybudovaného nábřeží až k Výtoni soustavně zastavěna novými činžovnými a úředními budovami.²⁰ V letech 1925–1929 byl na ploše bývalého Podskalí pod Emauzským klášterem vybudován komplex ministerských budov, díky tomu nedošlo k zakrytí Emauz vysokými činžovnými domy (Bečková 2015a: 79).

Předchozí odstavce vypovídají, že v průběhu 19. a 20. století dochází k významné časoprostorové reorganizaci náplavky. Před asanací byl život lidí na březích Vltavy spojen s rytmem řeky, ať už se jednalo o jejich zaměstnání či o zdejší vodní dopravu. Tyto úpravy břehu přinesly nové rytmy, spojené se sociální proměnou skladby obyvatel a jejich životním stylem i se změnami dopravní struktury. Řeka již tudíž nadále není hlavním rytmizátorem tohoto prostoru a života zdejších obyvatel. Dle dokumentu *Koncepce pražských břehů* (2014) byla výstavba nábřeží posledním výrazným zásahem v prostoru řeky do struktury a kompozice centra města (Melková a kol. 2014: 182). Zatímco koncem 19. století představovalo tehdejší Palackého nábřeží pouze *jakousi hradbu oddělující řeku od pobřeží, sloužící jako korzo pro chodce* (srov. Bečková 2015b: 133, 134), s postupem let zde došlo k vybudování mostů. Díky nim byla doprava na druhý břeh umožněna i jinak než po vodě. Ačkoli byl přívoz mezi Podskalím a Smíchovem zrušen, na nábřeží byla zkraje 20. století zavedena tramvajová trať, umožňující další dopravní spojení města s náplavkou (srov. Hubert 2012: 32).

²⁰ Expozice „Zaniklé Podskalí“ v Podskalské celnici na Výtoni, návštěva 17. 4. 2019, a také „Zaniklé Podskalí a život na Vltavě“: <http://www.muzeumprahy.cz/zanikle-podskali-a-zivot-na-vltave/>

3.3 Vltava v 19. a 20. století: Doprava a také rekreace

Obdobně jako v dnešní době, také v průběhu 19. a 20. století představovala na náplavce důležitou složku dění na Vltavě doprava. Právě s dopravou je spojen vznik náplavky na Rašínově nábřeží. Pro provozování osobní či nákladní dopravy po vodě sloužily nízké nábřežní zdi²¹ – představují část nábřeží, kde se nachází i plocha nízkého nábřeží, kterou je například náplavka.²²

V 19. století měla důležitou roli na Vltavě také rekreace. V létě byly významným rekreačním zařízením pro Pražany lázně a plovárny, v centru města se jednalo o plovárnu u ostrova Žofín (Hubert 2012: 9). V zimě bylo od 40. let oblíbenou aktivitou bruslení na zamrzlé Vltavě. Bruslení bylo možné do 60. let 20. století, voda přestala zamrzat s výstavbou Slapské přehrady. Ledová voda se od výpusti na Slapské přehradě na cestě do Prahy neohřeje, přesto je na zmrznutí již příliš teplá (Hubert 2012: 9, 10; Bečková 2015a: 37). Jiný typ rekreace představovalo „chataření“ na hausbótech či různé sporty jako kanoistika nebo jachting (Hubert 2012: 11; Bečková 2015a: 39).

Břehy Vltavy se již v 60. letech 19. století využívaly také jako náplavky. Náplavka slovy Bečkové (2015b) představovala *[ú]sek břehu, jenž umožňoval komunikativní bezprostřední kontakt s řekou*. Tato část břehu však pro svoji vytiženost hospodářskými funkcemi neumožňovala žádné vycházkové či rekreační aktivity. *Kdo neměl pádný důvod tato místa navštívit, nechodil tam* (Bečková 2015b: 6, 7). Naopak, v dnešní době je právě rekreační funkce náplavek dominantní.

Od roku 1860 lze spatřit na Vltavě veslaře²³ a o pět let později také první výletní parníky pražské paroplavby (Bečková 2015b: 9). Jak píše K. Bečková (2015b): *[Ř]eka jako místo pro sport a výletní trasa – se v dalších desetiletích těšily značné oblibě...* (Bečková 2015b: 9).

Zdárné počátky paroplavby na Vltavě jsou spojeny s rokem 1865, kdy František Dittrich²⁴ založil Pražskou společnost pro paroplavbu na řece Vltavě (srov. Hubert 2012:

²¹ Ředitel Pražské paroplavební společnosti (PPS) Pavel Mácha: „Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek“. In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://youtu.be/xtMe1_PGh8. *Kanál uživatele*: Institut pro politiku a společnost.

²² KRAVKA, Jan. *dotaz-náplavky* [elektronická pošta]. Message to: j.nejedly@tcp-as.cz. 22. března 2020 23:11 [citováno 23. března 2020]. Osobní komunikace.

²³ První veslařský klub v Praze založili tehdy zde usazení Angličané. Tento sport se těšil velkému zájmu, proto postupem let vzniklo několik dalších veslařských klubů. Tyto kluby sídlily v Podolí, v Braníku či na okolních ostrovech, některé fungují dodnes (Hubert 2012: 11; Bečková 2015a: 38).

²⁴ František Dittrich byl úspěšný obchodník se dřevem a v 70. letech 19. století purkmistrem pražské obce, dnes bychom řekli primátor města Prahy (Dolenský 1903: 460; Bečková 2015a: 29).

9).²⁵ Za doby Dittricha řeka fungovala jako dopravní tepna. Jednalo se o dopravu osobní, zajišťovanou právě Dittrichem, a také o dopravu obchodní – po Vltavě se dopravovaly různé materiály.²⁶ Pod názvem Pražská paroplavební společnost (PPS) firma na Vltavě stále funguje, s jejími plavidly na Vltavě se tudíž můžeme setkat také v dnešní době (Melková a kol. 2014: 88). Vedle PPS zajišťuje osobní vodní dopravu také Evropská vodní doprava a řada menších soukromých společností (srov. Melková a kol. 2014: 88-89, srov. Hubert 2012: 93-105).

S dopravou souviselo také podbřeží, prostor pod břehem přistavený v roce 1905 k původní nábrežní zdi sloužící jako přístaviště, usnadňující nalodování cestujících Pražské paroplavby. Do jeho výstavby lidé k vodě sestupovali po strmých schodištích (Hubert 2012: 29, 34, 52; Bečková 2015a: 85). Výstavba podbřeží tudíž pro cestující znamenala komfortnější, rychlejší pohyb a přístup k lodím.

V roce 1910 se na Vltavě objevují první motorové čluny a o dvacet let později také vodní lyžaři (Hubert 2012: 11). Co se týče paroplavby, s rokem 1921 dosáhla vrcholu svého rozkvětu, kdy přepravila ročně více než dva miliony osob. Nicméně, skutečnosti jako druhá světová válka a politické poměry po roce 1948 spolu s rozvojem silnic a železnice znamenaly nejen pro paroplavbu úpadek (Hubert 2012: 9). Následně v 60. a 70. letech zanikly také plovárny v centru města (Bečková 2015a: 36).

V důsledku rozvoje vodního motorismu, který probíhal po druhé světové válce, došlo k nadměrnému zahuštění řeky různými plavidly a k jejímu znečišťování. Proto byl na Vltavě v roce 1976 vydán zákaz plavby s motorem (Bečková 2015a: 40). Koncem 20. století tudíž především kvůli snižování počtu osobních lodí a linek, spolu s výstavbou vltavských přehrad, legislativními opatřeními, a také kvůli změně životního stylu tedy většina tehdejších aktivit na Vltavě koncem 20. století ustala (Hubert 2012: 11). Do budoucna se tak dosavadní rytmus dopravy z řeky přesouvá na zmíněné silnice a železnice – na náplavce se jedná o pobřežní komunikaci a o vlakovou dopravu na železničním mostě.

3.4 Náplavka těsně před a po povodních roku 2002 – kulturní oživování

Pro nynější podobu náplavek na Rašínově nábreží a Hořejším nábreží jsou klíčové povodně z roku 2002, ty jsou často označovány za pětisetletou vodu (srov. Státníková 2012:

²⁵ Od roku 1915 funguje pod názvem Pražská paroplavební společnost (PPS), tento název byl a je – s výjimkou let 1950–1989 – užíván dodnes (Bečková 2015a: 29-30; Hubert 2012: 87).

²⁶ Ředitel Pražské paroplavební společnosti Pavel Mácha: „Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek.“ In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://youtu.be/xtMe1_-PGh8. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost.

19). Právě po těchto povodních začala být náplavka postupně ožívována různými kulturními akcemi jako byly koncerty či výtvarné instalace, které na toto místo přivedly větší množství návštěvníků – chodců, začalo se zde objevovat také více cyklistů, běžců.

Od roku 1998 proběhla na Rašínově nábřeží řada rekonstrukčních prací, jednalo se mimo jiné o opravu náplavkových zdí, předláždění plochy dolního nábřeží, byly vysázeny také nové stromy. Průběh veškerých těchto rekonstrukčních prací narušily v roce 2002 povodně, rekonstrukce tudíž skončila až v roce 2006.²⁷

Následkem těchto povodní byla učiněna řada opatření v organizaci dopravy, na jistou dobu byl pro automobilový provoz uzavřen úsek podél Rašínova nábřeží.²⁸ Také tato opatření představují změnu eurytmie, tedy běžné harmonie všech rytmů v této části nábřeží.

Historický vývoj náplavek od roku 2002²⁹ popisuje architekt revitalizace náplavek Petr Janda. Vzpomíná, že ožívování náplavky začalo po povodni, která Prahu zasáhla 14. 8. 2002. Praha zvažovala, jakým způsobem s místem naložit. Následně pronajala prostor firmě, která náplavku začala užívat jako parkoviště.

[I]dea nevznikla nějakým direktivním způsobem shora, ale spontánním využitím ze strany potenciálních uživatelů náplavek, které byly od roku 2002 po té velké povodni v takovém mrtvém stavu, kdy nebyly využívány... a nějakým způsobem město řešilo, jak s nima dál nakládat ... pomocí tenderu vybralo firmu, která, jedním ze způsobů využití těch náplavek, které bylo i vtělené v názvu té firmy (jednalo se o firmu Parking Prague, a.s., pozn. autora), tak to bylo parkování aut na náplavkách.

Petr Janda v „Debatě“. Institut pro politiku a společnost, 10. 9. 2019³⁰

Petr Janda se osobně k náplavkám dostal přes výstavy uměleckých děl díky činnosti spolku Dvojka sobě ve spolupráci s „pionýrem náplavky“ Ivo Slavíkem z projektů (A)void

²⁷ „Rašínovo nábřeží opět pulzuje životem po celé své délce“ [tisková zpráva]. 26. 7. 2006. *Technická správa komunikací*. Dostupný z: <https://tinyurl.com/swsf5wa>, a také „Dvě pražské náplavky získají v letošním roce novou podobu“ [tisková zpráva]. *Technická správa komunikací*. 19. 4. 2006. Dostupný z: <https://tinyurl.com/sldmbj4>

²⁸ „Ročenka dopravy 2002“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2002-cz.pdf>, str. 38, a také „Aktualizovaná (sic) dopravní opatření platná od 25.9.2002“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 23. 9. 2002. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/zpravodajstvi_z_hl_m_prahy/zpravodajstvi_z_hl_m_prahy-aktualizovana_dopravní_opatření_platna.html

²⁹ Dříve, než začala být náplavka provozována jako parkoviště, fungovala na protějším Hořejším nábřeží již od roku 2002 „Galerie Nábřeží“. Zdroj: Nábřeží Smíchov <https://www.nabrezi.cz/>.

³⁰ Architekt náplavek Petr Janda: „Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek“. In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=xtMe1_PGh8. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost.

Floating Gallery a (A)void Café, který se stal hlavním aktérem ožívování náplavky.³¹ Architekt Janda na tu dobu vzpomíná:

[J]á jsem se k té věci dostal v té chvíli (mělo by jít o rok 2007,³² pozn. autora) tak, že my jsme už asi čtvrtým nebo pátým rokem dělali takový pohyblivý sculpture park v Kateřinské zahradě, vlastně na Praze 2, a vzhledem ke komplikacím každoročním se schvalováním ... instalací, jsme hledali nový prostor, a objevili jsme ... v tu chvíli náplavku, kde se začalo ... s instalacema velkých soch, a postupně takovým jako přirozeným dalším ožívováním, kdy k vernisážím přibyla nějaká další složka, ... performačního umění, aktivit koncertních, divadelních, občerstvení, a tak dále, tam se stal z náplavky určitý fenomén, který, ... zespodu oživil celý ten prostor.

Petr Janda v „Debatě“. Institut pro politiku a společnost, 10. 9. 2019³³

Postupné ožívování prostoru náplavek pokračovalo dalšími kulturními akcemi jako byly koncerty a divadelní představení, které ve spojení s občerstvením učinily z této náplavky fenomén. Díky těmto uměleckým intervencím a kulturním akcím začalo náplavku navštěvovat stále větší množství lidí.

V roce 2004 byly na Rašínově nábřeží a na křižovatce Výtoň provedeny popovodňové rekonstrukce tramvajových tratí.³⁴ V následujících deseti letech byla osobní doprava po dobu rekonstrukcí tramvajové tratě mezi Výtoní a Palackého náměstím vedena po náplavce na Rašínově nábřeží.³⁵ Tyto rekonstrukce znamenaly pro Rašínovo nábřeží zpomalení veškerého pohybu, aby byl po těchto opravách následně umožněn plynulejší provoz. Nařízení z 80. let 20. století zakazující plavbu po Vltavě s motorem, bylo v roce 2006 zrušeno, nadále je ale na Vltavě zapovězeno pořádání závodů vodního motorismu (Bečková 2015a: 40). Tento stav popisuje M. Hubert, který píše o historické proměně dění na Vltavě do dnešní doby: *tam kde se dříve stěží vyhýbaly mezi sebou desítky parníků a nákladních lodí a mezi nimi se proplétaly stovky sportovních plavidel všeho druhu, lze nyní sotva spatřit rybářskou loďku* (Hubert 2012: 11). Od prvního desetiletí 21. století je znovu možné na

³¹ KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Dostupný z: <https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>.

³² Mělo by jít o rok 2007. Zdroj: „Náplavku srovnávají třeba s Paříží, říká Ivo Slavík z (A)void“ [online]. *Lidovky.cz*, 29. 8. 2012. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/odpovedi/naplavku-srovnavaji-treba-s-parizi-rika-ivo-slavik-z-a-void.O_AVOID

³³ Architekt náplavek Petr Janda: „Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek“. In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://youtu.be/xtMeI_-PGh8. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost.

³⁴ „Ročenka dopravy 2004“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2004-cz.pdf>, str. 56.

³⁵ „Ročenka dopravy 2012“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2012-cz.pdf>, str. 55.

Vltavě spatřovat pražské přívozy. Přívoz P5³⁶ na trase Výtoň – Císařská louka – Hořejší nábreží je v provozu od roku 2008 (srov. Hubert 2012: 12, 130).

Do roku 2007 spravovala náplavky Technická správa komunikací (TSK). V tomto roce získala správcovství náplavek společnost Parking Praha, a. s.³⁷ a začala náplavky provozovat jako parkoviště. V červnu téhož roku zde bylo parkoviště zrušeno s odůvodněním, že se jedná o klidovou zónu.³⁸ Od 26. července 2007 se náplavka Rašínova nábreží otevřela veřejnosti jako Vltavská promenáda s různými stánky. Pro veřejnost byla zpřístupněna od 9. hodiny ránní do 10. hodiny večerní.³⁹

Historický vývoj od roku 2007 popisuje Milan, provozovatel jednoho z podniků na náplavce. Před jeho snahami oživit náplavku fungoval v roce 2007 tento prostor jako parkoviště, následné výtvarné instalace a koncerty byly výsledkem požadavků na kulturní využití náplavky. Od roku 2008 se tyto kulturní akce nově konaly pravidelně v prostoru kobek.⁴⁰ Milan vzpomíná:

[To bylo v roce 2007, kdy jsem] zjistil, že je to vlastně úplně pustý a prázdný místo a... zároveň to měla tenkrát v nájmu dceřiná společnost firmy Navatypu a... oni to tenkrát vyhráli nějaký to výběrový řízení jakože na parkoviště. Ale pak (...) byl i tlak zvenčí na nějaký kulturní využití (...) tady se udělala ta instalace a... pak v roce 2008... jsme objevili ty kobky, tak se... dělala instalace venku celosezónní a... koncerty asi ve čtrnáctidenních intervalech, odpoledne, v podvečer a večer, aby to místo mělo nějaký obsah, za kterým se dá opakovaně chodit, no a ono to zafungovalo.

Rozhovor s Milanem, 28. června 2019

Koncem října 2007 byla zahájena výměna pásu dlažby (srov. Melková a kol. 2014: 284) za „cyklisticky vhodnější povrch“. S tím souvisela změna dopravního režimu ustavující omezení provozu motorové dopravy ve prospěch cyklistiky.⁴¹ V současné době (od roku

³⁶ Veškeré přívozy fungují v rámci Pražské integrované dopravy (PID), v názvu to dokazuje písmeno „P“, označení „5“, značí pořadové číslo vzniku tohoto přívozu (srov. Hubert 2012: 130).

³⁷ „Drazí architekti... — Etika architektury // Náplavka.“ In *Youtube* [online]. 7. 1. 2019 [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=SolKoNi80sY>. Kanál uživatele: Drazí architekti.

³⁸ JAREŠOVÁ, Bohdana. „Správce náplavky zrušil parkoviště a plánuje tržiště“ [online]. *iDnes*, 28. 5. 2007. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spravce-naplavky-zrusil-parkoviste-a-planuje-trziste.A070528_124504_praha_nad

³⁹ „Proměny Prahy 2: Vltavská promenáda začíná ožívat“ [online]. *Noviny Prahy 2*, ročník 9, číslo 8, srpen 2007, str. 3. Dostupné z: <http://m.praha2.cz/file/8O91/08-2007-c.pdf>

⁴⁰ „Kobky“ můžeme dle Koncepce pražských břehů definovat jako pronajímatelné prostory umístěné v nábrežních zdech (srov. Melková 2014: 194, 215).

⁴¹ „Práce na předláždění náplavek zahájeny“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*, 12. 11. 2007. Dostupné z:

http://praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/prace_na_predlazdeni_naplavek_zahajeny.html. Poslední návštěva 19. 5. 2020.

2012) je náplavka pěší zónou s provozem cyklistů.⁴² K původnímu režimu náplavky, kdy býval režim cyklostezky prioritní, se vyjadřuje provozovatel Milan. Vzpomíná, že v případě instalace výtvarných děl tento režim náplavky vyžadoval pouze nutnost dodržovat ochrannou vzdálenost od cyklostezky.

[N]a začátku [byl úplně jiné přístup],... když jsme domlouvali ty první výstavy, tak bylo vlastně jediný, že... tenkrát to mělo – teď už to nemá – režim cyklostezky jako prioritní. Byla nějaká ochranná zóna – dva metry nebo metr a půl – kolem toho. Takže byly omezení: respektovat ochrannou vzdálenost od cyklostezky...

Rozhovor s Milanem, 28. června 2019

První kulturní ožívování náplavky je spjato s Ivo Slavíkem, aktivity jeho podniku (A)void Café sahají až do roku 2007, kdy – jak o náplavce sám říká – „to místo objevil“ a pak zde na náplavce organizoval první akce s výtvarnými instalacemi. V roce 2008 následovaly další kulturní akce jako koncerty a výstavy.⁴³ Slavík o této době říká, že

[c]ilem bylo dát tomu místu obsah, aby za ním mohli lidi opakovaně začít chodit.⁴⁴

Rok 2009 byl pro Ivo Slavíka přelomový, výstavy se přesunuly do kobek, kobka s kavárnou (A)void Café se stala místem setkávání. Právě z roku 2009 pocházejí první vizualizace projektu nové podoby kobek na náplavce od Petra Jandy.⁴⁵ V tomto roce se na náplavce také začaly každou sobotu pořádat farmářské trhy.⁴⁶

10. července 2010 zahájila svůj provoz na náplavce cyklodílna a kulturní prostor Bajkazyl.⁴⁷ Otevření dalšího podniku na náplavce mohlo návštěvníky přimět setrvat na tomto místě delší dobu. Provozovatel Bajkazylu Martin Kontra se k té době vyjádřil následovně:

[N]a tu dobu vzpomínám s velkou dávkou romantiky a nostalgie, protože nebyly určený žádný pravidla hry a my jsme v rámci našich snů prostě objevili něco jako... neobjevenou spící zónu přímo v centru města, o který jsme věděli roky, a nějakou shodou okolností se naskytla šance s městem

⁴² FILLER, Vratislav. „Jižní náplavka v režimu pěší zóny“ [online]. *Prahou na kole*. 22. 6. 2002. Dostupné z: <https://prahounakole.cz/2012/06/jizni-naplavka-v-rezimu-pesi-zony/>

⁴³ „Vltava 2008“: <http://www.pragueout.cz/articles/vltava-2008>

⁴⁴ KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ „Farmářské tržiště náplavka oslaví 10. sezonu. V letošním roce chce eliminovat plasty“: <http://www.farmarske-trziste.cz/trziste-naplavka/farmarske-trziste-naplavka-oslavi-10-sezonu-v-letosnim-roce-chce-eliminovat-plasty>

⁴⁷ „Centrum pro městské cyklisty Bajkazyl otevrou umělci na kolech“ [tisková zpráva]. *Auto-mat*. 2010. Dostupné z: <https://auto-mat.cz/tiskovky/centrum-pro-mestske-cyklisty-bajkazyl-otevrou-umelci-na-kolech>

vyjednávat o tom, abysme tady něco dělali, tak se to začalo ... pomalu všechno skládat a ty začátky byly hodně amatérský, plný spousty chyb a zároveň spousty skvělejších zážitků, který vždycky nabízí tady ten začátek na nezmapovaný půdě, takže ty vzpomínky ... je z nich hodně už pryč to špatný, zbývá to dobrý, což bylo ... vlastně definování nějaký situace na půdě, která neměla úplně přesný hranice, pravidla, a to samozřejmě bylo to nejpřitažlivější na začátku.

*Martin Kontra pro Český rozhlas během Dnů otevřených kobek, 23. 10. 2019*⁴⁸

Právě pohled M. Kontry ukazuje proměnu nahlížení na místo co do regulací a pravidel pohybu v tomto prostoru. Na rozdíl od dob, kdy náplavka fungovala bez správcovské firmy, tedy bez pravidel, bez hranic (do roku 2014), se v dnešní době jedná o zcela odlišnou situaci. Díky návrhům *Koncepce pražských břehů* z roku 2014 jsou správcovskou firmou na náplavkách „nastavena pravidla hry“, jež představují snahy o udržení rovnováhy mezi všemi třemi skupinami zdejších aktérů spojených s náplavkou: návštěvníci, provozovatelé, rezidenti.⁴⁹

Od roku 2011 se na náplavce objevuje další (A)void podnik, loď (A)void Floating Gallery, v dnešní době kotví pod Výtoní. Kulturní akce se tak začaly kromě prostoru kobky pořádat také na palubě či v podpalubí této lodi.⁵⁰

O zmiňovaných podnicích Bajkazyl a (A)void Floating Gallery, (A)void Café hovoří kurátor náplavek Jiří Sulženko jako o pionýrech náplavky.⁵¹ Kupříkladu sociální geografie hovoří o tzv. „gentrifikačních pionýrech“. Jedná se o provozovatele a uživatele alternativních prostorů. Těmito aktéry jsou hudební subkultury, kontrakultury, aktivisté či třeba kreativci (Pixová 2014: 76). Většinu těchto charakteristik právě podniky jako Bajkazyl a (A)void Floating Gallery, (A)void Café naplňují.

V posledních letech se na náplavce konaly také větší akce jako Lodě na vodě (2008–2016) či výstava Gott my Life nebo Auta na náplavce. Tyto události ukazují, že náplavka funguje ve vícero režimech. Mimo režim pravidelnosti, který představuje každodennost návštěvníků a farmářské trhy každou sobotu, se zde v současnosti konají v průběhu roku i další akce – Auta na náplavce nebo běžecké akce jako pražský půlmaraton či pražský

⁴⁸ Záznam vysílání ze „Dne otevřených kobek na pražských náplavkách“: KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Dostupné z:

<https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>

⁴⁹ Jedná se o označení užívaná kurátorem náplavek Jiřím Sulženkem. Rozhovor 29. května 2019.

⁵⁰ KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>

⁵¹ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

maraton. Tyto akce taktéž představovaly důvod návštěvy náplavky a staly se podnětem pro to, strávit na tomto místě více času. Akce mohly nalákat jak návštěvníky z bezprostředního okolí náplavky, tak i ze vzdálenějších částí Prahy. Dále se těmito akcím budu věnovat v části „Narušitelé rytmů“.

Z předchozích odstavců je patrné, že po povodni v roce 2002 prošly náplavky popovodňovými rekonstrukcemi a následně začalo různými způsoby docházet k jejich oživování, takovýto charakter náplavky v průběhu své historie doposud neměly. V průběhu let po povodni začaly být náplavky nejprve využívány jako parkoviště. Z náplavek – parkovišť se postupem času stal prostor pro pěší, a náplavka byla především místem pro cyklisty, od roku 2012 je náplavka především pěší zónou. Tímto se významně proměnil režim náplavky ve smyslu tamního pohybu – v případě zaparkovaných aut byl statický, naopak s chodci a cyklisty se zde objevuje pohyb dynamický.

Právě dynamický pohyb je projevem rytmu (srov. Edensor 2010: 3). Dynamický, konkrétně „pendlující“ rytmus vykazuje od roku 2008 také znovuzavedený přívoz mezi břehy. V případě přívozu rozumím tímto „pendlujícím“ rytmem pohyb přímý, trvající co nejkratší dobu (Spinney 2010 in Edensor 2010: 113), během tohoto pohybu představuje Vltava pouze prostředníka mezi dvěma destinacemi, tedy mezi Rašínovým a Hořejším nábřežím.

Z hlediska pořádaných akcí můžeme spatřovat podobnost promenády na náplavce v roce 2007 s farmářskými trhy (které se zde konají od roku 2009) – v obou případech se jedná o oživování náplavky prostřednictvím prodejních stánků. Další typ oživování představují již od roku 2007 aktivity „pionýrů náplavek“ Ivo Slavíka a Martina Kontry, kteří se snažili náplavku oživovat různými kulturními akcemi u kobek či na lodi. Náplavka se od té doby stala fenoménem, místem setkávání. Veškeré toto oživování se do roku 2014 odehrávalo bez nastavených mantinelů a daných pravidel. Na počátku změny této situace stála vize hlavního města Prahy, představovaná publikací *Koncepce pražských břehů* (2014).

3.5 Do současnosti – dokument „Koncepce pražských břehů“

V roce 2014 vzniká *Koncepce pražských břehů* vydaná *Institutem pro plánování a rozvoj hlavního města Prahy* (IPR Praha). Jde o vizi hlavního města Prahy *o kvalitním rozvoji prostoru řeky, zejména jako celoměstsky významného prostoru* (Melková a kol. 2014: 7). Akcent na celoměstský význam řeky ukazuje také motto dokumentu:

Prostor řeky v celém městě je souvztažný celek a její rozvoj, i v dílčích částech, je vždy třeba řešit v celoměstských souvislostech (Melková a kol. 2014: 6).

Koncepce pražských břehů představuje snahu o zavedení řady opatření na náplavce. Několik těchto opatření se v průběhu uplynulých let podařilo zrealizovat. *Koncepce* mimo jiné iniciovala vznik nových subjektů hl. města Prahy jako je například Městský správce nábřeží. Dokument dále inicioval dohody mezi jednotlivými aktéry v území či nastavení pravidel (Melková a kol. 2014: 9, 188).

Dle „požadavku“ *Koncepce pražských břehů* vzniká v roce 2014 pozice správce náplavky, dočasně se jí ujímá Daniël Hagen.⁵² Následně, od poloviny roku 2015, získává správcovství náplavek firma Trade Centre Praha a.s. (TCP).⁵³

Koncem roku 2017, dva roky po převzetí správcovství náplavky firmou Trade Centre Praha, bylo vypsáno výběrové řízení na pozici kurátora náplavek.⁵⁴ Zřízení této pozice vychází z *Koncepce pražských břehů*, a také z dokumentu *Metodika organizačního řešení kulturního provozu pražských náplavek*, jež byla iniciována architektem Petrem Jandou a vypracovaná antropologem Michalem Lehečkou a sociologem Ondřejem Špačkem. Tuto novou funkci kurátora náplavek vykonává od června 2018 doktor Jiří Sulženko.⁵⁵

Jako kurátor náplavek má Jiří Sulženko v gesci řešení programové kultivace. Dle vlastních slov se *[snaží] nastavovat pravidla hry v tom smyslu, aby se zachovala rovnováha mezi návštěvníky, provozovateli a obyvateli v okolí, těmi rezidenty, který tam bydlej...* V souvislosti s tím usiluje o to, *aby se to (Sulženko zřejmě míní provozy na náplavce, pozn. autora) vrátilo do nějakých rozumných kolejí.*⁵⁶

Popisované hledání rovnováhy a nastavování pravidel můžeme rozklíčovat ve formulaci „iniciace dohod mezi jednotlivými aktéry v území“ a „iniciace nastavení pravidel“ v dokumentu *Koncepce pražských břehů* z roku 2014 (srov. Melková a kol. 2014: 9, 188).

⁵² ŘÍMANOVÁ, Radka. „Nový přívoz, plovoucí WC a žádná buzerace, plánuje šéf pražských náplavek“ [online]. *iDnes*, 1. 7. 2014. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/praha/zpravy/novy-spravce-nabrezi-pochazi-z-nizozemi.A140605_2071188_praha-zpravy_prp

⁵³ „Pravidla pro výběr pořadatelů a pro realizaci krátkodobých akcí na pražských náplavkách ve vlastnictví hlavního města Prahy“: https://prazskenauplavky.cz/inc/documents/Pravidla_naplavky.pdf

⁵⁴ ČTK. „Praha hledá kurátora vltavských náplavek, bude koordinovat jejich rozvoj“ [online]. *E15*, 28. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/praha-hleda-kuratora-vltavskych-naplavek-bude-koordinovat-jejich-rozvoj-1339106>

⁵⁵ MEDKOVÁ, Alžběta. „Uměřený punk, anebo luxus? Rekonstrukce pražských náplavek začíná, jak budou vypadat ve finále?“ [online]. *Český Rozhlas Wave*, On Air. 19. 4. 2018. Dostupné z:

<https://wave.rozhlas.cz/umereny-punk-anebo-luxus-rekonstrukce-prazskych-naplavek-zacina-jak-budou-7176569>

⁵⁶ Rozhovor s kurátorem Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

Před započítáním rekonstrukčních prací na kobkách v roce 2018 se veškerý provoz od kobky (A)void Café přesunul na loď (A)void Floating Gallery. Podnik Bajkazyl se před rekonstrukcemi z náplavek odstěhoval.⁵⁷

V prvních měsících roku 2019 jsou vyhlášena nová pravidla pro konání akcí na náplavkách. Reguluje hlasitost a snaží se vycházet vstřícně místním rezidentům.⁵⁸ K těmto současným nařízením se staví provozovatel Milan s nelibostí. Kritizuje nevyváženost podmínek hlasitosti na nábřeží Rašínově s protějším Hořejším nábřežím, uvědomuje si také dopad hlučných akcí na místní rezidenty.

[T]ed', to co jsi viděl (Milan ted' hovoří o mailu o chystané regulaci buskingu⁵⁹ na náplavkách, pozn. autora) – že vlastně by mělo se tady... vůbec nehrát a... jak nějak jako busking režim... no tak víš, že je to naprostý nesmysl... že tady nebude slyšet... a [na druhý straně] se začaly objevovat velký stage,... s festivalovým nazvučením... a pak ještě další věc,... to totální už předimenzování, ty kvanta lidí, tak to určitě některý lidi z okolí taky irituje, že jo...

Rozhovor s Milanem, 28. června 2019

Vidíme, že v průběhu let od roku 2014 do současnosti došlo především vlivem *Koncepce pražských břehů* k proměně prostoru z hlediska jeho užívání. Jednalo se o nastavování pravidel mezi všemi třemi typy aktérů, jenž jsou s náplavkou spojeni (návštěvníci, provozovatelé, rezidenti), a také o zavedení především hlukových regulací. Obě tyto „dohledové“ činnosti jsou na náplavku produkovány prostřednictvím instituce spravující pražské náplavky, konkrétně koordinátorem správy náplavek a jejich kurátorem.

Ve spojitosti s kolektivem správcovské firmy a architektem náplavky vznikl nový projekt podoby náplavky na Rašínově nábřeží. Tento projekt byl v průběhu let 2018–2019 následně realizován. Místo jsem přestal za výzkumným účelem navštěvovat koncem roku 2019, kdy byly nově rekonstruované kobky otevřeny.

Aktuální podoba náplavky a kobek na Rašínově nábřeží (květen 2020) je výsledkem rozsáhlé rekonstrukce pražských nábřeží, do budoucna je v plánu pokračování přestavby

⁵⁷ NUC, Jan a Hanko Ondřej. „Turisty a Pražany na náplavce doplní dělníci. Některé podniky musí zavřít“ [online]. *iDnes*, 5. 4. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/naplavka-bajkazyl-uzavreni-letni-sezona-kobky-revitalizace.A180405_121852_praha-zpravy_nuc

⁵⁸ „Pražské náplavky v roce 2019: Nová pravidla pro konání akcí a větší komfort pro návštěvníky“ [tisková zpráva]. Dostupné online: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/prazske_naplavky_v_roce_2019_nova.html

⁵⁹ Správcovská firma busking definuje na svých webových stránkách následovně: *Busking je hudební, divadelní nebo artistická produkce provozovaná na veřejně přístupných místech spojená s cílem získat peněžní příspěvek od kolemjdoucích*. Na stránce se nalézají také pravidla pro provozování této aktivity. Zdroj: <https://prazskenaaplavky.cz/busking>. Poslední návštěva 8. 5. 2020.

dalších kobek, spolu s obnovou laviček, košů a dalšího mobiliáře. V průběhu zmíněného období zde bylo zrekonstruováno celkem šest kobek, které byly opatřeny novým vstupním systémem. Každá kobka je opatřena průhlednou skleněnou čočkou – pivotovým oknem (otevírání probíhá po jeho ose). Takto navržený systém umožňuje komunikaci dění mezi interiérem a exteriérem kobky. Dle architekta Jandy jde o světově největší okno svého druhu.⁶⁰

Tato rekonstrukce přinesla kromě nového vzhledu a změny způsobu užívání kobek také novou skladbu pronajímatelů těchto prostor. Po rekonstrukci se do kobek vrací provozovatelé jako Bajkazyl⁶¹ či (A)void Bar – namísto (A)void Café, v důsledku rekonstrukcí byl provoz těchto podniků pozastaven. Ve svém provozu pokračovala v průběhu rekonstrukcí pouze loď (A)void Floating Gallery. Dalším pronajímatelem prostor bude nově Pražská paroplavební společnost či podnik kolektivu Tiskárna na vzduchu se svou „zero waste“ kavárnou LAB.⁶² Jak píše Monica Degen (2010), každé zavádění nových podniků, atrakcí, společně s dalšími prostorovými změnami, promění skladbu návštěvníků daného místa (Degen 2010: 23). Změnu skladby návštěvníků tedy můžeme očekávat díky novému vzhledu kobek a novému zastoupení podniků i v případě náplavky na Rašínově nábřeží.

Rekonstrukce kobek představovala jednu z fází dlouhodobé revitalizace náplavky Rašínova nábřeží, nejedná se tudíž o poslední prostorové úpravy. Správcovská firma zde v blízké budoucnosti počítá s vybudováním lodního terminálu či plovoucích lázní, v delším časovém horizontu uvažuje také o zavedení servisního plavidla magistrátu či plavidla Hlavního města Prahy.⁶³

Právě ve zmiňovaném období mezi říjnem 2018 a říjnem 2019 jsem na náplavce na Rašínově nábřeží prováděl terénní výzkum. Svému výzkumu se budu věnovat v následující části, kde náplavku představím formou časoprostorové procházky.

⁶⁰ Rozhovory: Jiří Sulženko, 29. května 2019 a Petr Janda 23. května 2019. Více o projektu v „Koncepci architektonického řešení náplavky Rašínova nábřeží“ studia Petr Janda/brainwork. Dostupné z: http://www.praha.eu/public/ef/2f/8f/2401743_753136_Koncepce_naplavky_Rasinova_nabrezi.pdf

⁶¹ Bajkazyl je cyklodílna, kulturní prostor.

⁶² Kobky na Rašínově nábřeží. Dostupné z: <https://prazskenaaplavky.cz/novekobky> a také https://prazskenaaplavky.cz/inc/documents/kobky_letak.pdf. Poslední návštěva 29. 4. 2020.

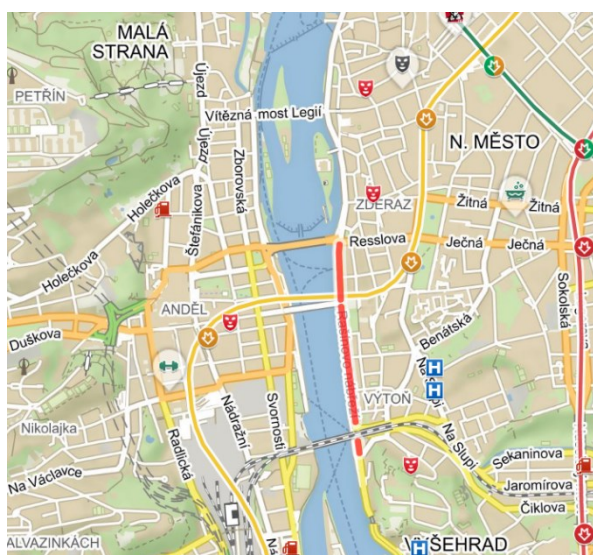
⁶³ Rozhovory s Janem Nejedlým 29. května 2019 a Petrem Jandou 23. května 2019.

4 Analytická část: Procházka po náplavce – od Vyšehradského tunelu k Jiráskovu mostu

Veškeré poznatky, které jsem v průběhu výzkumu získal, nyní představím formou procházky z hlediska kontinuálního vnímání a detailní znalosti prostorového uspořádání konkrétní lokality, kterou v mém případě představuje náplavka na Rašínově nábřeží. Snažím se taktéž nahlížet na náplavku optikou sítí, jelikož náplavka je stejně jako každá lokalita definována prolínajícími se časovostmi a rytmy (srov. Mulíček a kol. 2011: 29-30, 38).

Náplavka stejně jako každé místo představuje časové prostředí, kde se vzájemně propojují každodenně opakující se aktivity, prostorové vzorce a přírodní cykly a tvoří tak organizované shluky rytmů, které jsou pro každé místo unikátní (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 45-46). Tato procházka pro mě tedy bude představovat analytickou „zkratku“, která bude koncentrovat různé časy, děje, aktivity, procesy a aktéry. Popíši ji tedy a následně budu interpretovat tak, jako by se toto veškeré *děni* odehrávalo v průběhu jediné návštěvy náplavky. Půjde o procházku od Vyšehradského tunelu k Jiráskovu mostu. Procházka začne za Vyšehradským tunelem. U Výtoně bude krátká zastávka během sobotních farmářských trhů. Celá procházka skončí u Jiráskova mostu na Novém Městě. Zatímco *Koncepce pražských břehů* (2014) dělí náplavku na čtyři úseky (srov. Melková a kol. 2014: 282-283), já náplavku dělím na úseky dva: od Vyšehradského tunelu po Výtoň a dále od Výtoně po Jiráskův most. Tímto dělením se tudíž vzdáleně přibližuji historickému prostorovému rozčlenění, kdy podél náplavky vedla dvě nábřeží (Palackého a Vyšehradské).

Procházku po náplavce nyní pojmu ve dvou rovinách. Nejprve smyslově, tedy skrz konkrétní smyslové vjemy, které umožňují vnímat místo z hlediska rytmů. Tyto vjemy popíšu na jednom abstraktním dni. Následně se zaměřím na zdejší dění během kalendářních rytmů, z hlediska časoprostoru popíšu veškerou zdejší rytmickou produkci v daném časovém období – z hlediska aktivit a činností zdejších návštěvníků, zaměřím se na jejich těla (srov. Lefebvre 2004: 9, 67, 80), budu se věnovat rytmicitě pořádaných akcí, rytmickým projevům řeky. V neposlední řadě se budu věnovat také zdejším rytmům nejen dopravní infrastruktury.

Obr. 6 a 7: Lokalizace: Náplavka Rašínova nábreží se nachází přímo v centru Prahy. Na mapě vyznačena červeně. Zdroj: Mapy Google, Mapy.cz.

Obr. 8: Náplavka vede podél Rašínova nábreží od Vyšehradského tunelu k Jiráskovu mostu. Zdroj: Mapy.cz.

4.1 Rytmus zakoušené smysly

Nyní se budu věnovat popisu náplavky tak, jak jsem toto místo vnímal prostřednictvím smyslů, které umožnily vnímání místa z hlediska rytmů (srov. Lefebvre 2004: 21, 27, 36). Právě všímavost analytika rytmu vůči jeho tělu a vůči veškerým jeho smyslovým vjemům považuje Lefebvre za hlavní charakteristiku analytika rytmu. Jako analytik rytmu tedy věnuji pozornost svému zraku, sluchu, ale i poslechu, a také čichu. Žádný smyslový vjem neupřednostňuji,⁶⁴ ani neupořádávám (Lefebvre 2004: 19-22, 41), a trasuji původce těchto rytmů, příkládám jim určitý význam, zjišťuji jejich smysl (srov. Lefebvre 2004: 32, srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 46, 47). Nejedná se tedy o mé subjektivní pocity a vjemy z daného místa (srov. Lefebvre 2004: 87-88).

První návštěva Rašínova nábreží jako výzkumného terénu proběhla 22. října 2018. Na hodinu jsem usedl na lavičku v okolí Výtoně a začal vnímat tuto část města, zaměřil jsem se především na zvuky.

⁶⁴ Výjimku představovala zcela první výzkumná návštěva terénu (říjen 2018), kdy jsem se věnoval především sluchovým vjemům náplavky.

Je konec října, usedám na Výtoni na lavičku poblíž lodi (A)void a zaposlouchávám se do zvuků místa. Nestačím se divit, tolik zvuků! Před sebou slyším šplouchání vody o trup lodi, káchající kachny, vrkající holuby, v dáli troubí parník a po Vyšehradském železničním mostu projíždí s lomozem vlak. Najednou ticho. Avšak pouze zdánlivě, zaposlouchávám se a za zády slyším zvuky dopravy na nábřeží. Troubíci auta, túrování motorů, než padne na semaforu zelená. S kvílivým bržděním právě přijela tramvaj do zastávky, představuji si kroky vystupujících a nastupujících lidí a po chvíli už zní zvuková signalizace zavírání dveří a poté s hlukem odjíždějící tramvaj. Rychlé staccato při „zelené“ střídá vláčná zvuková signalizace chodcům, když padne na semaforu pro chodce „červená“. Najednou z dálky zaslechnu zvuk motoru lodi, je stále intenzivnější. Po chvíli připlouvá přívoz a po nárazu na přístavní molo je slyšet kroky cestujících vystupujících na břeh, doprovází je lidské hlasy. Za zády slyším štěkot psa a řinčení psiho medailonku či vodítka. (22. října 2018)

Jako analytik rytmu poslouchám v terénu vše, co slyším, ať jsou to zvuky dopravy, návštěvníků či zvířat jako jsou psi nebo ptáci (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 52). Všímám si nejen toho, co je přítomné (*presence*), tedy toho, co je *tady*, v přítomném čase (*present*) (srov. Lefebvre 2004: 47, kurzíva v originále), ale také toho, co právě přítomné není, co absentuje (srov. Parkes, Thrift 1975 in Mulíček a kol. 2015: 308). Přesto si od těchto odehrávajících se rytmů udržuji nutný odstup – pohybuji se po nábřeží nad náplavkou a veškeré dění nejprve pozoruji či jinak vnímám právě odsud, obdobně jako Lefebvre sledoval dění na ulici ze svého balkónu (srov. Lefebvre 2004: 27-28). Díky tomuto odstupu a této perspektivě jsem schopen probíhající rytmy zachytit (Lefebvre 2004: 27).

Následně přecházím přímo na plochu náplavky, do centra veškerého dění, kde se veškeré lidské aktivity a činnosti odehrávají. Vyvaruji se zbrklým soudům, přesto nezůstávám pasivní, během tohoto pobytu na náplavce skrz své smysly pozorně vnímám veškeré rytmy (srov. Lefebvre 2004: 19, 27, 32; Meyer 2008: 149), a uvědomuji si, v jakých temporálních rámcích se konkrétní lidské aktivity odehrávají (Lefebvre 2004: 88). Sluch není jediným smyslem, který jako analytik rytmu užívám. Dalším smyslem je čich – pachy, vůně (*smells, odours*) odkrývají skryté rytmy. Každá část náplavky má své specifické vůně a pachy. Svě čichové vjemy vnímám jako stopy pro trasování zdejších rytmů (srov. Lefebvre 2004: 21).

4.1.1 Od Vyšehradského tunelu

S veškerými rytmy na náplavce a s její každodenností se pojí řada zvuků. Některé dávají místu pravidelný řád (srov. Lefebvre 2004: 9, 32, 78) – jako odbíjení hodin zaznívající z Vyšehradu. Sociolog Louis Wirth (1938) vnímá hodiny jako součást organizace městské

společnosti (Wirth 1938 in Mulíček a kol. 2010: 199), Lefebvre hodiny uvažuje jako součást každodenního života (srov. Lefebvre 2004: 73). Jiné zvuky jsou spíše trvale přítomné, pouze se mění jejich intenzita (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 52). Příkladem může být lomoz projíždějících vlaků či kroky lidí procházejících po mostě – jejich intenzita a frekvence je vyšší v průběhu dne nežli v noci (Lefebvre 2004: 30). V této části náplavky před železničním mostem je slyšet hluk dopravy na nábřeží, vlaky na mostě, není zde ale žádný smyslový vjem, který by byl pro tuto část náplavky specifický. Je to i kvůli tomu, že zde neprobíhají téměř žádné aktivity.

O této části náplavky se zmiňuje kurátor náplavky Sulženko:

[N]ic moc se tam neděje, nic tam není, protože lidi jsou jako ovce, ... kde je zastávka tramvaje, tam jsou, a když je to o sto metrů dál, tak už tam nejsou... My tam máme tržní místo, kde... může stát chlápek s tříkolkou a prodávat tam Prosecco, a oni tam ty chlápci s tou tříkolkou chodit nechtěj, protože tam prostě nejsou lidi... Lidi nejsou.. jenom proto, že to je padesát metrů za železničním mostem, sto metrů vod zastávky. A... já ani nemám... v úmyslu tam něco... oživit, protože náplavka je živá dost. Nahoře bydlej... nad tou Libušinkou nějaký lidi, který jsou z toho úplně hin, když tam náhodou parkuje nějaká loď... nebo když se tam něco děje. Bude tam od půlky června parkovat nebo kotvit loď BigBoard, která tam přiveze expozici s IQlandií, nějaký dětský science centrum, malý... na lodi. Takže tam, myslím, živo bude dost... A nic dalšího tam, myslím, ... potřeba není. (...) Když tam dám smyčcovej kvartet, tak tam bude pořád nikdo...

Rozhovor s kurátorem Jiřím Sulženkem, 29. května 2019

Procházím po náplavce k Výtoni a z nábřeží se ozývá klikání semaforu, právě tento zvuk představuje projev, který dává místu pravidelný řád. Zároveň poté, co se jeden rytmus odehraje, je vystřídán jiným rytmem, který na něj navazuje. Můžeme tudíž hovořit o synkopickém rytmu (srov. Conlon 2010 in Edensor 2010: 73). Tedy, semafor na nábřeží zastaví proudění dopravy, aby byl umožněn pohyb přecházejících chodců, a naopak. Zvukovou signalizaci lze postřehnout pouze v případě semaforu pro chodce – nejdřív *zelená*, rychlé staccato. Zatímco na přechodu pro chodce přímo u zastávky se pohybují davy lidí, v případě přechodu za železničním mostem (ústíci z nábřeží do Vnislavovy ulice) je tento právě kvůli vzdálenosti od zastávky mnohem méně vytížen. Pak klikání zvolna přechází v pomalé tikání – *červená*, houf chodců zastavuje a čeká (srov. Lefebvre 2004: 28, 29, kurzíva autor) než projedou všechna auta, jejichž „proudění“ zastaví „červená“. V ten moment se ozve rychlé klikání semaforu pro chodce (srov. Lefebvre 2004: 28).

Naopak, houkání ambulancí či jiných vozů integrovaného záchranného systému (IZS) je zde slyšet v průběhu každého dne. Velice nepravidelné opakování představuje vůně piva ze Smíchovského pivovaru na protějším břehu. Je zde sice cítit opakovaně, nejedná se však o žádnou pravidelnost, Lefebvre v souvislosti s čichem zmiňuje také počasí (srov. Lefebvre 2004: 21). Za deště je tato vůně piva ještě intenzivnější.

4.1.1.1 *Sobotní farmářské trhy u Výtoně*⁶⁵

Bude-li popisovaným dnem sobota, bude náplavka zaplněna množstvím stánků a návštěvníků farmářských trhů, které zde každou sobotu pravidelně probíhají. V sobotu tak bude místo ve zcela jiném režimu ve srovnání s jeho každodenností v průběhu pracovního týdne. O této proměně režimu náplavky na Rašínově nábřeží hovoří *Koncepce pražských břehů (2014)* jako o střídání rytmu „plna a prázdná“ (Melková a kol. 2014: 282). Trhy probíhající pod Výtoní pro mě představují ráj vůní a dalších smyslových vjemů. Zatímco D. Lyon (2016) na rybích trzích Bilingsgate cítila pouze vůně moře a soli, totiž pachy spojené s rybami (srov. Lyon 2016), na farmářských trzích jsou kromě pstruhů cítit také vůně o poznání různorodější. Důležitou roli na trzích hrají také zvukové vjemy, právě o trzích Lefebvre píše, že analytik rytmu dokáže poslouchat (*listen*) jejich zvuky (Lefebvre 2004: 89).

Až na nábřeží voní z farmářských trhů uzeniny či grilované kuře. Také vůně čerstvé pražené kávy nebo čerstvého chleba, která se line ze stánků, napovídá, že návštěvník má možnost na trzích posnídat, nasvačit se. Veškeré nežádoucí pachy jako je občasný cigaretový kouř či výfukové zplodiny projíždějících vozidel, jsou přebíjeny vůněmi. Ty jsou na trzích oproti těmto pachům intenzivnější. Přítomnost stánku s vůní jablek, z nichž je připravován cider a mošt nebo přítomnost stánku s haluškami, grilovanými klobásami či pivem ukazuje, že návštěvník se zde může v průběhu trhů také nasvačit či naobědvat. Z předvánoční vůně stromků a vánočních věnců si všímáme, že prodejci na farmářských trzích mění svůj sortiment v závislosti na daném ročním období.

⁶⁵ Farmářské trhy na náplavce pořádá firma Archetyp. Konají se od roku 2010, probíhají každou sobotu od osmé hodiny ráno do druhé hodiny odpoledne, každý měsíc vyjma ledna. Zdroj: <http://www.farmarsketrziste.cz/trziste-naplavka/farmarske-trziste-naplavka-oslavi-10-sezonu-v-letosnim-roce-chce-eliminovat-plasty>

Farmářské trhy jsou také plné rozličných zvuků, které, řečeno s Lefebvrem, okupují prostor (Lefebvre 2004: 60). Harmonii mezi tím, co vidíme a slyšíme, označuje Lefebvre za pozoruhodnou (*remarkable*) (srov. Lefebvre 2004: 28). Hluk aut přijíždějících na trhy je zde slyšet již před osmou hodinou ráno, následně zaslechneme první lidské hlasy zdejších prodejců-stánkařů (srov. Lefebvre 2004: 30). S příchodem návštěvníků se hlasy zesilují. Zaposloucháme-li se do hlasových projevů, můžeme identifikovat skladbu návštěvníků trhů. R. M. Schafer (1977) hovoří o *hi-fi* zvukových projevech,⁶⁶ které jsou jasné a přesné. Nejsou rušeny *lo-fi* projevy hluku, jsme tudíž schopni je jednodušeji identifikovat a můžeme hovořit o jejich frekvenci (srov. Schafer 1977: 43 in Edensor 2010: 51).

Obr. 9: Farmářské trhy lidé navštěvují i v deštivém počasí, 7. 9. 2019. Foto: autor.

Obr. 10: Vystoupení hudebního uskupení během farmářských trhů, 29. 12. 2018. Foto: autor.

Ze zvuků můžeme „vyčíst“, co se v místě děje, kdo se tam pohybuje a jaké činnosti se tam věnuje (Lefebvre 2004: 4, 28, 60, 73, 78; Conlon 2010 in Edensor 2010: 76). Můžeme tedy rozlišovat odlišnou výšku a hloubku tónu hlasu, různou intenzitu a sílu hlasu. Díky křiku a pláči můžeme usuzovat, že se na trzích nacházejí děti, dle štěkání víme i o psech, vedle hovorů v češtině můžeme zaslechnout i hovory v angličtině či ruštině a dalších jazycích. Tyto napovídají o přítomnosti zahraničních turistů, pro ně tato návštěva náplavky představuje část jejich časového harmonogramu dne. Naopak, v případě stánkařů se jedná o zvuky spojené s jejich prací – řinčení tyček jak při samotné výstavbě, tak při demontáži prodejního stánku. Od stánků slyšíme rachot strojů zpracovávajících ovoce, zvuk zaklapávajících pokladen po proběhlém nákupu nebo cinkání mincí během počítání tržeb. Tyto zvuky produkované činnostmi stánkařů souvisí s pracovní dobou a její organizací v prostoru.

⁶⁶ R. M. Schafer hovoří o *soundscape*s (Schafer 2010 in Edensor 2010: 51), do češtiny přeložitelné jako sonosféry či zvuková prostředí místa (srov. Řiháček 2009: 198). V případě *hi-fi* (high fidelity) je kvalita zvukového signálu vysoká, v případě *lo-fi* (low fidelity), je tato kvalita nízká.

Během trhů je často slyšet živá hudba, někdy hraje hudební skupina u Výtoně, jindy u sjezdu od Palackého náměstí. Živá hudba je jedním z prostředků, jak se provozovatelé trhů snaží vytvořit příjemnou atmosféru. Posluchači si umělce natáčejí či fotí na mobilní telefony, během jejich vystoupení a po dohrání skladby hudebníkům tleskají, atmosféra je zde skvělá. Jak píše M. Degen, atmosféra a pocity vnímání daného místa se tvoří právě skrz smysly (srov. Degen 2010: 24; srov. Gibas 2014: 245-246).

Právě přítomnost živé hudby představuje mnohdy pro návštěvníka důvod, proč na farmářských trzích setrvat delší dobu. Hudba se ozývá také z radií některých stánků či kotvících lodí, pro Lefebvra je předpokladem hudby jednota času a prostoru, spojení těchto dvou kategorií pomocí rytmu (Lefebvre 2004: 60). Skutečnost, že tuto zvukovou kulisu návštěvníci vnímají, ukazuje příklad muže, který si začal pískat melodii hudební skupiny ABBA, která hrála z radia jedné z lodí, zatímco vedl své kolo po trzích. B. LaBelle míní, že se jedná o projev rytmu, který existuje jak uvnitř, tak vně těla, který tělu umožňuje utvářet „vlastní choreografii“ pohybu v rámci dané struktury času a prostoru (srov. LaBelle 2008 in Edensor 2010: 9, zdůraznění v originále).

Přes veškerý hluk dopravy nahoře na nábřeží je slyšet pád železné konstrukce odpadového koše, rozbití sklenice a také upuštění mince. Dle Lefebvra nemá hluk žádný rytmus (Lefebvre 2004: 27, 78), Lefebvre se právě naopak věnuje vztahu rytmu a zvukovému vlnění. Kombinace výšky, frekvence, intenzity zvuku následně tvoří akordy a harmonie (Lefebvre 2004: 78).

Farmářské trhy jsou společenskou aktivitou, která představuje využívání náplavky v „plném“ režimu (Melková a kol. 2014: 282, zdůraznění v originále). Na trhy lidé přicházejí nejen zcela cíleně, jdou tedy na náplavku přímo za účelem nákupu na těchto trzích, nýbrž i pro zdejší vůně a zvuky, které dokazují, že se na náplavce něco děje. V tomto případě se jedná o návštěvníky, kteří se v sobotu procházejí po nábřeží nebo tudy probíhají a jsou nalákáni vůněmi různých nápojů či pokrmů, které je zaujmou natolik, že je budou následovat (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 50). Náplavku proto navštíví za tímto účelem, naláká je některá z vůní, jdou sem za účelem oběda či pozdní snídaně. Dalším prvkem, který *kolemjdoucího* či *kolemjedoucího* zaujme, je živá hudba. V tomto ohledu mohou tyto trhy představovat rytmizátor náplavky.

4.1.2 Od Výtoně k Jiráskovu mostu

Stromy se svými listy, které jsou proudem větru rozpohybovány a šustí nad sjezdem u Výtoně a sjezdem k Palackého náměstí, představují jedinou zeleň na náplavce. Každá rostlina, každý strom má svůj vlastní rytmus. Tyto akustické vjemy (šustění listů) poukazují na změny ročních období (Lefebvre 2004: 31, 80), spolu s nimi se mění délka dne a počasí. V zimě je pod nohama slyšet křupání sněhu, když je náplavka pokryta sněhem, návštěvníci se zde tudíž pohybují pomaleji, tráví zde taktéž mnohem méně času, už jen kvůli zasněženým lavičkám, na nichž návštěvníci v jiných ročních obdobích běžně tráví svůj čas. Se sněhovou pokrývkou se tudíž mění také prostorové užívání náplavky.

U rekonstruovaných kobek je cítit specifický zápach barvy během natírání kobek a je zde taktéž vidět nachystaný materiál. Tyto projevy prozrazují, že rekonstrukční práce na kobkách nejsou zcela u konce. Rekonstrukční práce a s nimi spojené příchody/příjezdy a odchody/odjezdy dělníků/vozidel budou na náplavce tudíž ještě pokračovat. Pravidelný pohyb dělníků během rekonstrukce kobek představuje pro náplavku novou rytmickou pravidelnost. Navíc se zde spolu s rekonstrukcemi objevují různé prvky omezující běžný pohyb po náplavce (zábrany, kabely vedoucí přes plochu náplavky).

Z lodí Admirál nebo Kamina, kotvících na protějším nábřeží, je slyšet produkce živé hudby. Na těchto lodích se téměř každý den odehrávají koncerty, které mohou přitahovat návštěvníky k poslechu. Jak píše F. M. Wunderlich, každá společenská akce upoutá jedincovu pozornost (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 50), tento zájem jej pak může přitahovat k návštěvě a k poslechu. Přesto, že tyto lodě kotví na protějším břehu, představují rytmizátor náplavky na Rašínově nábřeží. Právě na náplavce na Rašínově nábřeží jsou během rekonstrukce kobek slyšet hudební vystoupení jen na lodi (A)void Floating Gallery. Ostatní podniky, v nichž se před rekonstrukcí různá kulturní vystoupení konala, nejsou kvůli těmto rekonstrukčním pracím v provozu.

Pravidelně přítomná vůně kávy a jídel v okolí restaurace Vltava prozrazuje, že se zde návštěvník může zastavit třeba na oběd či večeři. Tomu odpovídá i otevírací doba od jedenácté hodiny dopoledne do desáté hodiny večerní (srov. Edensor 2010: 4). Vůně jídla spolu se zdejší reprodukovanou hudbou zaujme procházející návštěvníky náplavky natolik, že daný podnik navštíví. Někdo se usadí venku u stolu a začne si prohlížet jídelní lístek, jiný zde jen postojí nebo se jde usadit přímo do restaurace. V průběhu sledovaného zimního období je restaurace Vltava jedním z mála podniků na náplavce, který je v daném období otevřen. Dle slyšené angličtiny či němčiny můžeme usuzovat, že u restaurace jsou přítomni také zahraniční turisté. Jedná se o návštěvníky, kteří přišli do restaurace ochutnat tradiční

tuzemskou kuchyni či české pivo. Jde spíše o jednotlivce či menší skupinky, nejde o velké skupiny s průvodcem, který by dělal na náplavce výklad o Praze. Cizím jazykem – rusky, či ukrajinsky – mezi sebou hovoří také dělníci v průběhu rekonstrukce kobek.

Téměř neslyšitelný zvuk jízdy bicyklu po cyklistickém pruhu střídá zvuk zvonku, když cyklisté objíždějí skupiny chodců nebo také v průběhu farmářských trhů, kdy se tito cyklisté vyhýbají davům. Jak píše Lefebvre, to, jak rychlý či pomalý rytmus je, poznáme jen ve srovnání s jiným rytmem. Každý rytmus má svou rychlost, frekvenci a konzistenci (srov. Lefebvre 2004: 10, 36). Tempo a obecně rytmus pohybu projíždějících cyklistů jsou zcela odlišné od rytmů produkovaných chodci či návštěvníky trhů. Zatímco cyklisté se zde pohybují rychlým tempem, chodci a návštěvníci trhů zde procházejí jen volným krokem.

Jako analytik rytmu věnuji pozornost také světlu (Lefebvre 2004: 10). Po setmění si cyklisté a lidé na koloběžce během večerní návštěvy náplavky na cestu svítí svítilnami či užívají blikající světlo. Běžci večer náplavku navštěvují s čelovkami. Všechny tyto projevy ukazují, že se tito lidé rozhodli i v tuto dobu navštívit náplavku cíleně.

Můžeme zaslechnout zvuky přímo spojené s návštěvníky náplavky – jejich společnou řeč, případně zvolání, křik návštěvníků mezi jimi navzájem (kupříkladu ve větrném počasí) a také křik a pláč dětí nebo štěkání psa. Především k chodcům lze trasovat projevy jako kýchání, pláč či smích a další projevy včetně hlasů telefonujících návštěvníků a další hlasy.

Kromě hlasů jsou slyšet také zvuky mobilního telefonu (signalizace příchozí zprávy či mobilní aplikace) a dalších technologií, jako v případě probíhajících běžců s chytrými hodinkami, na nichž si kontrolují rychlost běhu, tepovou frekvenci, uběhlou vzdálenost, a to vše chtějí mít „rutinní“, rytmicky stabilní (Schwanen 2007 in Edensor 2010: 9).

Také vůně a pachy můžeme trasovat (Lefebvre 2004: 21) k chodcům. Jedná se o čichové vjemy z cigaret, marihuany nebo vůně různých pokrmů či nápojů zakoupených na farmářských trzích, na některé z kotvících lodí nebo v jednom z podniků na souši (restaurace či pojízdný stánek). V okolí toalet pod Palackého mostem je cítit nepříjemný zápach, může se jednat také o moč psů, kteří svoji potřebu vykonají přímo na toaletní budku.

Z hlediska smyslů nám tato procházka o prostoru náplavky vypověděla, že každá její část je rytmizována vícero způsoby. V okolí Výtoně se jedná o pravidelný řád – odbíjení hodin, semaforey a také přechody pro chodce, každý však s jinou intenzitou chodců, a tedy odlišným rytmem pohybu. Rytmus tak není určen jen semaforem samotným a jeho zvuky, ale také tím, v jaké četnosti tudy zdejší pohyb proudí; dále se jedná o zvuky, které jsou trvale přítomné – houkání vozidel záchranných služeb, lomoz projíždějících vlaků po železničním mostě či zdejší kroky chodců. U těchto zvuků rozlišujeme jejich intenzitu, ta je vždy vyšší

v průběhu dne oproti noci. Souvislost smyslového vnímání a počasí (srov. Lefebvre 2004: 21) ukazuje například intenzivnější vůně z pivovaru z protějšího břehu za deště. Se sobotními farmářskými trhy se místo v okolí Výtoně stává rájem smyslových vjemů, můžeme zde vnímat také řadu vůní a pachů nejen z prodejních stánků, zároveň zde můžeme slyšet množství zvuků spojených s provozováním stánků či s jejich prodejními aktivitami, je zde také slyšet živá hudba jako kulisa farmářských trhů. Šustění listů stromů poukazuje na změny, jimiž příroda a také náplavka prochází v průběhu daných ročních období. V průběhu rekonstrukce kobek vidíme nachystaný materiál, slyšíme zvuky strojů a užitého nářadí, cítíme vůně/pachy materiálu nebo barvy. Tyto smyslově zachytitelné projevy přinášejí na náplavku spolu s příchody a odchody dělníků novou rytmicitu. Zároveň kvůli těmto pracím dochází na náplavce k omezení volného pohybu. Mezi všudypřítomnými zvuky dopravy jsou slyšet i projevy návštěvníků, rozeznáme odlišnosti zvuků vykazovaných zdejšími chodci, běžci a cyklisty. Dle hloubky, intenzity či síly zdejších slyšených hlasů můžeme usuzovat, jací návštěvníci se na náplavce nacházejí.

4.2 Rytmy ukotvené v dění

Druhý pohled na terén bude z hlediska veškerého (rytmického) dění v průběhu kalendářního času, důraz bude kladen na povahu zdejšího produkovaného pohybu. Půjde také o rytmy dopravy, které proudí po přilehlých komunikacích náplavky nebo v jejím okolí. V souvislosti s projevy pohybu návštěvníků náplavky se zaměřím na jejich zdejší činnosti a aktivity.

4.2.1 Kalendářní čas

Základní rytmus je rytmus kalendářní. Jedná se o dny, týdny, měsíce, roční období či roky (srov. Lefebvre 2004: 18, 73), které jsou významným činitelem strukturace městského prostoru (Mulíček a kol. 2010: 197). Právě analýza rytmu je dle Edensora (2010) vhodným přístupem pro zkoumání těchto časovostí (Edensor 2010: 1). Tyto kalendářní rytmy souvisejí s lineárním opakováním, jež představují pravidelné projevy konkrétního lidského chování, praktik a činností návštěvníků v prostoru náplavky v daném časovém úseku (srov. Lefebvre 2004: 8, 90; Mulíček a kol. 2010: 196).

Veškeré činnosti a aktivity návštěvníků během jejich pobytu na náplavce, tedy toto jejich časoprostorové chování, chápou Mulíček a kol. (2011) jako rozdělení disponibilního času mezi jednotlivá stanoviště, jako načasování aktivit mezi těmito jednotlivými stanovišti během dne (Mulíček a kol. 2011: 27-28). Jak píše Lefebvre, není čas dělat všechno, ale každé

dělání, každá činnost má svůj čas (Lefebvre 2004: 74), člověk má v každém momentu možnost volby (Lefebvre 2004: 47), čemu bude svůj čas věnovat. Dle Jarvis (2005) člověk stráví většinu dne ve spojitosti s ostatními. V souvislosti s tím považuje za základní vědět, kde, kdy a jak jsou různé aktivity a vztahy realizovány (Jarvis 2005: 137 in Edensor 2010: 10).

4.2.1.1 Den

Lefebvre chápe každodenní život v souvislosti jednak s rytmy, které mají původ ve vesmíru (jako je střídání dne a noci, střídání měsíců či ročních období), a jednak s živými rytmy, které představují biologické rytmy. Tyto rytmy se vzájemně prolínají. Každodennost a rytmy tudíž utvářejí konkrétní projevy sociálního času (Lefebvre 2004: 73) ve spojitosti s osobní zkušeností (srov. Edensor 2010: 1) v daném prostoru. Tato žitá zkušenost je vždy časoprostorová, nelze oddělovat její časovou a prostorovou složku (Frantál a kol. 2012, Ira a kol. 2014 in Osman, Pospíšilová a kol. 2019: 16). Colby (1933) jako projevy pohybu lidí ve městě jmenuje *každodenní dojíždky obyvatel do zaměstnání, škol, za nákupy, službami a zábavou, přes krátkodobé pobyty návštěvníků města až po dlouhodobý pohyb spojený se stěhováním lidí a firem do nových lokalit uvnitř města* (Colby 1933 in Ouředníček a kol. 2009 in Ferenčuhová a kol. 2009: 104, 107). Tyto popisované pohyby představují lineární rytmy, které společnost svými aktivitami produkuje (srov. Lefebvre 2004: 8, 32). Všímám si jejich četnosti, jejich frekvence, v jakém měřítku, v jaké míře se zde veškeré aktivity odehrávají (Lefebvre 2004: 10).

V současnosti je rytmus dne na náplavce určován mikroprocesy, tedy každodenními činnostmi (Lefebvre 2004: 73), které po ránu představují především běžci a cyklisté. Zatímco někteří běžci po náplavce probíhají předtím, než se vydají do práce, a náplavku tak mají již takto po ránu spjatou s rekreační činností, jiní běžci do práce přímo *běhají*. Obdobně, někteří cyklisté po náplavce projíždějí před cestou do zaměstnání, jiní se po ránu na kole do práce přímo *dopravují*. V průběhu rána je tak náplavka spojena s tranzitním pohybem těchto návštěvníků. Náplavka je pro ně prostředníkem jejich cesty (srov. Lefebvre 2004: 30, 54) mezi domovem a místem zaměstnání (srov. Mulíček a kol. 2011: 27). Někteří cyklisté projíždějí přímo po ploše náplavky, jiní ke své cestě využívají horní část nábřeží, jak navrhovala *Koncepce pražských břehů* (srov. Melková a kol. 2014: 281). Náplavka byla do roku 2012 cyklostezkou, v současné době je pěší zónou s provozem cyklistů.

V době během rekonstrukcí kobek se již po ránu na náplavce objevovali také dělníci. Jak píše Lefebvre, sociální praktiky jsou spojeny s pracovním časem a jeho organizací v prostoru (Lefebvre 2004: 73). Právě zmínění dělníci rekonstruující zdejší kobky,

představují takto organizovanou skupinu, jejíž návštěva náplavky je omezena příslušnou pracovní dobou (srov. Lupták Burzová 2019 in Osman, Pospíšilová 2019). Dělníci pokračují v rekonstrukčních pracích i během svátků (Terénní deník: 8. 5. 2019).

Po Vltavě již od rána plují také výletní lodě, pro posádku je proplouvání okolo náplavky spojeno s pracovní dobou. Pohyb těchto plavidel je na Vltavě taktéž tranzitní.

Z pozorování vyplynulo, že běžci a cyklisté se na náplavce pohybují po celý den, ovšem v průběhu odpoledne dochází k jakési „vlně“, kdy je zde cyklistů a běžců více. Cyklisté jsou výrazně přítomni také večer. To platí pro všechna roční období. Po celý den jsou na náplavce turisté a chodci, odpoledne a k večeru jich přibývá. Stejně tak pejskaři a lidé s kočárky přicházejí odpoledne, přijíždějí také lidé na koloběžkách. Ty lze spatřit i večer, pejskaře vidíme až pozdě do večera, naopak kočárky potkáme spíše do pozdního odpoledne, večer už méně. Jejich přítomnost je spjata také s počasím, během teplých letních večerů zde těchto návštěvníků bude více nežli za deště a v zimním období.

Během celého dne je možné rozlišit dva rytmy pohybu lidí – tranzitní a korzující. *Tranzitní rytmus* pohybu je přímý, návštěvníci se takto pohybují, aby v prostoru náplavky strávili co nejméně času (srov. Spinney in Edensor 2010: 113), takřka se zde nezastaví. Náplavka pro ně není jejich cílem, představuje pro ně jen prostředníka mezi destinacemi, které propojuje. Tranzitním způsobem se po prostoru, či spíše *prostorem* náplavky pohybují kupříkladu cyklisté, běžci, případně chodci nebo lidé čekající na přívoz.

Naopak, *korzující* návštěvníci se na náplavku vypravili s určitým cílem, za jistým účelem – promenádovat se, procházet se, nebo také na tomto místě něco udělat (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 55). Tato jejich zdejší aktivita bývá spojena s konkrétními místy na náplavce, kde setrvávají po většinu doby své návštěvy náplavky. Korzující rytmus pohybu zde vykonávají příslušníci všech věkových skupin – mladší, starší páry na procházce. Obdobně, určitý cíl má také návštěva turistů. Dále má účel návštěvy přítomnost rybářů, návštěvníků farmářských trhů či rodičů s kočárkem nebo s většími dětmi. Také tančící dívky s láhví vína si za cíl vybraly právě náplavku (Terénní deník: 18. 12. 2018), podobně jako lidé posedávající, pokuřující na lavičkách. Na lavičku nebo na jednu z kotvících lodí přišli posedět a konzumují zde různé pokrmy či alkohol a jiné nápoje. Konzumace alkoholických nápojů není na náplavkách zakázána žádnou vyhláškou.⁶⁷ Cílem

⁶⁷ Obecně závazná vyhláška ze dne 19. 9. 2013, kterou se mění obecně závazná vyhláška č. 12/2008 Sb. hl. m. Prahy, kterou se zakazuje požívání alkoholických nápojů na veřejných prostranstvích, ve znění obecně závazné vyhlášky č. 7/2010 Sb. hl. m. Prahy.

Zdroj: http://www.praha.eu/public/8e/3b/ad/1600089_389763_alkohol.pdf

návštěvy náplavky může být i návštěva restauračního zařízení nebo návštěva různých kulturních akcí, které se odehrávají nejen na palubě nebo v podpalubí zdejších lodí, ale také v podnicích na souši – v místních kobkách. Zájem návštěvníků vyvolávají také již zmiňované společenské akce konané v průběhu roku přímo na ploše náplavky.

Jak píše Lefebvre, v noci se veškeré rytmy zpomalují (srov. Lefebvre 2004: 30), v případě náplavky můžeme hovořit o rozvolnění provozu již v průběhu večera, frekvence a intenzita návštěv v tuto denní dobu je výrazně nižší než v jiné části dne. Tyto projevy se mění s roční dobou a s ní spojenou změnou délky dne. Mulíček a kol. (2015) hovoří také o změně identity místa, která se díky skladbě návštěvníků v průběhu dne mění. Díky tomu, že je náplavka od rána do večera navštěvována stále typově stejnými návštěvníky, lze tvrdit, že identita tohoto místa zůstává v průběhu dne neměnná (srov. Mulíček a kol. 2015: 308, 318).

Několikrát během dne zde probíhá také odvoz odpadů, dle slov kurátora Sulženka se velké kontejnery odvázejí jednou denně, popelnice se vysypávají pětkrát denně.⁶⁸ Jedná se o projev snahy moderního světa být bez zápachu (*odourless*), být hygienický (Lefebvre 2004: 41).

Ačkoli je prostor náplavky na Rašínově nábřeží veřejnosti přístupný celoročně každý den, lodě a kobky na náplavce mají své otevírací hodiny, svou provozní dobu. Obdobně, čas dělníků strávený v průběhu dne na náplavce je vázán na jejich pracovní dobu. Tato pracovní doba dělníků je spolu s provozní dobou podniků příkladem endogenního rytmizátoru na náplavce, totiž takového působení, které je silně spjata s danou lokalitou. V případě náplavky se jedná o provozní dobu jak provozů na souši (farmářské trhy, restaurace, veškeré provozy v kobkách), tak na řece (lodě, plavidla). Mulíček a kol. (2011) ukazují tuto rytmizaci místa skrz otevírací dobu na příkladu místního obchodu (srov. Mulíček a kol. 2011: s. 13, 24-25).

4.2.1.2 Týden

Z hlediska týdne se nabízí odlišení všedních dnů a víkendu (srov. Mulíček a kol. 2010: 202). Pracovní doba lidí, pro které je náplavka místem výkonu práce, se pojí především s všedními dny, což platí například pro dělníky pracující na rekonstrukci kobek, kteří na náplavce během víkendu nejsou přítomni. Stejně tak většina výletních lodí se řídí pracovní dobou, během víkendu buďto nejsou v provozu vůbec, nebo je jejich provoz značně omezen. Výjimku představují prodáváci na farmářských trzích, kteří mají náplavku s prací spojenou

⁶⁸ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

naopak pouze v sobotu. V průběhu jara a léta je páteční a sobotní náplavka večer ožívována různým kulturním programem (jako jsou koncerty či další kulturní akce), který probíhá jak na kotvících lodích, tak i přímo na ploše náplavky. V průběhu sledovaného období na podzim a v zimě, kdy na náplavce večerní akce probíhají v menší intenzitě nežli na jaře a v létě, jsou tyto zmíněné charakteristiky všedním dnům i víkendům na náplavce společné. V neděli je totiž dění na náplavce totožné jako ve všední den (srov. Mulíček a kol. 2011: 25). Jedinou výjimkou je sobota, kdy běžný ráz místa zcela proměňují v tento den konané již zmiňované farmářské trhy.

Pravidelné konání sobotních farmářských trhů je samo o sobě jedním z rytmů náplavky. Spjatost návštěvníků náplavky s trhy se vyjevuje také v případě špatného počasí. Přestože prší, lidé na náplavce zůstávají, někteří s deštníky, jiní jen v kapucích (Terénní deník: 15. 12. 2018). S farmářskými trhy se mění nejen aktivity, které se zde v průběhu celého týdne odehrávají, v části náplavky, kde trhy probíhají, se mění také její prostorové uspořádání. Řečeno s Lefebvrem, každý objekt okupuje prostor (Lefebvre 2004: 75). Stánky prodejců svým rozestavením vytvářejí hlavní uličku (srov. Lyon 2019: 73), návštěvník/zákazník je tudíž těmito stánky z obou stran obklopen, stejně tak ho obklopují davy ostatních návštěvníků. Takto vytvořený koridor usměřňuje veškerý pohyb návštěvníka trhů. F. M. Wunderlich (2010) zmiňuje právě trhy jako prostředí, kde může jedinec, věnující se nákupu, zcela ztratit pojem o čase (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 50).

Změna prostoru náplavky vlivem konání farmářských trhů vede k proměně pohybu, jenž na náplavce návštěvníci produkují – běžci a cyklisté, kteří v ostatní dny po náplavce trvale proudí (viz část „Eurytmie“), musejí najednou své trasy měnit (srov. Spinney in Edensor 2010: 122). V úseku konání trhů mohou běžci a cyklisté pro svůj pohyb využít horní část nábřeží, nebo ve své cestě navzdory probíhajícím trhům po náplavce pokračovat, pak jsou však nuceni svůj pohyb zpomalit. Někteří cyklisté sesedají z kola a poté se snaží prokličkovat mezi stánky:

K lavičce přichází cyklista, který vedl své kolo, teď má kolo opřené a něco si rovná v batohu, dívá se do mobilu a zřejmě se bude chystat na odjezd... nasedá na kolo a snaží se lehce projet [davem] až k železničnímu mostu.

Terénní deník, 8. prosince 2018

J. Spinney (2010) zmiňuje, že mnoho cyklistů užívá prostor města nevhodným způsobem (srov. Spinney 2010, Fincham 2006, Horton 2006 in Edensor: 2010: 118, 127), když pokračují ve svém pohybu v případech, kdy by měli svůj pohyb zastavit. Důvod tohoto

nepatřičného chování autor spatřuje ve faktu, že cyklisté se v rámci materialit městského prostředí pohybují a orientují odlišným způsobem než jiní uživatelé komunikací a prostoru (chodci, motorová vozidla). Někteří cyklisté riskují, z kola nesesedají (srov. Spinney in Edensor 2010: 119-124) a ve svém pohybu pokračují dosavadním tempem, které je odlišné od tempa pohybu (Lefebvre 2004: 10) ostatních návštěvníků (především chodců), mezi kterými se tito cyklisté snaží kličkovat. Náplavka je především pěší zónou. Cyklisté, stejně jako další návštěvníci, zde s přítomností vozidel příliš nepočítají. Došlo zde k situaci, kdy se různé rytmy cyklisty a projíždějící dodávky prodejce na trzích (srov. Spinney 2010 in Edensor 2010: 114) téměř střetly. V uvažovaném případě ke srážce, která by představovala arytmiu (Lefebvre 2004: 20), nedošlo – cyklista sice musel změnit rychlost svého pohybu, tedy zabrzdit, ale jinak rytmy obou účastníků zůstaly v harmonii, a oba tudíž mohli pokračovat svým tempem dál ve svém pohybu:

Okolo stánků teď projíždí muž v kraťasech na kole, skutečně projíždí, jede poměrně rychle, lidí tu není zas tolik... cyklista pokračuje dále, teď se málem srazil s vyjíždějícím bílým vozidlem, stihli však včas zabrzdit, cyklista pokračuje dál.

Terénní deník, 22. prosince 2018

Konání trhů v sobotu představuje pravidelný rytmus, pravidelná je také jejich intervence do prostoru. Každý objekt okupuje prostor (Lefebvre 2004: 75), avšak ne všichni tento prostorový zásah nesou vždy libě. Kupříkladu Milan:

[P]o mém soudu by... takovej velkorysej prostor mohl být věnovaný i nějakým velkorysejším instalacím, který potřebují víc prostoru kolem sebe a holt farmářský trhy, který jsou jednou za sedm dnů, několik hodin, tak [by]... se tomu měly přizpůsobit a prostě ty objekty, aby se... stavěly ty stánky mezi to... je to trochu pracnější, ale není to nic neřešitelného a... mohla by to být jenom otázka dobré vůle (...) to místo je tak úžasný... je to nákladný, ale tady by mohli být fakt i velcí zahraniční autoři, protože... Praha pořád je zajímavá... tady [by se] fakt daly získat velmi zajímavý jména a... je divný, aby potom voni... neměli kvůli šesti hodinám jednou za týden možnost to vůbec vystavit na tom místě.

Rozhovor s provozovatelem Milanem, 28. června 2019

Zatímco organizátoři farmářských trhů užívají prostor trhů beze změny v jeho plné šíři, provozovatel Milan chce tento prostor věnovat uměleckým instalacím, které by po určitou dobu zaujímaly výraznou část prostoru, kde jednou týdně po dobu několika hodin probíhají farmářské trhy. Zmíněným uměleckým instalacím by se návštěvníci trhů museli během svého nákupu vyhýbat, navíc by došlo ke snížení prodejní plochy trhů. Milan argumentuje potenciálem tohoto místa, rád by zde vystavoval díla umělců zvučných jmen.

Dle Milanových slov nejsou organizátoři trhů na tyto návrhy ochotni přistoupit. Tento příklad ukazuje, že navzdory tomu, že se farmářské trhy konají každou⁶⁹ sobotu, a jsou tudíž součástí eurytmického fungování náplavky během týdne, i přesto se objevují mezi zdejšími aktéry tenze ohledně prostorového využívání tohoto místa.

V průběhu sledovaného období se dění na náplavce během týdne příliš neměnilo. Lidé, jejichž pracovní doba je svázána s náplavkou, se zde vyskytují spíše v průběhu týdne nežli o víkendu, kdy zde pracuje menší množství lidí. V sobotu je náplavka místem práce pro prodavače na zdejších trzích. Právě trhy představují nejvýznamnější změnu náplavky během týdne. Kromě nové aktivity (prodej a nákup zboží), zde dochází k prostorové změně užívání náplavky. Ačkoli jsou tyto trhy součástí běžného fungování náplavky, objevují se odlišné představy využívání tohoto prostoru pro výtvarné instalace, což by ale pro konání trhů znamenalo určitá omezení.

4.2.1.3 Rok a roční období

Rytmus náplavky se mění s cyklickou proměnou ročních dob (srov. Melková a kol. 2014: 284, Mulíček a kol. 2011: 25). V první řadě se tato proměna dotýká počasí a délky dne, tyto faktory ovlivňují množství uživatelů a také jejich aktivity.

Každoročně se v průběhu jara (březen, duben, květen) konají pražské maratony,⁷⁰ jejichž trasa vede přes Rašínovo nábřeží.⁷¹ V květnu se zde koná akce časopisu Svět motorů *Auta na náplavce*. V minulosti se zde každoročně konala akce *Lodě na vodě*, v červnu pak *Pivo na náplavce*. Tyto akce můžeme chápat jako projev opakování v ustáleném čase, tedy jako projev cyklického času (Lefebvre 2004: 94). Společenské akce dle Lefebvra zdůrazňují každodennost (Lefebvre 2004: 94). Tyto společenské akce se konají také v prostorách některých kotvicích lodí, jiné zdejší lodě slouží pouze jako místo pro občerstvení. V pořadí z pohledu od železničního mostu zde celoročně kotví: Kayak Beach Bar, (A)void Floating Gallery, Tyrš, Petra (Loděteraria), Captain Morgan a dále také parníky Vltava, Klára, Pavla,

⁶⁹ Probíhají každou sobotu od osmé hodiny ranní do druhé hodiny odpoledne, každý měsíc vyjma ledna. Zdroj: <http://www.farmarsketrziste.cz/trziste-naplavka/farmarske-trziste-naplavka-oslavi-10-sezonu-v-letosnim-roce-chce-eliminovat-plasty>

⁷⁰ „Výsledky“. *RunCzech*. Dostupné z: https://www.runczech.com/srv/www/qf/cs/ramjet/results/list?&page=1&per_page=15&yearFilter=

⁷¹

„Volkswagen Maraton Praha - dopravní uzavírky na území Prahy 2“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 8. 5. 2011. Dostupné z:

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/mestske_casti/praha_2/volkswagen_maraton_praha_dopravni.html, a také „1/2 Maraton omezí dopravu.“ *Deník Metro*, 12. 3. 2003. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/napsali_o_nas/napsali_o_nas-x1_2_maraton_omezi_dopravu.html

Praha (Odra) a Vyšehrad. Přestože zde tyto lodě kotví po celý rok, většina z nich je v provozu až od jara.

V průběhu sledovaného období na jaře a v létě návštěvníci zaplňují jak samotný břeh náplavky, tak také lavičky u břehu či paluby zdejších lodí. Takovéto posezení u řeky můžeme vnímat jako projev návštěvy s níž je spojen korzující pohyb, podobně jako v jiných případech, kdy je návštěva náplavky vykonána za konkrétním cílem (srov. Wunderlich 2010 in Edensor 2010: 55). V průběhu jara zde začínají kotvit lodě Riverside Bar,⁷² VipLiving,⁷³ Dai Marinai,⁷⁴ Bellevue Party Boat⁷⁵ či Imago Mundi.⁷⁶ Rozšiřuje se tak množství lodních palub a podpalubí, kde se lidé mohou občerstvit. Svůj provoz v tomto období zahajuje celoročně kotvící Loděterria. Připlouvá i loď Tajemství, která nabízí i možnost kulturního využití.⁷⁷ Jak v květnu zmiňoval kurátor Sulženko,⁷⁸ v červnu se za Vyšehradským tunelem objevuje u Výtoně loď iQPort.⁷⁹ Několik týdnů kotví v červnu za Výtoní loď Cargo Gallery. Zatímco zmíněná loď Imago Mundi v průběhu dubna připlula a zároveň odplula, naopak do června přítomná plavidla plovoucího baru Party Grill Boat,⁸⁰ následně nenávratně zmizela. Můžeme si tak povšimnout, že ačkoli podél náplavky v sezóně kotví řada plavidel, jen některá z nich kotví u náplavky po celou sezónu nepřetržitě. Lodě se zde střídají, skladba kotvících lodí se zde proměňuje. Některé podniky na náplavce zcela ukončují svůj dosavadní provoz, a to i navzdory probíhající sezóně.

Běžný provoz cyklistů a běžců opakovaně doplňují jezdci na běžných i elektrických koloběžkách. Taktéž opakovaně se po délce náplavky objevují v průběhu jara a léta stánky se zahraničními produkty, jako jsou italské alkoholické nápoje Aperol či americká zmrzlina Häagen-Dazs. Stánky s tímto zbožím můžeme interpretovat jako projev současné globalizace, obdobně jako čte Lefebvre z přítomnosti člověka s hot dogem rychlou „amerikanizaci“ (Lefebvre 2004: 35).

Naopak výtvarné instalace se zde objevují fixně na několik týdnů, ale pouze jednou do roka. Tyto intervence do prostoru mohou pro návštěvníka představovat v některých případech překážku, jinde ale mohou naopak upoutat jeho pozornost. Na jaře a v létě lidé

⁷² Riverside Bar je „unikátní chilloutový bar na vodě“. Zdroj: <http://riversidebar.cz/>

⁷³ VipLiving je „unikátní houseboat v centru Prahy“. Zdroj: <http://www.vipliving.cz/>

⁷⁴ Na lodi Dai Marinai funguje balkánská restaurace. Zdroj: <https://daimarinai.cz/>

⁷⁵ Bellevue Party Boat nabízí soukromou plavbu. Zdroj: <https://cz.prague-stay.com/lifestyle/clanek/239-pruvodci-a-prohlidky-prahy-s-pruvodcem/242-vyhlidkove-plavby-po-vltave/1977-bellevue-boat>

⁷⁶ Imago Mundi je „plovoucí bar s lahodnými koktejly“. Zdroj: <https://www.imagomundi.cz/cs/>

⁷⁷ Tajemství je loď Divadla bratří Formanů, v podpalubí se pořádají divadelní vystoupení, koncerty, diskusní večery a další kulturně-společenské akce. Zdroj: <http://lodtajemstvi.cz/>

⁷⁸ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

⁷⁹ iQPort je zážitkový science park pro děti. Zdroj: <https://iqport.cz/>

⁸⁰ Party Grill Boat je „grilovačka na vodě“. Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/aktivita/party-grill-boat-v-praze>

taktěž hrají plážový volejbal na plovoucím hřišti u lodi Kayak Beach Bar. Na ploše náplavky se v tomto období objevují také návštěvníci, jejichž pohyb se vyjímá běžnému a již se více neopakuje – návštěvník na elektrické jednokolce, městský policista jedoucí na kole či člověk pohybující se na teleskopických chůdách. Obdobně také motocykly jsou zde zaparkovány jen výjimečně. V průběhu jara a léta zde kotví stále více lodí. Před započítím rekonstrukcí byly kobky otevřeny pouze v průběhu léta. Oproti tomu nově otevřené kobky by měly být v provozu celoročně.⁸¹

V dnešní době funguje v sezoně od března do října mezi Rašínovým a Hořejším nábrežím přívaz,⁸² svůj „pendlující“ rytmus mezi břehy vykazuje v závislosti na jízdnicích řádech. Dle plavební vyhlášky může být provoz přívazu při zvýšené hladině řeky omezen, podobně také za jiných nepříznivých přírodních podmínek (Melková a kol. 2014: 89).

Obr. 11: Zima na náplavce na Rašínově nábreží (leden 2019). Foto: autor.

Obr. 12: Jaro na náplavce na Rašínově nábreží (duben 2019). Foto: autor.

Na podzim a v zimě je náplavka téměř prázdná, lidé se zde zdržují jen ve spojitosti s krmením labutí, jinak zde vykonávají většinou tranzitní pohyb – projíždějí na kole, probíhají nebo tudy jen procházejí. Někteří lidé se zde také výjimečně zastaví a protahují se, cvičí. V průběhu odpoledne prochází lidé s kočárkem, jak jednotlivci, tak v páru, pejskaři zde venčí své psy. V listopadu se u železničního mostu konají *Svatomartinské slavnosti*.⁸³ Také tyto akce se konají v cyklickém čase (srov. Lefebvre 2004: 94).

V tomto období se přímo na ploše náplavky neodehrává téměř žádný program. Na palubách lodí a v jejich podpalubí probíhá jen minimum akcí, i proto, že většina lodí po jarní a letní sezoně odplula. U břehu tak kotví mnohem menší množství lodí než

⁸¹ Rozhovor s Milanem, 28. června 2019.

⁸² Přívaz funguje v sezoně od dubna do října. Zdroj: <https://pid.cz/privozy/>

⁸³ Farmářský trh náplavka v roce 2020. Dostupné z: <http://www.farmarsketrziste.cz/wp-content/uploads/naplavka-terminy-2020.pdf#view=FitV>. Poslední návštěva 21. 3. 2020.

v průběhu jarních a letních měsíců. V listopadu odplula i loď iQport,⁸⁴ na lodi (A)void Floating Gallery je možné navštěvovat saunu, večerní programy probíhají i v útrobách lodi Captain Morgan. Přes den je náplavka spíše bez programu, výjimku představují konané farmářské trhy, které dokonce nabízejí zboží dle ročního období – například před Vánoci zde bylo možné pořídit vánoční stromky či dekorace. Zmíněné farmářské trhy zde probíhají v průběhu celého roku s výjimkou ledna.⁸⁵

Právě v lednu (2019) se na náplavce objevuje sněhová pokrývka, i přesto se zde za těchto podmínek pohybují jezdci na elektrických koloběžkách.

V průběhu roku můžeme též nahlížet na rytmy odehrávající se v okolí kobek ve spojitosti s jejich rekonstrukcí a postupnou proměnou.

Během listopadu 2018, kdy výzkum teprve začínal, probíhaly přípravy rekonstrukce kobek. Naproti těmto kobkám se objevil ponton s buňkami pro dělníky, u některých kobek došlo k vyjmutí vstupních vrat. V průběhu prosince se objevuje nový pohyb – několik mužů se zeměměřičskými přístroji provádí měření v okolí kobek. V dubnu 2019 byly instalace úchytů pro skleněné čočky kobek spojené s příjezdy a odjezdy žlutomodrých dodávek *Rekomont*,⁸⁶ v květnu u kobek probíhaly bagrovací práce.

Obr. 13: U některých kobek byla vstupní vrata již koncem listopadu 2018 vyňata. Prostory kobek jsou oploceny. Foto: autor.

Obr. 14: Kobky před rekonstrukcí potaženy bílou plachtou. Černé úchyty budoucích oken připraveny za oplocením (prosinec 2019). Foto: autor.

⁸⁴ Aktuality. Zdroj: <https://iqport.cz/aktuality.php#8>. Poslední návštěva 1. 5. 2020.

⁸⁵ Farmářský trh náplavka v roce 2020. Dostupné z: <http://www.farmarsketrziste.cz/wp-content/uploads/naplavka-terminy-2020.pdf#view=FitV>. Poslední návštěva 21. 3. 2020.

⁸⁶ Firma Rekomont prováděla na náplavce rekonstrukční práce kobek.

Obr. 15: Rekonstrukce kobek začaly. Oplocení okolo nich omezuje pohyb po ploše náplavky (duben 2019). Foto: autor.

Obr. 16: Probíhající rekonstrukce kobek (srpen 2019). Foto: autor.

Obr. 17: Rekonstrukce kobek – natírání obvodu okenního skla 10. 9. 2019. Foto: autor.

Obr. 18: Představení nových kobek veřejnosti: „Den otevřených kobek“, 23. 10. 2019. Foto: autor.

V červnu následovalo odkrytí zmíněných úchytů od plachty, které s sebou neslo další přítomnost dělníků. V srpnu byla do úchytů za pomoci speciálního stroje zasazena samotná okna – skleněné čočky. V průběhu září se v okolí kobek vyskytoval stroj – plošina, z níž několik mužů lakovalo obvod skleněné čočky. Tyto stroje musely být na náplavku nejprve dopraveny a poté odvezeny, kromě nich se na akci podílelo také několik mužů, kteří tato okenní skla instalovali. Neprůhledné fólie na skleněných čočkách byly odstraněny 23. října 2019, kdy proběhlo otevření kobek pro veřejnost. Celá tato rekonstrukce představovala pro náplavku rytmizátor, kdy se lidé u těchto kobek zastavovali, prohlíželi si je.

Během roku se proměňuje také řeka (srov. Cook 2015: 217) a její vlnění, které je závislé na počasí, především na povětrnostních podmínkách. Záleží taktéž na typu „překážky“, od které se vlny odrážejí (Lefebvre 2004: 79). Na náplavce je tímto odrazovým

objektem zdejší podbřeží. Jedná se tudíž o proměny řeky v průběhu velmi krátkých časových úseků (sekundy, minuty, hodiny). V minulosti, když Vltava zamrzala (v 60. letech 20. století byly postaveny přehrady, jež zamrznání vody zabránily), probíhala na hladině řeky těžba ledu a na zamrzlé ploše se objevovali v zimních měsících bruslaři. Právě toto zamrznání můžeme vnímat jako rytmizátor, který návštěvníky „lákal“ na bruslení. Na jaře se následně s tajícím ledem zvedala hladina řeky.

Od doby, kdy Vltava nezamrzá, řeka Prahou (podél náplavky) celoročně protéká. Její tok představuje projev rytmu, který přestože je ze své podstaty dynamický, zůstává konzistentní a z dlouhodobého hlediska tudíž zůstává neměnný (srov. Edensor 2010: 3). Díky tomu můžeme po řece proplouvající parníky (Czechia, Labe, Bohemian Rhapsody, Natal, Slapy, Porto, Atlantida a další) spatřovat v průběhu celého roku.

Jako příklad opakování v průběhu roku lze uvést také fenomén povodní. V minulosti docházelo k povodním i několikrát do roka (srov. Státníková 2012: 8-11). Vedle kategorizace dle kulminačního průtoku nebo například podle příčin povodně (srov. Státníková 2012: 7), kategorizujeme povodně také podle toho, ve kterém období nastanou – letní, zimní či neurčitý typ. Pokud se jedná o povodeň v období od května do října, hovoříme o letním typu povodní. V případě období od prosince do března se hovoří o povodni zimní. V takto jednoznačném určení představují výjimku povodně v dubnu a v listopadu – hovoříme o neurčitém typu povodní (srov. Státníková 2012: 7). Pro analýzu rytmu je významná také kategorizace povodní, objevují se označení „padesáti-, sto- či pětisetletá“ voda. Jednalo se o povodně v průběhu let 1872, 1890, 1940 a 2002 (srov. Státníková 2012: 8-19).

Po stoleté velké vodě v roce 1890 byla zavedena opatření ve formě vyhlášek a pokynů, které mají předcházet povodním a jejich následkům (srov. Státníková 2012: 17). Dalším protipovodňovým opatřením na Rašínově nábřeží bylo v té době vybudování vysoké nábřežní zdi (Hubert 2012: 5),⁸⁷ která představovala nástroj regulující postup vody v případě dalších vodních katastrof. Zeď v případě povodní zadržela vodu, pozměnila tak rozsah průtoku řeky během případných dalších povodní. Po padesáti- a dvacetileté vodě, tedy povodních, jež Prahu zasáhly v roce 1940 a 1954, byla přijata řada dalších protipovodňových opatření jako bylo dostavení vltavských přehrad známých jako Vltavská kaskáda. Vedle již zmiňované Slapské přehrad se jednalo o výstavbu přehrady ve Vraném nad Vltavou a ve

⁸⁷ Ředitel Pražské paroplavební společnosti Pavel Mácha: „Debaty o současnosti a budoucnosti pražských náplavek.“ In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://youtu.be/xtMe1_-PGh8. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost.

Štěchovicích (srov. Hubert 2012: 10). Díky těmto opatřením byl rozsah pětisetleté vody v roce 2002 významně menší, obdobně také během povodně v červnu 2013, kdy byl úspěšně využit krizový plán v kombinaci s protipovodňovými zábranami (Bečková 2015a: 42).

4.2.2 Rytmy dopravy

Dalšími rytmy, které můžeme na náplavce sledovat, jsou rytmy dopravy. Některé z nich souvisejí se zmíněnými kalendářními rytmy, jiné jsou určovány jízdními řády, které představují rytmizátory náplavky. Právě kalendářní rytmy (víkendy a svátky) ovlivňují intenzitu a frekvenci dopravy (také díky jízdním řádům), s níž se mění i rytmizace časoprostoru formou dopravních prostředků (Muliček a kol. 2011: 35). Charakteristiku daného místa utvářejí mobility (tedy veškeré pohyby), které skrz něj proudí (Edensor 2010: 5). Jedná se o takové rytmy, které propojují náplavku se zbytkem města. Dle Mulička a kol. (2011) doprava představuje médium, které umožňuje přenos uvnitř chronopolis, tedy v rámci diskontinuálního časoprostoru (Muliček a kol. 2011: 30). Podél Rašínova nábřeží v okolí náplavky se nacházejí dopravní komunikace, po nichž proudí nejen osobní, ale také hromadná doprava (srov. Muliček a kol. 2011: 31).

Jedná se o tři (případně čtyři) dopravní cesty: doprava po nábřeží (osobní doprava, hromadná doprava – tramvajové spoje), po Vltavě (přívoz, výletní lodě), po mostech (osobní doprava, hromadná doprava – vlakové, tramvajové a autobusové spoje). Specifická je doprava letecká, jejíž spoje nad náplavkou pouze prolétají. Oproti ostatním typům zdejší dopravy není letecká doprava tak významná, proto se o ní zmíním jen okrajově. Každý typ a konkrétní prostředek dopravy má svou vlastní rychlost pohybu (srov. Lefebvre 2004: 10), která je určena povahou cesty (silnice, železniční dráha) po níž se daný dopravní prostředek pohybuje (Edensor 2010: 6). V případě pevninské dopravy jako jsou automobily, autobusy a další dopravní prostředky se jedná o silnici. Pevninská doprava zahrnuje i pohyb tramvají po nábřeží a mostech a vlaků na mostě. Jejich regularita je dána pohybem po kolejích. Pohyb přívozu, výletních lodí a dalších plavidel vodní dopravy na řece udává voda, po níž tato plavidla plují. Přes náplavku nevede žádný letecký koridor, letadla tudy v závislosti na letovém provozu prolétávají pouze zřídka. Rychlost pohybu těchto dopravních prostředků je odvislá také od jejich vlastností. Pouze srovnáním vícero rytmů zjistíme, zda je dané tempo rychlé, nebo pomalé (Lefebvre 2004: 36).

Po nábřeží vede tramvajová trať a také silniční komunikace pro osobní dopravu. Jedná se o spojení mezi historickým jádrem města a Podolím, potažmo Pankrácem a Braníkem

(Melková a kol. 2014: 280). Veškeré zastávky veřejné dopravy chápou Mulíček a kol. jako projev lokálního rytmizátoru (srov. Mulíček a kol. 2015: 313).

Po délce Rašínova nábřeží se nacházejí dvě tramvajové zastávky: *Palackého náměstí* a *Výtoň*. Ve směru na Strahov se na Jiráskově mostě nachází autobusová zastávka *Jiráskovo náměstí*, v opačném směru se zastávka nachází až za mostem v ulici Resslerova.⁸⁸ S těmito zastávkami⁸⁹ je spojen i skupinový „příviv“ osob vystupujících z těchto tramvajových a autobusových spojů (srov. Mulíček a kol. 2011: 35).

U Výtoně se kromě tramvajové zastávky nachází také zastávka pro přívoz, který je součástí Pražské integrované dopravy (PID), funguje tedy podle jízdních řádů jako ostatní spoje hromadné dopravy. Přívoz spojuje pravý břeh Vltavy (Rašínovo nábřeží) a její levý břeh (Hořejší nábřeží). Na své trase zastavuje i na Císařské louce, ostrově, jenž se nachází mezi těmito nábřežími. Po několika minutách se přívoz opět vrací s cestujícími z druhého břehu, jedná se tedy o zcela odlišný pohyb, než vykonávají výletní lodě, které plují přímo *po* nebo *proti* proudu řeky, přičemž se nepohybují mezi břehy. Svůj „pendlující“ rytmus mezi břehy zde přívoz po zrušení v roce 1878 (srov. Bečková 2015a: 24) znovu vykonává od roku 2008. V současnosti přívoz funguje v sezóně od dubna do října, a to jak ve všední dny, tak o víkendu, vždy od osmé hodiny ranní do osmé hodiny večerní, případně až do deváté hodiny, podle denního světla.⁹⁰

Na zastávce *Palackého náměstí* se cestující neustále neorganizovaně vyskytují a shlukují se jen při příjezdu svého očekávaného spoje. Tato zastávka tak vykazuje běžné charakteristiky zastávky v centru (srov. Mulíček a kol. 2015: 313). Naopak u zastávky přívozu se nakumuluje skupina čekajících lidí, po jejichž nalodění a odplutí tento prostor zastávky (který není nijak prostorově vymezen, oproti nástupním „ostrůvkům“ zastávek tramvají či autobusů) zůstává prázdný. Zanedlouho se ovšem opět začíná plnit dalšími čekajícími cestujícími. Takovéto rytmické chování vykazují také cestující na tramvajové zastávce *Výtoň*. Přesto, že se i tato část náplavky nachází v centru Prahy, byť okrajově, takovéto charakteristiky chování jsou typické spíše pro zastávky v méně frekventovaných částech města (srov. Mulíček a kol. 2015: 314).

⁸⁸ Zastávku „Jiráskovo náměstí“ zde neuvažují, jelikož se nachází až za Jiráskovým mostem, kde Rašínovo nábřeží končí a volně na něho navazuje Smetanovo nábřeží.

⁸⁹ Zastávkami „Výtoň“ a „Palackého náměstí“ projíždějí tramvajové spoje linek ve směru do centra (Smíchov, Karlovo náměstí, Staroměstská), nebo v opačném směru na Modřany a do Michle. Z autobusové zastávky „Jiráskovo náměstí“ jezdí denní spoje mezi Strahovem a Karlovým náměstím, v noci je trasa tohoto spoje prodloužena – spoj jezdí mezi Letištěm přes centrum až do Modřan. Zastávka přívozu „Výtoň“ funguje na spoji P5: Císařská louka-Výtoň-Náplavka Smíchov. Zdroj: <https://pid.cz/privozy/>

⁹⁰ Pražská integrovaná doprava: Přívozy. Zdroj: <https://pid.cz/privozy/>

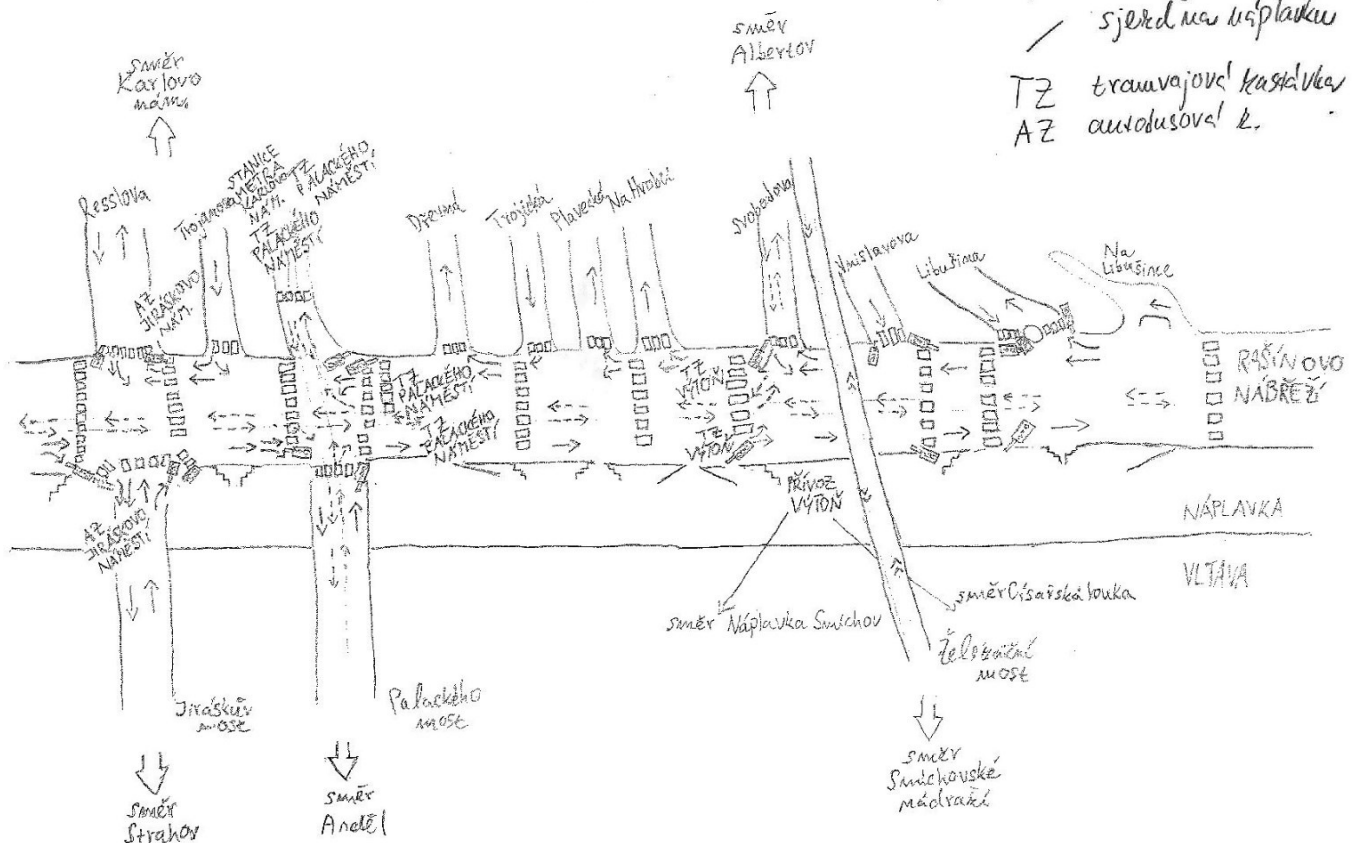
Nad zastávkou přívozu projíždí po železničním mostě vlak spojující Hlavní nádraží (na Praze 2) a Smíchovské nádraží (na Praze 5). Tyto spoje hromadné dopravy se spolu se svými jízdními řády podílí na rytmizaci přísunu návštěvníků do této lokality. Představují tak pro můj terén důležité rytmizátory (srov. Mulíček a kol. 2011: 13, 24-25). Dopravní spojení mezi břehy, podobné tomu, které poskytuje přívoz, umožňuje také Palackého a Jiráskův most. Co se týče dopravního provozu na Palackého mostě, vedle tramvajových spojů je zde přítomna také osobní doprava. Naopak, Jiráskovu mostu osobní doprava zcela dominuje, Resslerova ulice, která na most navazuje, je významnou dopravní komunikací, do/ze které se doprava připojuje na nedalekou pražskou Severojižní magistrálu. Hromadná doprava je na Jiráskově mostě zastoupena autobusovými spoji. Nachází se zde také autobusová zastávka *Jiráskovo náměstí*, která je v denním režimu na znamení, některé spoje tudy pouze projíždějí. Noční spoj zdejší linky na této zastávce zastavuje standardně.

Na Výtoni se nachází všechny tři typy dopravní cesty, oproti zastávce *Palackého náměstí* a *Jiráskovo náměstí* tak nalezneme na *Výtoni* větší množství různých dopravních rytmů. Spoje tramvají zastávkou *Výtoň* nejen projíždějí (v případě přívozu proplouvají okolo) (srov. Mulíček a kol. 2011: 31), ale také zde zastavují, cestující nastupují a vystupují. Jedná se tudíž o zprostředkovatele množství návštěvníků náplavky z různých částí města (Mulíček a kol. 2011: 30). V chápání konceptu chronopolis představuje doprava schopnost „teleportace“ aktérů mezi dislokovanými částmi města (Mulíček a kol. 2011: 31). Jiný typ rytmu vykazují projíždějící vlaky po železničním mostě mezi stanicemi Hlavní nádraží a Smíchovské nádraží. Na železničním mostě se nádražní stanice nenachází, vlaky se na mostě zastaví pouze výjimečně, například v případě sněhové pokrývky.

V bezprostřední blízkosti náplavky se u Palackého náměstí nachází pouze tramvajová zastávka *Palackého náměstí* a autobusová zastávka *Jiráskovo náměstí*, počet odlišných dopravních a s dopravou spojených rytmů je tak v této oblasti náplavky podstatně nižší než na *Výtoni*. Naopak z hlediska četnosti spojů vykazuje zastávka Palackého náměstí vyšší počet nežli v případě spojů na *Výtoni*, v případě zastávky Jiráskovo náměstí tudy vzhledem k dennímu režimu „na znamení“ některé spoje pouze projíždějí, zdejší provoz vyazuje nejnižší četnost spojů. Stejně jako v případě pevninské a vodní dopravy je i letecký provoz v noci méně intenzivní.

S urbanizací západního světa došlo ke kulturní redefinici a k proměně funkce ulice. Od té doby ulice umožňují rychlejší proudění dopravy, zatímco v minulosti představovala ulice místo různorodých společenských aktivit (Hornsey 2010 in Edensor 2010: 100). Doprava proudí ve všech zdejších ulicích (Obr. 19).

- ←-- tramvajová doprava
- ← osobní d.
- ≪ železniční d.
- ⚡ semafor
- ≡ přechod pro chodce
- ⚡ schody
- ↙ sjezd na úsplavku
- TZ tramvajová zastávka
- AZ autobusová z.

Obr. 19: Doprava v okolí pražského Rašínova nábreží, pohled od Vltavy: mapa s legendou. Stav ke květnu 2020. Vlastní zpracování.

Ve většině ulic se jedná o jednosměrný provoz (Trojanova, Dřevná, Trojická, Plavecká, Na Hrobci, Vnislavova, Na Libušince), zdejší vjezd je povolen ve směru od nábrežní komunikace. Tyto ulice slouží pouze pro obsluhu vnitřní části lokality, nejsou napojeny na významnější komunikace, jimiž jsou obousměrné ulice. Těchto ulic s obousměrným provozem je v této lokalitě méně (Resselova, Svobodova, Libušina), ale právě tyto komunikace spojují lokalitu s dalšími částmi města.

Souhrnem můžeme říct, že doprava charakterizuje dané místo, a tedy i na náplavce je dopravní složka jedním z významných rytmických činitelů. Nejvýznamnější jsou zde spoje tramvají, jejich výstražná signalizace tvoří typický zvukový vjem tohoto místa. Podél nábreží jezdí hned několik tramvajových linek, a to z různých částí Prahy. Jejich zastávky

jsou umístěny přímo podél nábřeží, těmito tramvajovými spoji přijíždí největší množství lidí, vystupují a následně směřují přímo na náplavku. Naopak autobusové spoje mají na nábřeží pouze jedinou zastávku, těchto spojů zde jezdí o poznání méně. Vlak na železničním mostě je výrazně slyšitelný, je též viditelný, jeho spoje v této lokalitě ale jen projíždí, lidé zde z něho nevystupují, podobné charakteristiky má i letecká doprava. Nejméně „viditelný“ je spoj přívozu, jež zajišťuje nejrychlejší spojení mezi břehy.

Projíždění spojů hromadné dopravy a také jejich jízdní řády plní na náplavce, spolu se zdejšími zastávkami (i těmi *na znamení*), funkci lokálního rytmizátoru. Každá ze zastávek se chováním tamějších čekajících cestujících projevuje rytmicky odlišně. Chování cestujících na tramvajové zastávce Palackého náměstí je neorganizované, cestující se shlukují až s příjezdem očekávaného spoje, a zastávka tak vykazuje charakteristiky zastávky v centru města. Oproti tomu zastávka přívozu a tramvajová zastávka na Výtoni se chováním zdejších čekajících cestujících přibližuje spíše projevům méně frekventovaných částí města, kdy se s odjezdem spoje zastávka zcela vyprázdňuje, aby se po chvíli znovu začala plnit novými čekajícími cestujícími.

Přes náplavku vedou tři mosty, každý umožňuje odlišné dopravní spojení mezi břehy Vltavy (vlakem, tramvají, autobusem), další cestu mezi břehy dovolují v sezóně spoje přívozu. Nad náplavkou létají spoje letecké dopravy, avšak nejedná se o prostředek, kterým by se lidé mohli dopravit na náplavku. Pomocí ostatních způsobů dopravy se návštěvníci na náplavku *dopravují* z různých částí Prahy. Právě dopravní spoje jsou pro ně zprostředkovateli „teleportace“ mezi dislokovanými částmi města. Těmto všudypřítomným rytmům dopravy, které náplavku jako místo charakterizují, se budu věnovat ještě v části „Chronopolis a rytmizátory“. Nyní se zaměřím na činnost aktérů, kteří daný prostor užívají, a tedy také utvářejí – na návštěvníky náplavky, a především na jejich pohyb.

4.2.3 Rytmy pohybu lidí

Další typ rytmu na náplavce představují její návštěvníci. Právě pohybu a činností, které zde vykazují se budu věnovat nyní. Zaměřím se i na odlišnosti mezi jednotlivými skupinami návštěvníků.

4.2.3.1 Každodenní pohyb, aktivita

Každodennost náplavky je silně spjata se sportováním, které je spojeno s rychlým, zpravidla tranzitním pohybem po náplavce – můžeme každodenně pozorovat, jak zde návštěvníci náplavky běhají, cyklisté projíždějí. Významná je také rekreace, během které se návštěvníci pohybují spíše pomalu – chodci procházejí, při tom telefonují, baví se mezi

sebou ve skupině, posedávají na lavičkách (popíjejí, kouří), fotografují, krmí labutě nebo holuby. V sobotu lze tento pomalý pohyb pozorovat na místních farmářských trzích – návštěvníci korzují mezi stánky, vyčkávají ve frontě, sedí či stojí a konzumují zakoupené zboží, povídají si.

Podle množství/počtu návštěvníků, kteří společně náplavku navštěvují se odvíjí tempo a trajektorie jejich pohybu. Odlišně se po náplavce bude procházet jednotlivec, který si určuje svou cestu zcela sám, nezávisle na pohybu partnera či celé skupiny. Dalším případem jsou rodiče s kočárkem, ti se jdou po náplavce projít, věnují se svým potomkům, krmí zde také labutě nebo svačí na jedné z laviček. Jejich pohyb bude odlišný, pokud zde budou oba rodiče, nebo jen jeden rodič. Objevují se také mezigenerační páry. Chodci či lidé s kočárkem se zde objevují také se psy, jejichž přítomnost ovlivní pohyb celé skupiny, kdy někteří svému mazlíčkovi házejí klacky do vody.

Mladší věk převažuje také v rámci skupin, jejich velikost se liší také podle věku jejich členů, odlišné je i jejich chování na náplavce. Parta studentů bývá četnější nežli skupina seniorů, mladší se po náplavce pohybují rychleji – ať už se jedná o rychlejší chůzi, nebo protože jedou na kole či koloběžce. Mladší navštěvují zdejší podniky, hlasitě spolu hovoří, smějí se nahlas, posedávají na lavičkách, pijí alkohol, kouří cigarety či marihuanu, případně za pěkného počasí posedávají i na břehu řeky. Naopak v případě starších návštěvníků je pohyb po náplavce pomalý. Aktivita starších návštěvníků a seniorů jsou spjaté především s lavičkami, na nichž sedí, potichu si povídají, někteří přitom krmí labutě či holuby.

Můžeme rozlišovat jednak pohyb rezidentů (nebo jiných s místem obeznámených návštěvníků) a jednak pohyb (zahraničních) turistů. Návštěvník z okolí (či přímo rezident/místní provozovatel) sem přišel nebo přijel (na kole) sám, nebo v páru (případně v menší skupině) za určitým cílem, na náplavce bude korzovat, ale jeho korzující pohyb zde bude rychlejší než v případě turisty. Místní rezident, případně obyvatel Prahy se na náplavku vydává i se svým psem, nejen na farmářských trzích potkává svého známého, který jeho návštěvu náplavky prodlouží. Stejně tak provozovatel místního podniku místo zná, ví, jakým způsobem tento prostor funguje a bezdůvodně se zde nezdržuje. Přímo ke svému podniku se dopravuje také svým autem, se kterým zde setrvává, vykládá/nakládá věci.

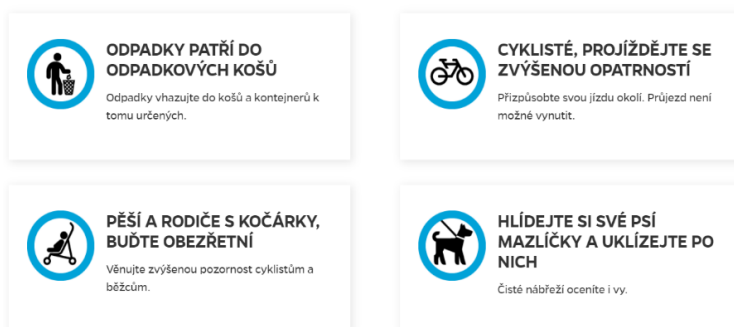
(Zahraniční) turista je jeho takřka přesným opakem, náplavku navštěvuje spolu s turistickou skupinou, méně v páru a jen výjimečně zcela sám. Kvůli neznalosti místa se tudy pohybuje pomalu (pokud nejede na vypůjčené koloběžce), fotografuje panoramata Prahy, ale také zde pořizuje selfie se svou skupinou nebo partnerem. Zastavuje se v místních

restauracích a podnicích, objevuje zde tuzemskou kulturu třeba i návštěvou farmářských trhů.

Pro některé návštěvníky náplavky je po délce náplavky rozmístěno několik cedulí informujících o zdejších pravidlech chování (Obr. 20), tyto informace jsou dohledatelné také na webových stránkách Pražských náplavek (Obr. 21).

Obr. 20: Po délce náplavky se nachází několik cedulí s praktickými informacemi o chování zdejších návštěvníků, 29. 11. 2018. Foto: autor.

Obr. 21: Pro některé skupiny návštěvníků jsou na webu Pražských náplavek umístěny informace o pravidlech chování na náplavce. Zdroj: Web správce Pražských náplavek: <https://prazskenaaplavky.cz/informace#aktuality>. Navštíveno 15. 1. 2020.

Několiokrát denně je možné na náplavce zahlédnout popelářské vozidlo, jak zde projíždí korzujícím způsobem, vyzvedává kontejnery a koše s odpadem, u každého zastavuje. Přítomnost popelářů je odůvodněná – náplavka pro ně představuje místo výkonu jejich práce. Stejně tak v případě obsluhy zdejších podniků, která svoji pracovní dobu tráví na jednom místě v prostoru jednoho z místních podniků. Jejich pohyb po náplavce je spjat pouze s příchody a odchody, kdy se na místo svého zaměstnání (loď, restaurace, kavárna) po náplavce dopravují. V době rekonstrukce se v okolí kobek denně nacházejí také dělníci, i pro ně je náplavka místem výkonu práce. Pohybují se v prostoru okolo kobek a u stavebních buněk, jež představují prostor jejich zázemí.

Souhrnem lze říci, že náplavka je místem velmi různých pohybů lidí, rytmus jejich pohybu je odvislý od řady charakteristik daných návštěvníků. Každá skupina návštěvníků se po náplavce pohybuje odlišným tempem, liší se i jejich trajektorie pohybu v prostoru náplavky, každá tato skupina se věnuje též jiným aktivitám. Pohyb návštěvníků je dán jak povahou jejich vztahu k náplavce (rezidenti, zahraniční turisté), tak jejich věkem nebo velikostí skupiny. Spolu s tím je spojeno také tempo jejich pohybu, závislé na jejich zdejším chování a aktivitách. Oproti starším, mladší návštěvníci vykazují rychlejší rytmy pohybu, projíždějí na kole/koloběžce, rychlejší je také jejich chůze. Pohyb lidí na náplavce je odvislý

také od povahy jejich návštěvy, to má vliv také na jejich prostorové chování. Návštěvníci, kteří se na náplavku vypraví trávit svůj volný čas, se zde pohybují dle svého uvážení, navíc po *celém prostoru* náplavky. Naopak ti, pro které náplavka představuje místo výkonu práce, zde budou svému zaměstnání svůj pohyb uzpůsobovat, bude spjat s *konkrétním místem*, na/v němž svoji práci vykonávají. Právě během proměny rekonstruovaných kobek se v jejich okolí odehrávaly pravidelné pohyby dělníků, které na náplavce zakládaly novou (dočasnou) rytmicitu spojenou s jejich příjezdy a odjezdy, také s pohybem skupin lidí během instalace skleněných čoček na nové kobky či s přítomností strojů provádějících tyto práce.

4.3 Regulace rytmů

S regulací rytmů je spojena moc a její nástroje regulující nařizené rytmy (Edensor 2010: 11, srov. Lefebvre 2004: 14). Na náplavce lze identifikovat tři hlavní typy regulujících činitelů. Jedná se o institucionální regulace (pravidla a řád náplavky udáván správcovskou firmou, přímo na náplavce jsou zhmotněny zdejšími cedulemi), dále jsou to lidské aktéři (policisté, správci nábřeží), kteří se na místě nacházejí, a také regulace materiální (zdejší oplocení, záборы). Tyto kategorie se mezi sebou navzájem prolínají. Regulací rytmu rozumím nejen projevy rytmizace prostoru, ale také veškeré zásahy do rytmicity prostoru náplavky.

4.3.1 Institucionální regulace

Institucionální regulace představují pravidla náplavky a celková organizace prostoru pomocí rychlostních limitů, dále úprava povrchu a nastavení řádu místa (srov. Edensor 2010: 5) spolu s příslušnými vyhláškami. Tyto politiky disciplinují pohyb a prostorové chování v daném místě (srov. Spinney in Edensor 2010: 116). Jsou vytvářeny a prosazovány správcovskou firmou náplavek, která je zastupována správcem a kurátorem náplavek. Samotný prostor náplavky je majetkem hlavního města Prahy, do celého fungování místa tedy zasahuje také politické rozhodování.⁹¹

Konkrétní pravidla a řád náplavky jsou přímo na náplavce materializovány v podobě cedulí a značek. Takovýmto příkladem je oznámení o zákazu vjezdu vozidel bez povolení správce náplavky. Vozidla s tímto povolením se zde mohou pohybovat nejvyšší dovolenou rychlostí, která je dána příslušným zákonem.

⁹¹ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

Regulace může mít i podobu materiální, jako v případě zábran, plotů a zpomalovacích pásů. Také samotná úprava povrchu náplavky představuje projev institucionální regulace. Jedná se o stavební úpravy povrchu. Budu se jim věnovat v části o materialitě prostoru.

Hlavními aktéry regulující veškeré zdejší dění jsou koordinátor správy náplavek Ing. Jan Nejedlý a kurátor náplavek doktor Jiří Sulženko z firmy TCP a.s, který pražské náplavky spravuje. Vedle obou zmíněných zástupců správcovské firmy se na podobě náplavky podílí také architekt Petr Janda, dále představitelé místních městských částí spolu se zdejšími obyvateli, širší veřejností a magistrátem (jako majitel prostoru náplavek).⁹²

4.3.1.1 *Koordinátor správy náplavek: úprava struktury, úprava podmínek na náplavce*

Koordinátor Jan Nejedlý hovoří o snahách změnit způsob využití náplavky, především zlidštit kobky takovým způsobem, aby je mohli užívat všichni návštěvníci náplavky. V souvislosti s tím zmiňuje obecné zlepšení podmínek provozování podniků na náplavce a také snahy dostat provoz dovnitř těchto kobek. Snaží se také o dokončení takových záměrů a realizací, které by mohly fungovat v tak specifických prostorách, jakými tyto kobky jsou, navíc s podmínkami jejich provozu. Dále hovoří o obnově technického zázemí, prostorových změnách některých částí náplavek, a také o změně jejich využití a změně podmínek jejich využívání. Tyto podmínky by dle Nejedlého měly přispět k tomu, aby náplavka došla k určitému řádu ve smyslu vzájemné tolerance lidí a jejich organizace ve společnosti:

[Š]lo o to, aby ta náplavka zpětně došla k tomu, že bude mít nějaký řád. Ne... že lidi budou muset chodit přesně vlevo, vpravo, jak se děje na našich cyklostezkách a komunikacích podél břehu, že někdo někomu určuje, že bude chodit vlevo a vpravo... ale spíš je to o tom, že lidi... se postupně budou muset naučit vzájemné toleranci, opět teda organizovat se ve společnosti.

Rozhovor s Janem Nejedlým, 29. května 2019

Jeho snahou je také zklidnění náplavek úpravou struktury za účelem zlepšení zdejších podmínek:

[M]yslím, že [provoz na náplavce] oživenej už byl, a je pořád dost, takže spíš by šlo o úpravu struktury, ne snad nějaká restrikce ale... zlepšení těch podmínek.⁹³

Zlepšení těchto podmínek spatřuje Jan Nejedlý ve změně náplně využívání kobek. O zklidnění provozu těchto prostor se snaží také přesunutím veškerého provozu dovnitř prostorů kobek. Před rekonstrukcí kobek probíhala většina akcí přímo před kobkami.

⁹² Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

⁹³ Rozhovor s Janem Nejedlým, 29. května 2019.

Správce zmiňuje rekonstrukční plány do budoucna jako je vybavení náplavky novým osvětlením, kamerovým systémem a dalšími bezpečnostními prvky. Uvažuje se také o úpravě vzhledu a využití břehové hrany, měla by se zde nacházet plovoucí mola či terminál, ty považuje Nejedlý za důležité. Výhled do vzdálenější budoucnosti ukazuje na náplavce záměry jako plovoucí plavidlo magistrátu či Hlavního města Prahy. Vedle těchto projektů by se mohlo jednat o bazén či plovoucí lázně na náplavce, ty Nejedlý vidí naopak jako zbytečné.⁹⁴

4.3.1.2 Kurátor náplavky: „Vltava není jenom těchhle osm set metrů.“

Příkladem institucionální regulace na náplavce je také činnost kurátora náplavek. Tato funkce zde byla zřízena v roce 2018. Dle slov Sulženka se kurátor snaží nastavovat pravidla hry, aby se zachovala rovnováha mezi návštěvníky, provozovateli a rezidenty z blízkého okolí. Věnuje se taktéž provozní a programové kultivaci tohoto prostoru. Pro zdejší kultivaci se inspiroval přístupem architektky Gabu Heindl, která ve svém projektu *Donaukanal Partitur* na prostor vídeňského Dunajského kanálu nahlížela z hlediska probíhajících rytmů.

[O]na se snažila, ... pochopit tu rytmizaci toho prostoru... a prostě tomu říká partitura... protože to má nějaký rytmus, nějaký pauzy, nějaký gradace, nějaký piano, ... forte (...) Ona říká: "já to tady nereguluju, nebo... neomezuju, nedělám restrikce, ale dělám rytmus, dělám partituru, to znamená, já se snažím pochopit to místo, jeho nějaký životní cykly".

Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019

Sulženko takovéto chápání prostoru skrz rytmus považuje za zajímavé,

že [to]... není monoliticky... jenom party, nebo jenom rezidentní... místo, nebo jenom komerční hospody, nebo jenom parkování lodí, takže tam vzniká nějaký rozčlenění, který potom dokáže reagovat na potřeby těch uživatelů, obyvatel a tak dál.⁹⁵

Samotná regulace se týká především krátkodobě kotvících lodí. Dlouhodobé kotvení a dlouhodobé smlouvy spadají do gesce odboru majetku hlavního města Prahy. Ta tudíž rozhoduje o skladbě lodí, které zde dlouhodobě kotví. Co se týče správcovské firmy, ta v současné době pouze nastavuje podmínky pro tyto lodě, které zde kotví krátkodobě. Slovy Sulženka by do budoucna firma chtěla tento stav změnit a skladbu zdejších lodí určovat.

[P]ravomoc TCP, kterou já tady můžu dělat, tak... se týká... krátkodobých akcí, a my definujeme pouze nějaký technický podmínky pro ty lodě skrz provozní řád přístavu, ale nevybíráme, která tam bude... a proč, a s jakou náplní, což bychom rádi do budoucna změnili, je nějaká snaha

⁹⁴ Rozhovor s Janem Nejedlým, 29. května 2019.

⁹⁵ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

*to... otevřít tohle téma, ale zároveň tohle téma je nejkomplicovanější v tom smyslu, že tam... leží nejvíc byznysu.*⁹⁶

Regulace pro něho dále znamená řešení nadměrného hluku a snaha předcházet případným konfliktům, k tomu říká:

*Dneska, když je tam program večer nebo..., když to lidi navštěvují, tak... to má spoustu negativních efektů – nepořádek, hluk... řekněme třeba nějaký konflikty tam můžou vznikat...*⁹⁷

Dle jeho slov je třeba na náplavku nahlížet v kontextu celé Prahy, a zároveň s ohledem na vývoj tuzemského cestovního ruchu. Zmiňuje se o Praze, která, ačkoli je dle jeho slov jedním z deseti nejvíce navštěvovaných měst v Evropě, nedisponuje strategií, která by zdůrazňovala poptávku po turistech, kteří by se vypravovali do České republiky za kulturním dním na úkor těch, kteří by sem jezdili utrácet za alkohol. Vzhledem k této absenci podává konkrétní příklady pražských lokalit, kde se přítomnost této druhé skupiny turistů ve městě projevuje. Jak sám říká:

*[Je potřeba] na náplavku koukat v kontextu celé Prahy a vývoje třeba cestovního ruchu v Česku a v Evropě, kdy... Praha je, nevím, mezi čtvrtým a šestým nejnavštěvovanějším evropským městem, a nemá... obecnou strategii, která by řekla "my tady chceme turisty, který přijížděj... s větším objemem peněz za kulturou, ale s menším objemem peněz za chlastem" (...) to je vidět na Dlouhý, to je vidět na Letný, to je vidět... na spoustě jinejch míst, a náplavka je prostě jenom součástí skládačky týchle mozaiky...*⁹⁸

Tento kontext je dle Sulženka třeba uvažovat také ve vztahu k Vltavě. Zdůrazňuje, že *Vltava není jenom těchhle osm set metrů mezi železničním a Palackého mostem*, podstatné pro něho je, že *pionýři*, kteří před deseti lety objevili náplavku, objevují další *kusy vody*. Kurátor konkrétně jmenuje provozy jako loď Altenburg 1964 (kotvící na Vltavě v Holešovicích) nebo Přístav 186 00 v Karlíně či v současnosti uzavřený Long Island v Libni (v době realizace rozhovoru byl ještě v provozu i tento podnik). O nich ale soudí, že s jejich provozem se dané místo začíná gentrifikovat (tomuto fenoménu se blíže věnuji v kapitole na straně 81), obává se, že za dva roky se už bude situace těchto míst podobat situaci na náplavce.

Budoucnost náplavky se dle Sulženka neobejde bez vybudování terminálu, který by dle jeho slov měl zajistit přeskupení zdejších plavidel a docílit tak uvolnění břehové hrany.

⁹⁶ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

Méně podstatné se kurátorovi jeví zavádění wi-fi připojení do nových kobek a instalace dalších smart city prvků v prostoru náplavky jako jsou chytré lampy či lavičky. Význam smart city chápe spíše v souvislosti s ekologií (systém vratných kelímků, kompostování gastro-odpadu) a ve spojitosti s kvalitou života. Pro náplavku by za zajímavé smart city prvky považoval sloupek regulující vjezdy na náplavku nebo čidlo ukazující současný počet zdejších návštěvníků.⁹⁹

4.3.1.3 Další instituce přítomné na náplavce

Některé instituce jsou přítomny přímo na ploše náplavky, jde o městskou policii a příslušníky Správy nábřeží. Městská policie je zde reprezentovaná strážníky či svými vozidly. Po náplavce projíždějí také vozidla Správy nábřeží (Obr. 22, 23) – jejich příslušníci dohlížejí na dodržování pravidel a pořádku. Tato jejich přítomnost napomáhá dodržovat zdejší řád. Jedná se tedy o rytmy, které produkují stabilitu na náplavce, zajišťují, aby veškeré aktivity zůstávaly na *příčném* místě (srov. Edensor 2010: 15, zdůraznění v originále). O agendě příslušníků správy nábřeží na náplavce se zmiňuje kurátor náplavky Sulženko:

Tam jsou... říkáme jim dispečeri správy náplavek, ... v podstatě vždycky, každý den, je tam služba dvou lidí, kteří vlastně na bezpečnost na náplavce dohlížej, samozřejmě... nesuplují městskou policii, ani státní, ale... hlídají... ten základní pořádek, ... mají vazbu a kontakty na všechny lodě, jsou to takový ty ... malý, drobný věci, který nevyžadují... policejní zásah, tak pomáhají řešit, a to je hrozně důležitý, aby tam byli, a pomáhá to, protože mají respekt od lidí a od provozovatelů a... dokážou... hlídat tyhle věci, takže to tam je a samozřejmě městská policie tam potom je k dispozici taky.

Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019

Obr. 22: Vozidlo Správy nábřeží, červen 2019.
Foto: autor.

Obr. 23: Vozidlo Městské policie, leden 2019.
Foto: autor.

⁹⁹ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

4.3.1.4 Regulace: materializované institucionální regulace rytmu

Dalším typem institucionální regulace je taková, která se na náplavce projevuje přítomností hmotných objektů. Zdejší dění tak reguluje díky své materiální povaze. Příkladem takových materiálních projevů instituce jsou na náplavce cedule. Jedná se o cedule zakazující parkování bez povolení správce či další cedule *Návštěvního řádu* upravující příkazy a zákazy na náplavce.¹⁰⁰ Zákaz parkování zamezuje, aby se z náplavky stalo parkoviště, jako tomu bývalo v roce 2007, tedy aby byl prostor obsazen statickými vozidly na úkor návštěvníků, kteří na ploše náplavky vykazují dynamický pohyb.

V případě příkazových a zákazových cedulí se jedná o zdůraznění společného sdílení a užívání prostoru vícero skupinami, jež by na sebe měly brát vzájemný ohled, ten zdůrazňuje i cedule na Obr. 24: „Pozor. Chovejte se k sobě ohleduplně. Cyklo. Praha. EU.“ V září 2019 byly na vysokou nábřežní zeď instalovány plachty upozorňující na nutnost dodržování nočního klidu po desáté hodině večer (Obr. 25).

Obr. 24: Cedule vyzývající k ohleduplnému chování mezi chodci a cyklisty, 19. 2. 2020. Foto: autor.

Obr. 25: Plachty vyžadující dodržování nočního klidu po desáté hodině večer, 23. 9. 2019. Foto: autor.

Nedodržení těchto nařízení může vést k pokutě. Po této hodině je hluk považován za nespolečenský, jedná se o překročení toho, co je považováno za správné chování (Frykman, Löfgren 1996 in Edensor 2010: 11; srov. Lefebvre 2004: 36).

¹⁰⁰ Praktické informace pro návštěvníky. *Pražské náplavky.cz*
Dostupné z: <https://prazskenaaplavky.cz/informace>

4.3.2 Regulace rytmů přítomnými osobami

Jistou změnu rytmu a pohybu návštěvníků vyvolá především přítomnost strážníka městské policie či zaměstnance správy nábřeží. Tito aktéři regulují zdejší pohyb cíleně, regulace je spojena s jejich pracovní náplní. Regulace prostoru může být také neúmyslná, jako v případě přítomnosti známé osobnosti korzující po náplavce, jejíž návštěva probíhá ve volném čase. Osoba je oslovována, návštěvníci kvůli ní mění své trajektorie pohybu. Obdobně také v případě lidí, kteří vykazují jiný pohyb nebo jiné chování než většina návštěvníků. Může se jednat o prodejce alkoholických nápojů či zmrzliny v pojízdném stánku nebo o prodejce, kteří po náplavce procházejí, nabízejí časopis, knihy (8. 12. 2018 a 15. 12. 2018), další například pomlázky před Velikonocemi (jejichž výtěžek jde na dětské domovy) (19. 4. 2019). Všechny tyto zmíněné skupiny osob svou přítomností přitahují (nebo mohou přitahovat) pozornost okolí. Tyto osoby v důsledku toho mění dráhu pohybu ostatních návštěvníků náplavky a ovlivňují tak jejich zdejší časoprostorové chování.

Akce *Dny otevřených kobek* probíhající 23. a 24. října 2019,¹⁰¹ kdy byly zrekonstruované prostory představeny veřejnosti, také ukazovala určitou regulaci rytmů návštěvníků náplavky. Kolemjdoucí, kteří o akci nevěděli, mohla akce zaujmout a mohli se tak přidat ke skupině lidí, kteří šli na náplavku záměrně přímo na tuto akci.

4.3.3 Materialita v prostoru náplavky

Mimo regulace institucionální a formou aktérů můžeme na náplavce uvažovat i třetí typ, kterým je samotná materialita náplavky.

Materialita je jedním z nelidských aktérů (srov. Latour 2005), patří mezi ně také energie, fauna a flora. Všechny materiální objekty jsou součástí lidských rytmů (srov. Edensor 2010: 7). Lefebvre o pohybu nelidských aktérů říká, že je pomalý pouze ve srovnání s naším (lidským) vnímáním pohybu a času, tedy s naším způsobem měření rytmů (Lefebvre 2004: 20). Materiální objekty na náplavce mohou umožňovat nové činnosti, mohou ale také překážet dosavadní aktivitě – stanou se překážkou (srov. Spinney in Edensor 2010: 116). Každý objekt konzumuje čas a také okupuje prostor (Lefebvre 2004: 75), tyto materiality definují, jak by se měl člověk v daném prostoru pohybovat. Infrastruktura daného místa již ze své podstaty vylučuje nežádoucí způsoby prostorového chování, snaží se minimalizovat kolize (srov. Spinney 2010 in Edensor 2010: 116).

¹⁰¹ Právě 23. října 2019 se přímo na náplavce u otevíraných kobek nacházela redaktorka Českého rozhlasu a spolu s ní architekt náplavek Petr Janda, architekt Adam Gebrian, kurátor Jiří Sulženko, a také Ivo Slavík z podniků (A)void a Martin Kontra z Bajkazyly. Redaktorka je zve všechny postupně zve ke slovu.

Na náplavce můžeme v pozitivním ohledu o takovýchto materiálních objektech uvažovat o IPR¹⁰² mobiliáři ve formě několika stolů s židlemi, které na náplavce byly umístěny od dubna do září 2019. Přítomnost židlí a stolků vyzývá k užívání – konkrétně k odpočinku, k posezení. Tento mobiliář může pro návštěvníky náplavky představovat regulaci jejich rytmu. Obdobně může pozornost upoutat také pojízdný stánek s alkoholickými nápoji či se zmrzlinou (Obr. 26). Objevují se zde i výtvarné instalace po délce náplavky, či výstavy fotografií na vysoké nábrežní zdi vedle Palackého mostu.¹⁰³ Tyto intervence mohou, ale nemusí návštěvníka upoutat, mohou pro něho představovat regulaci rytmu. Nejedná se tedy o pevné udavače rytmu, proto je nemůžeme vnímat jako rytmizátory (Mulíček a kol. 2010: 199).

Taktéž změna úpravy povrchu, konkrétně zavedení cyklistického pruhu s „cyklisticky vhodnějším povrchem“ v roce 2008 představuje pro ostatní uživatele náplavky jistou regulaci (srov. Edensor 2010: 5), naopak pro cyklisty je tato změna povrchu prospěšná. Přestože byla náplavka tentýž rok prohlášena za cyklostezku, pěší se zde vyskytovali i nadále. Od roku 2012 je režim cyklostezky na náplavce upozaděn, místo se stává pěší zónou s provozem cyklistů.

Jiným příkladem je několik zpomalovacích pásů podél restaurace Vltava, které už ze své podstaty představují pro návštěvníky překážku, regulující rychlost jejich pohybu. Obdobně také různé zábery prostoru představují určitou regulaci prostoru. Před jednou z rekonstruovaných kobek se v průběhu jejich rekonstrukcí objevil další zpomalovací pás znesnadňující průchod či průjezd po náplavce. Nejednalo se však o běžný retardér. Tento pás zakrýval kabely vedoucí po ploše náplavky z rekonstruovaných kobek, svůj pohyb zde zpomaluje jak cyklista, tak ženy s kočárkem.

[Ž]eny, které si koupily na trhu kávu, zde procházejí a směřují až dále k Palackého mostu... blíží [se] s kočárkem k retardéru, který je zde Rekomontem instalován... s menším zpomalením projíždějí přes [zpomalovací pás].

Terénní deník, 8. prosince 2018

¹⁰² Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy: <http://www.iprpraha.cz/>. Kromě náplavky na Rašínově nábřeží je obdobný mobiliář instalován také po dalších místech v Praze a také jinde ve světě. SCHREIB, Petr. „V Praze se na jaře objeví stolky a židličky“ [online]. Pražský deník, 24. 11. 2015. Dostupné z:

https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/v-praze-se-na-jaře-objevi-stolky-a-zidlicky-20151124.html

¹⁰³ Od ledna do dubna výstava fotografií *Mario del Curto*, kterou od 14. června do 13. srpna 2019 střídá výstava fotografií „Matka a dcera“ – Ben Orten a Veronika Ruppert. Od září 2019 jsou na této zdi instalovány cedule upozorňující na nutnost dodržování nočního klidu pod pokutou 400EUR.

Obr. 26: Vpředu stánek s alkoholickými nápoji, v pozadí skupina návštěvníků využívajících mobiliář IPR, vedle nich jiný stánek s alkoholickými nápoji (červen 2019). Foto: autor.

Obr. 27: Muži na koloběžkách přejíždějí zpomalovací pásy v zúženém místě u restaurace Vltava (srpen 2019). Foto: autor.

Právě s rekonstrukcí kobek se objevují různá omezení pro návštěvníky náplavky. Volný pohyb po celé ploše omezila přítomnost různých strojů a záborů a jiných ohrazení v okolí rekonstruovaných kobek, další omezení pohybu představovaly buňky pro dělníky umístěné u několika kobek. Jiný typ překážky představovaly koloběžky nedbale zaparkované v prostoru náplavky či poutač na akci *Běh pro Paměť národa: 18/5/19, obora Hvězda Praha 6*, který se u sjezdu k Palackého náměstí objevil v dubnu 2019.

Obr. 28: V květnu (2019) se u kobek objevily buňky pro dělníky. Foto: autor.

Obr. 29: Se začátkem září (2019) tyto buňky zmizely. Foto: autor.

Zatímco v květnu 2019 bylo možné vidět v okolí kobek za restaurací Vltava buňky se zázemím pro dělníky (Obr. 28), se začátkem září tyto buňky zmizely (Obr. 29), což nasvědčovalo, že rekonstrukční práce se již chýlí ke konci a že rytmus příjezdů a odjezdů zdejších dělníků zde již nebude nadále probíhat.

4.3.3.1 Komericializace a gentrifikace náplavky?

Materiálním projevem zásahu, který představuje regulaci zdejších rytmů, jsou také veškeré rekonstrukce kobek, které na náplavce proběhly, a jejich konečná podoba. Jak v rozhovoru reflektuje kurátor Sulženko, budoucí provoz těchto kobek bude definovat budoucí skladbu návštěvníků náplavky,¹⁰⁴ což celkově ovlivní rytmus náplavky. Tato změna souvisí nejen s designem kobek, ale také s přesunem veškerých provozů *do* kobek, což by mělo ulevit zdejším hlukovým problémům spojeným s konáním akcí na náplavce.

Právě otázka vzhledu a celkového designu rekonstruovaných kobek, jež do jisté míry předurčuje, jakým způsobem lze prostor kobek využívat, je zásadní pro Martina Kontra, někdejšího provozovatele podniku Bajkazyl na náplavce. Kontra míní, že jeho podnik vždy upřednostňoval obsah před formou. Přesto, ale dle jeho slov bude hledat, jakým způsobem by tyto prostory mohl se svým podnikem nadále využívat:

[M]y se snažíme zřejmě podobně jako současný vedení města vyrovnat s touhle tou změnou, která je nepochybně designově velmi čistá, myslím, že je na ní jedna velká nevýhoda ... že dost přebíjí obsah a my jsme vždycky byli spíš nositelé obsahu, než formy, čili nejsme si jistý, velmi rádi bysme zachovali kola, bez těch bysme to asi ani nedělali, a vyjednáваме s městem, jak do budoucna pracovat dál s tou možností té kulturní scény. (...) Pokud my bysme tady dokázali něco udělat, tak rozhodně je z našeho pohledu úplně nutný – jinak by to nemělo kreativitu, kterou potřebujeme – jakoby zůstat v těch konturách toho, co jsme tady začali dělat. Samozřejmě si uvědomujeme, že nemůžeme v tomhle tom velice velkorysým skle dál dělat jako komunitní dílnu, tak jak jsme ji dělali a tak, jak ten projekt původně vzniknul, ale snažíme se teďka vzít to možný, a přetrvávající z toho původního projektu, a nějak to přetransformovat na tu novou situaci...

Martin Kontra pro Český rozhlas, Den otevřených kobek 23. října 2019

V souvislosti s designem kobek hovoří Kontra také o komercializaci tohoto veřejného prostoru. Dle jeho slov se Bajkazyl vždy snažil zdejší procesy vedoucí ke komercializaci spíše zpomalovat a prostor náplavky se svým zdejším působením naopak snažil diverzifikovat.¹⁰⁵

Podle kurátora náplavek Sulženka je prostor náplavky v dnešní době příkladem gentrifikovaného místa.¹⁰⁶ Sulženkem zmíněný pojem *gentrifikace* poprvé užila socioložka Ruth Glass v díle *London: Aspects of Change* z roku 1964. Termín vychází z pojmu *gentry*,

¹⁰⁴ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

¹⁰⁵ KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Online: <https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>.

¹⁰⁶ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

tedy „urozeného původu“ (*of gentle birth*) (Huse 2014: 7, kurzíva v originále). Sýkora (1993) míní, že označení *gentry* příslušelo aristokratické skupině vlastníků na anglickém venkově (Sýkora 1993: 103, kurzíva v originále). Přidání přípony *-fication* („to make“) pak umožňuje chápání těchto projevů jako procesu (srov. Huse 2014: 7, zdůraznění v originále). Glass popsala gentrifikaci jako proces, kdy střední třída skupuje nízko-úrovňová obydlí, která opraví a promění je tak v elegantní rezidence (Glass 1964 in Huse, 2014: 7). Vedle Londýna probíhal tento proces během 50. a 60. let 20. století také v množství amerických měst a v 70. letech 20. století v dalších evropských městech. Z dávnější minulosti lze jako příklad gentrifikace uvažovat demolici starých chudinských částí Paříže baronem Haussmannem v 19. století, po které následovala výstavba širokých ulic, bulvárů a exkluzivních rezidencí (Huse 2014: 8).

V českém prostředí jako první termín použil Luděk Sýkora (1993). V dnešní době jsou příčiny gentrifikace vykládány různými způsoby, jeden z pohledů uvažuje gentrifikaci ve vztahu ke změně sousedství v centrech měst, další nazírání na gentrifikaci ji vnímá jako jistou hranici městské změny, jedná se především o změny center velkých měst. Další je chápání gentrifikace v ekonomických termínech (srov. Sýkora 1996: 72, 73). Někteří autoři užívají spíše termín komodifikace (Zukin, 2010), který má velice podobný význam. S touto problematikou se pojí i vymístění (displacement) původního, socioekonomicky slabšího obyvatelstva (Marcuse, 1985 in Pixová 2014: 62). Následkem gentrifikace dochází k postupnému zvyšování životních nákladů daných občanů (Temelová, Dvořáková 2012 in Galčanová 2019: 188).

Tento proces můžeme vnímat na náplavce právě na příkladu kobek, které byly po dlouhé době nevyužívání zprovozněny „pionýry náplavek“. Ti zde v prostorách kobek začali provozovat „punkové hospody“ s kulturním obsahem.¹⁰⁷ Veškeré toto jednání provozovatelů (A)voidu a Bajkazylu lze zahrnout pod pojem „pionýři gentrifikace“, což jsou jak kreativci, tak aktivisté nebo kontrakultury a další skupiny (srov. Pixová 2014: 76). Podniky (A)void či Bajkazyl dle slov Sulženka začaly podléhat tlaku komerčnějších provozů, v takové situaci může podnik buď trpět, nebo se dané situaci přizpůsobovat. Důsledkem je stav, kdy jen těžko rozlišíme, co je ještě nekomerční a co již komerční kulturní hospoda.¹⁰⁸ V souvislosti s tím Sulženko hovoří o strategii rekonstrukce, zmiňuje snahy

¹⁰⁷ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

¹⁰⁸ Tamtéž.

kultivovat prostor náplavky také z hlediska zde provozovaných programů a nastavovat již zmiňovaná pravidla hry.¹⁰⁹

V průběhu sledovaného období se na náplavce odehrávaly akce, jež byly svou programovou náplní určeny spíše široké veřejnosti návštěvníků (především z jiných částí města) a (zahraničním) turistům nežli rezidentům a lidem z blízkého okolí. Správce Nejedlý ujišťuje, že náplavka není nikomu určena přednostně, poukazuje také na širokou škálu budoucího využití kobek, dle poptávky veřejnosti. Dle Nejedlého:

[Náplavka či její rekonstrukce] nebyla cílená na nikoho samostatně. Návrh byl koncipován tak, aby... byla ta možnost využití... pro všechny [s tím, že uvnitř kobek obecně dojde k jinému využití]. Jde o to, co si vlastně... veřejné mínění bude do budoucna přát... reakce na to bude o to snazší, že ta technická připravenost, by měla být dostatečná pro to, aby se tam... udělaly od tvořivé dílny přes bistro, až po... odkládací pulty pro děti... Ta škála využití není omezená, a je ve všech kobkách připravena stejně, pokud to technické parametry té kobky – tedy její velikost, výška – dovolují.

Rozhovor s Janem Nejedlým, 29. května 2019

4.4 Eurytmie

Eurytmie na náplavce představuje situaci, kdy jsou veškeré rytmy v tomto prostoru ve vzájemné harmonii, v souladu (Lefebvre 2004: 20, 67, 88-89; Meyer 2008: 150). Chodci, cyklisté ani běžci nemají ve svém pohybu žádné omezení, nic nerozrušuje rytmus jejich pohybu, každý se s respektem k ostatním pohybuje svou rychlostí. Cyklisté se pohybují s opatrností, vyhýbají se procházejícím chodcům, naopak chodci si jsou vědomi toho, že nejsou jedinými uživateli tohoto prostoru, přizpůsobují tomu svůj pohyb a jsou připraveni uhnout v momentě, kdy by kupříkladu pro cyklistu mohli představovat překážku na cyklistickém pruhu. Obdobně řidiči vozidel – předpokládáme, že pokud na náplavce jsou, mají povolení k vjezdu – se chovají na náplavce bezpečně, nepřekračují dovolenou rychlost (srov. Edensor 2010: 5; Spinney in Edensor 2010: 117). Plynule se pohybuje také doprava, volně proudí po všech dopravních cestách v okolí náplavky.

Všichni návštěvníci se pohybují dle svého individuálního zájmu po celé ploše náplavky. Jsou zde velice prostorově rozptýleni. Panuje zde anonymita, lidé, kteří na náplavku společně nepřišli, spolu započnou hovor jen stěží. Svůj korzující či tranzitní pohyb mohou návštěvníci na ploše náplavky vykonávat hladce. Přestože tyto dva typy rytmů

¹⁰⁹ Rozhovor s Jiřím Sulženkem, 29. května 2019.

fungují nezávisle na sobě vedle sebe, vzájemně se nenarušují a doplňují se, mají každý své vlastní časoprostorové charakteristiky.

Součástí eurytmie náplavky je také zmíněná dopravní složka, jež vykazuje pravidelný rytmus. Jedná se o projíždění tramvají, automobilů, motocyklů a dalších dopravních prostředků, jež projíždějí po nábřežní silniční komunikaci. Tramvaj zastavuje na zastávce a také na semaforu, stejně jako automobily a další silniční prostředky. Spolu s nimi se vyjevují také jejich zvuky, výstražný zvuk projíždějící tramvaje, kvílení brzd nebo houkání vozidel integrovaného záchranného systému. Neopomeňme roli Vltavy a jejího toku, jež také představuje aspekt eurytmie náplavky. S tím souvisí přítomnost plavidel, která kotví u břehu náplavky, nebo se pohybují po Vltavě. Jedná se o plavidla různého typu a velikosti, různorodý je i jejich pohyb. Osobní motorové čluny nebo čluny Policie ČR se po vodě pohybují rychleji než výletní a vyhlídkové lodě. Specifickým příkladem plavidla na Vltavě je přívoz, jehož trasa a také pohyb po řece je odlišný od ostatních plavidel. Přívoz „pendluje“ mezi břehy Rašínova a Hořejšího nábřeží, poté co dorazí ke břehu, kde má zastávku, zde setrvá po dobu nalodění cestujících a následně dle jízdního řádu vyrazí zpět k opačnému břehu. Oba břehy spojuje také vlaková doprava, její spoje ale v okolí náplavky nezastavují. Podobně se *nad náplavkou* pohybují spoje letecké dopravy, jež tudy jen prolétávají. Další skupinou jsou zakotvené lodě, které u břehu Rašínova nábřeží poskytují kulturní program nebo gastronomické služby. Lodě, které zde nekotví, podél náplavky proplovávají během vyhlídkových plaveb.

O eurytmii můžeme hovořit také v průběhu farmářských trhů. Ta je zde utvářena běžnými aktivitami účastníků. Účastníky trhů jsou zpravidla dvě skupiny aktérů –prodavači u stánků a nakupující návštěvníci. Mezi těmito skupinami můžeme rozeznat významné rozdíly v jejich chování, zkrátka různost jejich rytmů. V případě nakupujícího začíná běžný rytmus návštěvy trhů příchodem ke stánku, zde návštěvník chvíli pobude, nakoupí a následně odchází. Buďto pokračuje dále po náplavce, nebo se vypraví na nábřeží. Naopak prodejci musejí po svém příchodu svůj stánek nejprve postavit, následně od osmé hodiny ranní, kdy trhy oficiálně začínají, po celou dobu průběhu trhů prodávají na jednom místě. Mezitím, pokud právě nemají zákazníky, hovoří s kolegy z vedlejšího stánku, dívají se do mobilu, před skončením trhů vyplní formuláře o prodeji a odevzdají je týmu, který stánky před skončením trhů obchází. Po úplném skončení trhů ve dvě hodiny odpoledne svůj stánek zabalí a odcházejí či odjíždějí z místa pryč.

Z předchozích odstavců je patrné, že ať návštěvníci vykonávají tranzitní, či korzující pohyb, je náplavka především místem oddychu, odpočinku a rekreace. Nicméně pro dělníky,

obsahu zdejších podniků a policisty je náplavka místem výkonu práce. Jedná se o místo vykazující vzájemný respekt jednotlivých návštěvníků mezi sebou, díky čemuž jsou jejich rytmy v rovnováze. Ať už se jedná o každodenní rytmy různých skupin návštěvníků (chodci, běžci, cyklisté) nebo o odlišnosti pohybu mezi prodávací a návštěvníky na sobotních trzích, v běžném režimu existuje mezi danými aktéry eurymie. Mimo tyto skutečnosti však na náplavce dochází také k situacím, které běžný, a tedy i klidný ráz tohoto místa narušují. Pravidelnost každodenních situací si lze uvědomit právě díky odchýlkám, které eurymii náplavky narušují (srov. Lefebvre 2004: 68).

4.5 „Narušitelé rytmů“

4.5.1 Policejní zásah do každodennosti

Je okolo poledne, slunný nedělní den, jako obvykle na zastávce Výtoň vystupují z tramvaje a spatřují masy lidí v okolí náplavky. Uvažuji, že konání včerejšího půlmaratonu zřejmě způsobilo přesun sobotních farmářských trhů na dnešek. Přesto je tu ale na farmářské trhy až neobvyklý vzruch. U výtoňského limnigrafu¹¹⁰ stojí několik policejních a hasičských vozů, na místo přijíždějí další a další záchranné vozy, mezi nimi i sanitky. Od Výtoně směrem k Palackého náměstí je téměř sto metrů délky náplavky zahrazeno policejní páskou. Tento prostor stráží několik policejních strážníků.

Přímo za touto páskou si návštěvníci užívají probíhající festival se zaměřením na veganství a ekologii. Celému festivalu dominuje podium s živou hudbou či prezentace vozů značky Tesla. Jsou zde i stánky věnující se právům zvířat či problematice zerowaste. Převládají zde mladí lidé do pětatřiceti let, někteří z nich mají oblečení s logy různých neziskových organizací, jako například Sea Shepherd. Festival navštívily i rodiny s dětmi, s kočárky, a také několik seniorů. Přítomní cyklisté místem zřejmě jen projíždějí.

Lidé na nábřeží se o situaci na náplavce zajímají, a tak přecházejí na druhou stranu chodníku k řece, i mimo přechody. Z opakované zvukové signalizace tramvaje si lze domyslet rozčilení řidičů z těchto nepozorných chodců, vrhajících se střemhlav do vozovky.

Celá horní část nábřeží je obklopena zvědavci, mezi něž patřím i já, a tak se jdu zeptat jednoho ze strážníků ohledně situace. Nejprve mě odbyl se slovy, že se to večer dozvím ve zprávách. Požádal jsem jej o alespoň nastínění situace – prý v tomto úseku Vltavy došlo k historickému nálezu výbušného systému. Sám jsem pak tuto informaci předal i neméně zvědavému zahraničnímu turistovi. Policisté mezi sebou ohledně pásky vyjednávají, po chvíli je rozhodnuto ji sundat a zpřístupnit tak návštěvníkům dosud zahrazený prostor, kde taktéž probíhá část festivalu.

Dle Terénního deníku, 7. dubna 2019

¹¹⁰ Limnigraf je stanice pro vodočet, zaznamenávající výšku hladiny v čase (Bečková 2015a: 74). Nachází se přímo naproti celnice na Výtoni, vedle zdejší tramvajové zastávky.

Tento příklad zásahu je ukázkou narušení eurytmie, která představuje běžné fungování náplavky, kdy jsou všechny rytmy v harmonii, v souladu (srov. Lefebvre 2004: 20, 67, 88-89; Meyer 2008: 150; Edensor, Holloway 2008: 485 in Edensor 2010). Tato popisovaná situace skutečně představuje *zásah* do běžného fungování místa, představuje nesoulad či nesouzvuk rytmů běžných rytmů, které se na náplavce odehrávají. Jinými slovy, během běžného fungování přináší zmatek, jenž je vnímán jako konflikt či problém (Lefebvre 2004: 16, 20; Osman, Mulíček 2017: 47). Toto narušení eurytmie pak chápeme jako arytmiu, která zamezuje synchronizaci rytmů (Lefebvre 2004: 20, 67).

Pro návštěvníky festivalu se jednalo o nekomfortní situaci, kdy byla část festivalových stánků znepřístupněna policejní páskou. Pro všechny návštěvníky spočívalo narušení eurytmie v omezení volného pohybu po náplavce, nemohli se zde pohybovat způsobem, jakým by sami chtěli (srov. Hall 2010 in Edensor: 4). Ať už se jednalo o návštěvníky festivalu, kteří se chystali zamířit do stánků, které byly v té době znepřístupněny, nebo o cyklisty či běžce, kteří se na náplavku vydali za účelem sportovní rekreace, všichni tito návštěvníci náplavky museli vyčkat pokynů policie. Tato situace vedla ke shluknutí většího množství lidí na jedno místo. Jednalo se tak o zcela jiné prostorové chování návštěvníků oproti běžnému stavu, kdy jsou obvykle rozptýleni po celé ploše náplavky a každý se po této ploše může pohybovat dle svého zájmu.

Obr. 30: Policie během zásahu zahradila část prostoru společenské akce na náplavce, 7. 4. 2019. Foto: autor.

Zároveň ale s touto situací došlo k průlomům komunikace. Do té doby zcela cizí lidé spolu začali – byť jen krátký – hovor, když se zajímali o situaci. Stalo se tak i proto, že situace vytvořila společný bod zájmu, který se v běžné každodennosti mezi návštěvníky objeví jen stěží.

Přítomnost veškerých záchranných vozů vyvolala v chodcích na nábřeží neklid, se zájmem o zdejší dění proto přicházeli blíže a shora nábřeží sledovali situaci na náplavce. Z nábřeží se ozývala zvuková signalizace tramvají, když někteří zvědaví lidé přebíhali silnici k Vltavě mimo místa s vyznačenými přechody, čímž mnohdy komplikovali veškerý zdejší dopravní provoz.

Můžeme zde vzpomenout na slova geografa Johna Adamse, že chodci jsou již od přírody Pythagorejci, kteří budou upřednostňovat pohyb „po přeponě“ před zbylými dvěma stranami trojúhelníku kdykoli jen to bude možné (Adams 2004: 39-40 in Edensor 2010: 122). Někteří chodci improvizují, hledají vlastní cestu přes silnici, čímž mnohdy porušují nastavená pravidla (Hornsey 2010 in Edensor 2010: 16, 105). Spinney (2010) dodává, že takovéto jejich jednání je dáno snahou ušetřit nejen čas, ale také energii (Spinney 2010 in Edensor 2010: 122).

V důsledku narušení běžného fungování rytmů místa jsou lépe viditelné a jasnější eurytmie, tedy takové uspořádání, kdy veškeré rytmy proudící daným místem fungují zcela v harmonii. Díky tomu můžeme takto popsat řadu procesů, které jsou tímto zásahem změněny a pomáhají tudíž ukázat, jaké všechny rytmy byly před nastalou arytmií sladěné.

4.5.2 Další narušení

Za podobné narušení eurytmie můžeme považovat různá kulturní/umělecká vystoupení přímo na ploše náplavky jako je busking, tanec nebo hudební „pop up show“ několika umělců v okolí rekonstruovaných kobek (8. 5. 2019). Tato vystoupení nejsou vázána na zdejší program, probíhají nezávisle na režii zdejších provozovatelů. Konají se zcela nepravidelně, jednou za čas, jsou závislé zcela na vůli daných umělců. V případě těchto vystoupení se tedy nejedná o regularitu opakování, jako je tomu v případě sobotních farmářských trhů, které součástí programu jsou. Nejen veřejnost, ale i další aktéři (provozovatelé, správci na náplavce) s jejich konáním v daný sobotní čas počítají.

Specifickou arytmií pro náplavku představují společenské akce jako jsou pražské maratony, akce jako *Auta na náplavce* a dříve i *Lodě na vodě*.¹¹¹ Konání těchto akcí je (v případě *Lodí na vodě bylo*) zároveň dlouhodobým rytmem, který se na náplavce každoročně opakuje (opakoval). S těmito akcemi souvisí i opatření jako uzavření části

¹¹¹ Akce *Lodě na vodě* se na náplavce konaly od roku 2008, od roku 2016 se přesunula do prostor PVA EXPO Praha v Letňanech, zde probíhá pod názvem *For Boat*. VODIČKA, Daniel. „Jaká byla výstava *For Boat*?“ [online]. *Lodní noviny*, 16. 3. 2017. Dostupné z: <https://lodninoviny.cz/Cruising/jaka-byla-vystava-for-boat>

plochy náplavky pro chodce a cyklisty (během akce Lodě na vodě v roce 2013)¹¹² nebo omezení v podobě různých záborů při konání pražského půlmaratonu¹¹³ a během natáčení filmů. Také během akce časopisu Svět motorů *Auta na náplavce* dochází (každoročně od roku 2016)¹¹⁴ k narušení běžného provozu náplavky. Tyto vystavované exponáty zamezují volnému proudění návštěvníků po prostoru náplavky, jež by představovalo náplavku v jejím eurytmickém stavu.

Jako narušení běžného stavu (eurytmie) můžeme z dlouhodobého nahlížení na náplavku považovat kotvení lodi Gott, my Life¹¹⁵ v roce 2017 a lodi Reebok Experience Store¹¹⁶ v roce 2018. Přestože tyto lodě u Výtoně kotvily v daném roce po několik měsíců, z dlouhodobého hlediska se jednalo o jednorázové kotvení, nešlo tedy o žádné opakování. Kotvení těchto lodí tak pro náplavku představovalo dočasnou arytmií. V souvislosti s kotvením lodi Gott, my Life se na náplavce koncem roku 2017 konal happening upozorňující například na přílišné množství lodí, které zdejší kotvením zastírají pohled na Vltavu. Akci svolal spolek Hraběnka z Podskalí.¹¹⁷

Skrze narušení lze poukázat na pravidelnosti. Výjimečné chování představoval pohyb některých návštěvníků sobotních farmářských trhů, jejichž jednání se vymykalo běžnému počínání prodávajících či nakupujících na trzích, jednalo se o prodejce časopisu Nový Prostor a o korzujícího prodavače knih.

Tito „výjimeční návštěvníci trhů“ vykazovali zcela odlišný pohyb než většina lidí. V případě prodavačů na trzích se jedná o téměř statický pohyb zejména v okolí jejich stánků, celý jejich pobyt na náplavce je svázan s jedním místem. Stejně tak tomu bylo i v případě prodejce Nového Prostoru, jeho pohyb byl statický, jako v případě ostatních prodejců, jinak ale se samotnými trhy neměl nic společného. Nebyl zde ale bezdůvodně nebo „nelegálně“,

¹¹² MAREK, Vojtěch. „Lodě na vodě. Výstava jachet a plachetnic“. *Aktuálně.cz*, 18. 4. 2013. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/bydleni/lode-na-vode/r~i:gallery:30469/>

¹¹³ „1/2 Maraton omezí dopravu.“ *Deník Metro*, 12. 3. 2003. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/napsali_o_nas/napsali_o_nas-x1_2_maraton_omezi_dopravu.html

¹¹⁴ „Třetí ročník výstavy Auta na náplavce začíná“ [online]. *E15*, 29. 8. 2019. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/treti-rocnik-vystavy-auta-na-naplavce-zacina-1361897>, poslední návštěva 21. 1. 2020.

¹¹⁵ Gott, my Life. <https://gottmylife.cz/>, poslední návštěva 21. 1. 2020.

¹¹⁶ „Reebok buduje na pražské Náplavce tréninkovou loď“ [online]. *Mediaguru.cz*, 25. 7. 2018. Poslední návštěva 6. 5. 2020. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/07/reebok-buduje-na-prazske-naplavce-treninkovou-lood/>

¹¹⁷ LEDERER, Benedikt. „Náplavky jsou hlučné a lidem to vadí, Praha proto akce omezí“ [online]. *iDnes*, 17. 9. 2017. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/praha-omezi-akce-naplavka-hluk-stiznosti-kultura.A170915_352177_praha-zpravy_turc,

a také HÝŘ, Marek. „Z náplavky se stala neřízená hospoda, tvrdí lidé z Podskalí“ [online]. *Deník Metro*, 14. 9. 2017. Dostupné z: https://www.metro.cz/z-naplavky-se-stala-nerizena-hospoda-tvrdi-lide-z-podskali-pnr-/praha.aspx?c=A170913_190025_metro-praha_jsk

jelikož dle rozpisů prodejních míst Nového Prostoru je o víkendu oficiálně jedním z těchto míst i náplavka.¹¹⁸

Návštěvníci trhů, kteří zde nakupují, se pohybují dynamickým způsobem, korzují od stánku ke stánku, kde se buďto jen pozastavují, nebo u stánku stráví více času a nakoupí zde (což bývá často spojeno s čekáním ve frontě). Právě takovýmto korzujícím rytmem se v uličce mezi zdejšími stánky pohyboval prodejce knih. Svým korzujícím pohybem po náplavce, kdy se během oslovování návštěvníků trhů, tedy jeho potenciálních zákazníků, v průběhu své cesty pozastavoval a pohyboval podobně jako oni, jako ostatní (běžní) zákazníci trhů. Přestože tímto rytmem se pohyboval jako návštěvník, jehož cílem návštěvy trhů je nákup, návštěva tohoto muže byla spojena s prodejem (knih) – obdobně jako v případě prodejce časopisu. Na rozdíl od většiny návštěvníků, jejichž cílem návštěvy trhů byl nákup u stánku, bylo zřejmé, že rytmus pohybu obou těchto mužů byl motivován odlišnými cíli – ačkoli skutečně o rytmu pohybu lze hovořit pouze v případě prodejce knih – a právě toto jejich odlišné chování narušovalo běžný pohyb a pobyt návštěvníků a prodávajících na těchto trzích. Takovéto narušení nastává jak v případě, kdy k prodeji daného artiklu (časopis, kniha) dojde a člověk se tudíž u tohoto prodejce na jistou dobu zastaví, ale také v případě, kdy se prodej neuskuteční, člověk se zastaví na kratší dobu, nebo se nezastaví, ale musí se někdy (hlavně korzujícímu) prodejci vyhybat, například v případě množství lidí.

Jednou týdně se tudíž s farmářskými trhy mění rytmus náplavky, ale díky své dlouhodobé tradici konání pro náplavku tyto trhy představují součást jejího fungování během týdne, trhy jsou součástí její eurytmie. Tuto harmonickou povahu trhů, společně s jejími rytmy vidíme, když si uvědomíme, co tento harmonický stav narušuje.

V průběhu sledovaného období se objevila řada velmi hlasitých, ale nepravidelných zvuků. Pokud tyto zvuky přehluší běžný provozní hluk, dochází k rušivému momentu, kdy se lidé neslyší, není slyšet ani hudba z provozoven. Jedním z těchto případů byl zvuk přístroje na odstraňování graffiti u sjezdu k Palackého náměstí (23. 4. 2019). Nedaleko od tohoto sjezdu k Palackého náměstí můžeme na lavičce před lodí zaslechnout hudebníka – kytaristu (září 2019), který zde provozuje své umění, nejedná se ale o busking podle

¹¹⁸ Jedná se o *Josefa #2393* (víkend 8–16) a *Miloše #2240* (víkend 8–14). „Prodejci a prodejní místa“ [online]. *Nový Prostor*, 15. 10. 2015. Dostupné z: <http://novyprostor.cz/prodejci-a-prodejni-mista#praha>. Poslední návštěva 8. 5. 2020.

definice správce náplavky, umělec se navíc nenachází v prostoru, který je buskingu vyhrazen.¹¹⁹

V průběhu sledovaného období došlo u Výtoně od 22. července 2019 do 4. srpna 2019 k výluce tramvají, samotná tramvajová zastávka Výtoň byla přesunuta dále od nábřeží Vltavy. Specifická byla situace v listopadu roku 2008, kdy došlo k významnému narušení běžných rytmických projevů na náplavce kvůli výluce tramvajové dopravy z důvodu oprav Vyšehradského tunelu. V úseku mezi Výtoní a Podolskou vodárnou byla tramvajová doprava dočasně nahrazena lodní dopravou.¹²⁰ Všichni cestující, kteří se v daném úseku dopravovali hromadnou dopravou tak museli užít spoje tohoto pro Prahu neobvyklého prostředku hromadné dopravy.

Tato dočasná změna představovala zpomalení přepravy cestujících, a tedy i delší přepravní dobu oproti běžnému provozu. Takovéto změny představovaly zásah do běžné rytmicity dopravy v okolí náplavky.

Všechna tato narušení pro náplavku znamenají dočasnou změnu běžného provozu, jsou zásahem do zažitě každodennosti. Tato narušení vznikají prostřednictvím dvou hlavních faktorů. Zaprvé vlivem neobvyklých návštěvníků prostoru – performujících umělců či naopak zasahujících policistů. V těchto případech se jedná o narušení běžného *vnímání* místa. V druhém případě hovoříme o narušení vlivem pořádaných akcí spolu s jejich opatřeními, jde o narušení běžného *pohybu* v daném prostoru.

4.6 Chronopolis a rytmizátory

Chronopolis lze dle Mulíčka a kol. (2011) rozdělit na exogenní a endogenní složku. V případě exogenní složky chronopolis je rytmicita zaváděna do daného místa v důsledku aktivity rytmizátoru, který dané místo ovlivňuje zvnějšku. Důležitým exogenním rytmizátorem na náplavce je doprava – jízdní řády spojů hromadné dopravy (vlaky, tramvaje, autobusy, a také přívoz), dále se jedná o samotné projíždění této dopravy, příjezdy a odjezdy, včetně proplouvajících plavidel – výletní lodě, přívoz, veslaři (srov. Mulíček a kol. 2011: 25, 31, 35). Dále se jedná také o návštěvníky „teleportované“ do této lokality pomocí individuální či hromadné dopravy, kteří mohou ovlivňovat časoprostorový charakter této lokality (srov. Mulíček a kol. 2011: 31-32). Dodejme, že veškeré dopravní sítě také

¹¹⁹ Dle správce náplavky je busking: *hudební, divadelní nebo artistická produkce provozovaná na veřejně přístupných místech spojená s cílem získat peněžní příspěvek od kolemjdoucích*. Tato místa jsou na Rašínově nábřeží dvě. Jižní pozice se nachází za železničním mostem směrem k Vyšehradskému tunelu. Severní pozice se nachází u nábřežní zdi naproti lodi Tyrš. Zdroj: <https://prazskenaplavky.cz/busking>

¹²⁰ „Ročenka dopravy 2008“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2008-cz.pdf>, str. 26.

ovlivňují sociální vazby, které následně určují podobu existujících a nově formovaných dopravních sítí (Urry 2000 in Adey et al. in Mulíček 2011: 32).

Naopak endogenní složka chronopolis představuje působení rytmizátorů silně spjatých s danou lokalitou. V případě náplavky se může jednat o zmíněné hodiny z Vyšehradu, organizující městskou společnost (srov. Wirth 1938 in Mulíček a kol. 2010: 199). Jedná se také o dění na Vltavě, jež představují především kotvící lodě. Silně spjata s lokalitou jsou také návštěvníci jako běžci nebo cyklisté. V minulosti mohla rytmizátor pro bruslaře představovat i zamrzající Vltava.

Jako příklad endogenního rytmizátoru uvádějí Mulíček a kol. (2011) případ lokálního obchodu, jehož otevírací doba rytmizuje jeho okolí (Mulíček a kol. 2011: 13, 24-25). Také na náplavce je otevírací/provozní doba významným rytmickým činitelem, jde jednak o dlouhodobě/krátkodobě kotvící lodní provozy na vodě, jejichž skladba se v průběhu sledovaného období proměňovala, a jednak o farmářské trhy a další provozy na souši, jako je například restaurace Vltava či provozy jako jsou kavárny, galerie nebo toalety, tedy provozy v prostorách kobek. Můžeme zmínit také provozy na nábřeží, tedy v okolí náplavky, jako jsou kavárny, restaurace a bary. Na rozdíl od otevírací doby provozů na náplavce mají některé podniky na nábřeží otevřeno již před devátou hodinou ráno, jiné otevírají až v průběhu večera a otevřeny jsou až do jedenácté hodiny večerní.

Skladba lodí se v průběhu sledovaného období proměnila, objevila se provozní doba od deváté hodiny ráno do šesté hodiny večerní, jiné lodě byly otevřeny až od večerních hodin, se zavírací dobou v deset hodin. Podniky v kobkách byly před rekonstrukcí v provozu pouze v letní sezóně. V průběhu sledovaného období bylo na náplavce otevřeno během rekonstrukcí jen několik provozů. Provozní doba provozů otevřených v průběhu sledovaného období byla u některých od jedenácté hodiny dopoledne, jiné byly otevřeny až v průběhu večera. Veškeré provozy zavírají dle zákona s desátou hodinou večerní. Otevírací (provozní) doba zdejších podniků rytmizuje pohyb potenciálních návštěvníků těchto míst, v případě, že má daný podnik otevřeno, může návštěvník náplavky určitou dobu svého pobytu strávit právě v daném podniku. Pokud je podnik již v daném čase zavřen či z jiných důvodů není v provozu, může se návštěvník rozhodnout navštívit jiný podnik, který (ještě/již v danou dobu) otevřen je. Z důvodu uzavřeného podniku, který chtěl návštěvník navštívit, se může v takové situaci také rozhodnout prostor náplavky opustit.

Mulíček a kol. (2011) uvádějí také případ „noční chronopolis“, tedy síť specifických míst fungujících v noci (Mulíček a kol. 2011: 25). Na náplavce a v jejím okolí se těchto v noci přístupných míst nachází jen málo – přístupné jsou toalety pod Palackého mostem, na

nábřeží fungují zastávky nočních linek (srov. Mulíček a kol. 2011: 25). Dalším využitím náplavky v noci je tranzitní přesun lidí mezi místy.

Změny nabídky dopravy z hlediska četnosti spojů popisuje Mulíček (2010) na příkladu města Brna, konkrétně porovnává stav k roku 1989 s rokem 2009 (srov. Mulíček a kol. 2010: 204). O víkendu jsou intervaly spojů hromadné dopravy delší nežli během všedního dne. Přívoz je v provozu v sezóně od dubna do října, mimo toto období zde tudíž tento způsob dopravy není možný.

Rytmizátory (*pacemakers*) dle Parkese a Thrifta (1975) představují *časové a prostorové body, jež jsou zdrojem časování reality*. Jedná se o kolektivně uznávané, často institucionalizované, a především pevné udavače rytmů (Mulíček a kol. 2010: 199).

Dále Mulíček a kol. (2015) hovoří také o dělení rytmizátorů. Prvním typem jsou rytmizátory, které jsou časem vázány na hodiny (*clock-time pacemakers*), tedy jedná se o časoprostorové body, které musejí být zpracovány – adaptovány či vybojovány. Druhým typem jsou *event-time pacemakers*, jedná se o čas, který je vázán na dění (*events*) a u kterého je tudíž vyžadováno určité minimální, typické či maximální trvání aktivity. Nejedná se tudíž o spojitost s otevíracími či zavíracími dobami, tyto rytmizátory jsou spojeny se strukturací času do časových jednotek, jde o sociálně ohraničené trvání (Mulíček a kol. 2015: 311-312).

Na náplavce jsou příkladem rytmizátoru, kdy je čas vázán na hodiny, veškeré odjezdy zdejších spojů hromadné dopravy (tramvaje, autobusy, ale také přívoz), dále zavírací doba všech provozů na souši i kotvících lodí na vodě a také provozní doba farmářských trhů (srov. Lynch 1972: 138-155 in Mulíček a kol. 2015: 311). Zatímco zmíněné dopravní spoje představují projevy exogenního rytmizátoru náplavky, skutečnosti jako otvírací doba podniků nebo hodiny slyšitelné z Vyšehradu jsou pro náplavku naopak endogenním rytmizátorem.

Naopak návštěva náplavky za určitým cílem vyžaduje určitou časovou dotaci. Cílem návštěvy může být procházka, venčení psa, projížďka na kole či běh a také aktivity spojené s řekou (krmení labutí, rybaření a v minulosti také bruslení na řece). Podobně také návštěva zdejší restaurace nebo jiného podniku či návštěva farmářských trhů a případný zdejší nákup vyžadují specifickou časovou dotaci návštěvy, stejně jako návštěva jiné zdejší společenské akce. V tomto ohledu lze uvažovat také dobu trvání mezi jednotlivými spoji hromadné dopravy. Zmíněné případy představují rytmizátory, které jsou na čas vázány děním (srov. Mulíček a kol. 2015: 311-312). Kromě jmenované dopravy (exogenního rytmizátoru) jsou všechny tyto dějově-časově vázané rytmizátory zároveň příkladem endogenních rytmizátorů.

Torsten Hägerstrand považoval v rámci vybraného švédského údolí za hlavní rytmizátory slévárnu, školu, železnici, kostel a dojení krav (srov. Hägerstrand 1982: 329 in Mulíček a kol. 2010: 199; Osman, Šerý 2019: 278). Mulíček a kol. (2010) o rytmizátoru přímo říkají: *Tyto entity stanovují obyvateli dané lokality konkrétní časoprostorové značky, kdy, kde a po jak dlouhou dobu má být; výrazným způsobem tak strukturují jeho den... i den celé lokality.* (Mulíček a kol. 2010: 199).

Výzkum Mary Shappcott a Philipa Steadmana (1978) se zaměřil na větší město ve Velké Británii. Kromě nejčastěji zmiňované pracovní doby jejich výzkum ukazuje také časy jako jsou otevírací hodiny obchodů, restaurací, úřadů a dalších institucí a všímá si i jízdnicích řádů veřejné dopravy či zákonně omezených zavíracích časů různých služeb (srov. Mulíček a kol. 2010: 199).

Díky tomu, že náplavka na Rašínově nábřeží představuje jen výsek města a nepojímám tedy Prahu či jiné město jako celek, se počet rytmizátorů na náplavce liší od rytmizátorů uvedených ve výše zmíněných výzkumech. Jak dodávají Mulíček a kol. (2010): *Každý nárůst počtu klíčových rytmizátorů však nutně snižuje jejich relativní význam.* (Mulíček a kol. 2010: 200).

Hlavní rytmizátory na náplavce představují především projevy spojené s prostředky hromadné dopravy. Jedná se o jejich projíždění (po nábřeží, po mostech, na vodě), spolu s jejich pravidelnými intervaly příjezdů a odjezdů ze zastávek dle jízdnicích řádů městské hromadné dopravy a řádů výletních lodí. Rytmičující vliv mají také cestující, kteří jsou těmito prostředky do této lokality dopraveni. Významně se na rytmičaci náplavky podílejí i její pravidelní návštěvníci (chodci, cyklisti, běžci). Dalšími rytmizátory, které jsou svázány s touto lokalitou, jsou hodiny na Vyšehradě, kotvící lodě na řece, otevírací doby zdejších podniků a provozoven (na vodě, přímo na ploše náplavky či v jejím bezprostředním okolí), spolu s časem konání zdejších společenských a kulturních akcí.

5 Závěr

Tato práce se věnovala analýze rytmů náplavky na Rašínově nábřeží v Praze. Vycházela z pojetí analýzy rytmů dle Henriho Lefebvra (2004), který vnímá rytmus všude tam, kde se setkává čas, prostor a energie (srov. Lefebvre 2004: 15). Z hlediska lidských vjemů, které lze na náplavce smyslově zakoušet, a z hlediska veškerých rytmických projevů zdejšího dění tato práce zkoumala rytmické projevy tohoto místa. Následně bylo analyzováno, jaké rytmické projevy utváří každodenní rytmické fungování zkoumaného místa, jak jsou zdejší rytmy časoprostorově produkovány a co vypovídají o propojení tohoto konkrétního místa v konkrétním čase s jinými, vzdálenými místy a časy.

Terénní výzkum probíhal mezi říjnem 2018 a říjnem 2019. Důraz byl kladen na časoprostorové vnímání terénu, bylo zkoumáno, jak se místo v tomto období postupem času vyvíjelo a jak se prostorově proměňovalo. V době výzkumu na náplavce probíhaly rekonstrukční práce na zdejších kobkách. Tyto práce představovaly významnou rytmickou a časoprostorovou proměnu místa. Díky konečné podobě kobek po rekonstrukci dochází ke změně skladby návštěvníků náplavky, čímž se mění socio-prostorové fungování tohoto místa do budoucna. Spolu se vzhledem rekonstruovaných kobek se mění také tvář města Prahy a jejího veřejného prostoru.

5.1 Historická proměna

Rytmicita náplavky se v průběhu její historie měnila. Historicky byla práce obyvatel Podskalí spojena s Vltavou, která již od počátku představovala hlavní zdroj obživy. Zdejší živnosti byly po většinu roku spjaty s prouděním toku Vltavy. Proud vody řeky se užíval pro pohon zdejších vodních mlýnů. Řeka představovala důležitou dopravní cestu, dřevo ve vorech plavené po neměnné trase z jihu Čech do Prahy vykazovalo neměnný jednosměrný rytmus pohybu po řece. Dřevo se v Podskalí na pilách zpracovalo a prodávalo se na místních trzích. Každodenní zaměstnání obyvatel tak představovalo pravidelné projevy lineárních rytmů, které se zde u řeky odehrávaly. V případě poklesu hladiny Vltavy během sucha se těžil ze dna řeky písek, se zamrznutím Vltavy se zde objevovali ledaři a těžili z řeky kusy ledu.

Od svých počátků ve 12. století bývalo Podskalí každoročně sužováno menšími povodněmi, které byly projevem zdejšího cyklického rytmu. Přívoz pendloval mezi břehy Podskalí a Smíchova již ve středověku, první lodě se na řece objevují v polovině 16. století, převážejí různé zboží. Také tato plavidla na řece vykonávala pravidelný jednosměrný rytmický pohyb mezi jihem Čech a Prahou, obdobně jako v případě vorů. Tyto lodě proti

proudu zpět na jih již nepluly, spolu s dovezeným zbožím byly v Praze prodány obchodníkům. Ti je využili pro své plavby na sever, po proudu řeky. Také v tomto počínání lze spatřovat pravidelný rytmus pohybu po běžné trase. Od poloviny 19. století se po Vltavě začínají pohybovat první parníky a sportovci na jachtách a kánoích, lidé se rekreují v lázních či na plovárnách. Až stoleté vody z konce 19. století páchají rozsáhlé škody. Součástí protipovodňových opatření je asanace tehdejšího nábřeží. Probíhala ve dvou etapách v průběhu postupné výstavby Palackého (1876–1879) a Vyšehradského (1904–1907) nábřeží. Společně se starým nábřežím je zbořena tehdejší vesnička Podskalí. Přes protesty společnosti je v tomto období rozkvětu stavební techniky z důvodu potřeb rozvíjejícího se velkoměsta spolu s novým nábřežím vybudována také nová zástavba činžovních domů na ploše bývalého Podskalí. Tato zástavba byla určena pro jinou než původní sociální třídu s vyšším společenským postavením, zaměstnání těchto nových obyvatel již nebylo spojeno s řekou. Zaměstnání původních obyvatel se přesunulo do továren. Zaniká tak bezprostřední hospodářský význam Vltavy, řeka z této perspektivy již není rytmizátorem tohoto prostoru. Spolu s těmito stavbami jsou pro dopravní spojení vystaveny mosty a další komunikace, umožňující pohyb mezi břehy řeky, namísto tehdy zrušeného spoje přívozu. Snahy snížit rozsah škod a regulovat tok řeky po povodních v průběhu 19. století vedly k vybudování Slapské přehrady. Vltava od té doby nezamrzá, rytmicita proudění řeky Prahou již není určena sezónně, ale je naopak celoročně stabilizovaná. Od poloviny 20. století dochází se změnou způsobu života ke změnám v dopravě. Klesá zájem cestujících o vodní dopravu, rytmus proplovajících plavidel se z Vltavy vytrácí. Většina dopravy je přesunuta mimo řeku, proudí spíše po okolních silničních a železničních cestách nežli po vodě. Koncem století probíhají rekonstrukce nábřeží, v důsledku povodní tyto práce probíhají až do první dekády 21. století. Následná popovodňová opatření v organizaci dopravy znamenají narušení zdejšího plynulého rytmu dopravního provozu.

V počátcích 21. století po pětisetleté vodě v roce 2002 byla náplavka na Rašínově nábřeží do roku 2007 zcela neužívaná. V té době prostor sloužil po několik měsíců jako parkoviště, což nevedlo k rozehrání mnoha rytmů. V tomto roce ale začíná z iniciativy „pionýrů náplavek“ ožívání místa, od té doby se na náplavce objevuje společenský život (kulturní akce, farmářské trhy). V místě se tak mění zdejší lineární rytmy (rytmy spojené s lidskou činností, která je zde nově pravidelná). Náplavka získává svoji rekreační funkci – lidé ji pravidelně cíleně navštěvují, je místem setkávání, začínají zde kotvit lodě s občerstvením nebo s kulturním programem. Po ploše náplavky nově projíždějí cyklisté,

probíhají běžci. Naopak, cyklické rytmy (dané přírodními procesy) se zde nemění, pouze dochází díky zmíněným přehradám ke snížení rozsahu záplav.

V té době (počátek 21. století) začal obnovený spoj přívozu opět vykonávat svůj pendlující rytmus pohybu mezi Rašínovým a Hořejším nábřežím.

Snahy o zachování rovnováhy mezi zdejšími provozovateli, návštěvníky a rezidenty z okolí se projevují v náplni práce kurátora náplavek. Tato funkce byla zřízena na základě *Koncepce pražských břehů* (2014), která nastavuje zdejší pravidla hry. Obdobný regulační rámec náplavky doposud neměly. Tento dokument uvažuje o prostoru náplavky z hlediska střídání režimů „plna a prázdná“.

V průběhu roku 2018 a 2019 na náplavce probíhaly rekonstrukční práce, jež významně změnilly náplavku nejen z prostorového hlediska, kdy se kvůli těmto pracím na náplavce objevovaly různé zátarasy v okolí rekonstruovaných kobek, ale také zde byl přítomen nový rytmus odjezdů a příjezdů zdejších strojů a dělníků, včetně jejich následného pohybu v okolí kobek. Náplavka se tak ze svého eurytmického stavu, kdy jsou rytmy v naprostém souladu, dostala do zcela jiného režimu. Celé období, během kterého probíhaly na náplavce zmíněné rekonstrukce, můžeme považovat za stav, kdy byly rytmy náplavky dlouhodobě v nesouladu, tedy v režimu arytmie.

5.2 Současnost

Do doby před rekonstrukcemi se před kobkami zdejších podniků a na palubách některých kotvicích lodí odehrávaly koncerty a další kulturní akce. S počátkem rekonstrukcí kobek některé podniky omezily provoz, jiné náplavku zcela opustily. Farmářské trhy se zde navzdory těmto rekonstrukcím nadále konaly bez narušení. Jsou příkladem společenské akce, která na náplavku přitahuje návštěvníky z různých částí města. Návštěvníci z různých částí města se na náplavce nacházejí každodenně. Ve srovnání s historickým vývojem, kdy bylo veškeré dění podél Vltavy spjato především se zdejšími rezidenty, je v současnosti náplavka navštěvována lidmi z různých částí města či turisty z různých částí České republiky nebo zahraničními návštěvníky.

Vzhled nových kobek je některými považován za projev posílení komercializace a gentrifikace tohoto místa. Tento proces započal již s aktivitami „pionýrů náplavek“, svou činností již od počátku naplňovali definici „gentrifikačních pionýrů“. Nový design kobek (skleněné „čočky“) a programová náplň budou určovat skladbu návštěvníků náplavky, čímž se promění také zdejší rytmy.

Eurytmie je na náplavce tvořena zvukovými projevy projíždění osobní a hromadné dopravy a zvuky vozidel integrovaného záchranného systému projíždějících po nábrežní komunikaci, po zdejších mostech stejně jako zvukovými projevy plavidel na řece. Tyto projevy jsou na náplavce přítomny vždy a udávají místu pravidelný řád. S šustěním listů stromů a šploucháním vody a dalšími zvukovými projevy přírody lze poukázat na střídání ročních období a jejich souvislost s počasím (na jaře a v létě teplo, na podzim nevlídné počasí, spadané listí, v zimě sníh) nebo s délkou dne. Z hlasů, (cizojazyčných) projevů či zvuků technologií můžeme určit skladbu zdejších návštěvníků. Dále se jedná o smyslové vjemy spojené přímo s touto lokalitou, jako je zvuk zvonu z Vyšehradu, hudba skupiny na farmářských trzích, a také vůně pokrmů a nápojů na trzích a z restaurace Vltava, vedle vůní také pachy z cigaret, toalet, odpadu z košů. Právě díky tomu, že je velká část těchto projevů spjata s lidskou činností, tedy s lineárními rytmy, je většina těchto vjemů intenzivnější v průběhu dne nežli v noci.

Součástí eurytmie náplavky jsou také rytmy, které po náplavce či souběžně s ní *proudí*. Vltava podél nábreží celoročně protéká, veškerá plavidla na řece běžným pohybem volně proplouvají. Návštěvníci nemají ve svém pohybu žádnou překážku, každý se pohybuje svou rychlostí s respektem k ostatním, bere na ně ohled, tomu přizpůsobuje svůj pohyb a chová se bezpečně.

Eurytmický stav pro náplavku představuje také pravidelné konání akcí jako jsou Auta na náplavce či maratony a další společenské akce, které probíhají opakovaně vždy během konkrétního měsíce v roce či s pravidelným týdenním opakováním jako v případě farmářských trhů (sobota). Návštěvníci farmářských trhů se pohybují korzujícím způsobem mezi stánky, po příchodu a případném nákupu následně stánek opouštějí. Prodejci zůstávají po celou dobu trhů u svého stánku, jejich pohyb je statický. Stejně tak je statický pohyb několika celoročně kotvících lodí u břehu, které nabízejí kulturní program či gastronomické služby. Oproti minulosti se v dnešní době u řeky nenachází pouze rezidenti z okolí, ale také návštěvníci z různých částí Prahy.

Zdejší *pohyb* můžeme rozdělit na tranzitní a korzující. Oba tyto pohyby jsou na náplavce přítomny v průběhu celého dne, nejčastěji v průběhu odpoledne. Tranzitní pohyb přesunu lidí mezi místy je možné zaznamenat také později večer či v noci. Tyto projevy a jejich četnost se mění v závislosti na ročním období a také na počasí. Tranzitním způsobem se pohybují návštěvníci jako jsou cyklisté, běžci či cestující čekající na přívoz, náplavka pro ně představuje pouze prostředníka mezi danými destinacemi. Stejně tak tranzitní pohyb vykazují vozidla osobní dopravy a spoje hromadné dopravy na mostech či

silničních komunikacích, a také výletní lodě plující po Vltavě. Tranzitním způsobem se pohybuje – pendluje spoj přívozu mezi břehy. Naopak korzujícím rytmem se pohybují návštěvníci, kteří na náplavku přišli za určitým cílem – krmení labutí, posezení na lavičce (někteří s alkoholickými nápoji), venčení psa, vycházka s kočárkem). Kromě lidí na procházce se jedná o rybáře, turisty, návštěvníky farmářských trhů, ale také o zdejší dělníky a další skupiny osob, jejichž přítomnost na náplavce je spojena s výkonem jejich práce (popeláři, obsluha zdejších podniků).

Mezi těmito dvěma typy návštěvy náplavky si lze všimnout odlišného časoprostorového chování. Návštěvníci, kteří sem přišli ve volném čase, se pohybují po celém prostoru náplavky. Naopak ti, pro které je náplavka místem výkonu práce, se vypravují pouze na jedno konkrétní místo na náplavce a po celou dobu zdejšího pobytu se pohybují v jeho okolí.

Fungování náplavky v eurytmickém „režimu“ je možné také díky zdejším endogenním a exogenním rytmizátorům. V případě rytmizátorů, které jsou endogenní (spjaté s lokalitou), lze hovořit o hodinách na Vyšehradě, pravidelné přítomnosti běžců a cyklistů a také o krátkodobém a dlouhodobém kotvení lodí u břehu náplavky. Dalším endogenním rytmizátorem jsou otevírací/provozní časy podniků a provozoven na vodě a souši nebo doba konání zmiňovaných společenských akcí. Naopak exogenní rytmizátory udávají rytmus náplavky zvenčí. Jedná se o příjezdy/odjezdy a projíždění tramvajových a autobusových spojů hromadné dopravy či pendlování přívozu mezi břehy. Exogenní rytmizátor představuje také přítomnost samotných návštěvníků „teleportovaných“ a „dávkovaných“ na náplavku těmito dopravními prostředky dle jejich jízdních řádů. To je také případ výletních plavidel, která se řídí harmonogramy výletních plaveb. Jejich cestující nejsou „teleportováni“ na náplavku, jelikož tato plavidla podél náplavky pouze proplouvají.

K zachování eurytmie na náplavce přispívá také přítomnost institucionálního dohledu Správy nábřeží a městské policie, podobně také institucionální „opatření“ jako návštěvní řád, pravidla a další nařízení regulující chování návštěvníků v prostoru náplavky. Jedná se o projevy opatření, která jsou na náplavku zaváděna její správcovskou firmou Trade Centre Praha, a.s. Součástí zdejšího eurytmického stavu je také přítomnost a uspořádání veškerých materiálních objektů v tomto prostoru. Během období rekonstrukce kobek, kdy se po délce náplavky nacházela řada zábran a dalších omezení souvisejících s těmito rekonstrukcemi, představovaly tyto materiální projevy součást eurytmie náplavky. Z hlediska doby rekonstrukce se zde v tomto období ustavil nový rytmický řád, nová eurytmie, která byla určována mimo jiné materialitou tohoto prostoru.

Naopak arytmií v dnešní době představují povodně, zásah policie, taktéž přítomnost prodejců knih a časopisů na farmářských trzích a každá dopravní výluka. Potenciálně by k narušení eurytmie došlo i v případě, kdy by přestaly zvonit zvony z Vyšehradu nebo by dlouhodobě nefungovaly podniky na kotvících lodích. Z dlouhodobého hlediska představovalo narušení rytmů v minulých letech (2017, 2018) krátkodobé kotvení velkých komerčních lodí u Výtoně. Obdobně, z dlouhodobého hlediska představovala arytmií také samotná rekonstrukce kobek, a to jednak pro návštěvníky a jednak pro provozovatele podniků v kobkách. Zatímco někteří provozovatelé přerušili svůj běžný provoz v kobkách a ve svém provozu na náplavce pokračovali na lodi (podnik (A)void), jiní místo zcela opustili (podnik Bajkazyl).

V prvním čtvrtletí roku 2020 došlo ke změnám na pozici kurátora náplavek. Od dubna 2020 tuto funkci zastává Petr Hozman, vystřídal Jiřího Sulženka, který do té doby na pozici působil od roku 2018. V průběhu května 2020 byla pro veřejnost otevřena kobka s dočasným prodejem alkoholických nápojů a zmrzlin. Následně začal v jiné nově zrekonstruované kobce provoz zero waste bistro baru „LAB“. Z důvodu opakovaného nadměrného hluku a porušování nočního klidu vypověděla správcovská firma smlouvu dlouhodobě kotvící lodi (A)void Floating Gallery, a to s účinností od konce května 2020. Následně se v průběhu května objevily petice a akce na podporu záchrany tohoto podniku.

Ještě předtím zastihla celý svět v březnu 2020 epidemie koronaviru, která pro náplavku znamenala arytmií enormního rozsahu trvající několik měsíců. Po veškerých rekonstrukčních pracích měl v nových kobkách naplno začít provoz zdejších podniků. Vzhledem k vládním opatřením se během nouzového stavu stala náplavka během několika týdnů zcela prázdným místem bez návštěvníků. Někteří lidé si během této doby začali uvědomovat své pojetí každodenního plynutí času a také v jakém prostředí a prostoru tráví svoji běžnou každodennost. Takovéto uvědomění návštěvníků může pro náplavku znamenat navýšení rekreace, kterou mělo tolik návštěvníků spojeno s tímto místem již před „koronovou situací“. V důsledku tohoto uvědomění mohou tito návštěvníci náplavky pozměnit své časoprostorové chování. S poukázáním na současné změny a omezení proudění osobní dopravy na přilehlém Smetanově nábřeží v létě 2020 se lze domnívat, že by podobné zásahy mohlo do budoucna zažít také právě Rašínovo nábřeží. Nejen v tomto ohledu by si téma proměn náplavky Rašínova nábřeží jistě zasloužilo další výzkum.

6 Literatura a další zdroje

- AMIN, Ash and Nigel J. Thrift. „The Legibility of Everyday City.“ In *Cities: Reimagining the Urban*. Cambridge: Polity, 2002, pp 7-30.
- BEČKOVÁ, Kateřina. *Město a řeka*. Praha: Karolinum, 2015. (2015a)
- BEČKOVÁ, Kateřina. *Zmizelá Praha – Vltava a její břehy 1. díl*. Praha: Schola ludus – Pragensia, 2015. (2015b)
- CONLON, Deirdre. „Fascinatin’ Rhythm(s): Polyrhythmia and the Syncopated Echoes of the Everyday.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010. pp. 71-81.
- COOK, Ian M. *Expectant Urbanism: Time, Space and Rhythm in a Smaller South Indian City*. Dissertation thesis. Budapest, 2015. Central European University. Department of Sociology and Social Anthropology.
- CRANG, Mike. „Rhythms of the city: Temporalised space and motion.“ In MAY, Jon; THRIFT, Nigel (eds.). *TimeSpace: geographies of temporality*. London: Routledge, 2001. s. 187–207.
- CRANG, Mike. „Time:Space.“ In CLOKE, Paul and Ron Johnston (eds.). *Spaces of geographical thought: Deconstructing human geography’s binaries*. London: SAGE, 2005. pp. 199–220.
- DEGEN, Monica. „Consuming Urban Rhythms: Let’s Ravalejar.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 21-31.
- DOLENSKÝ, Jan. *Praha ve své slávě i utrpení*. Praha: Nakladatel B. Kočí, 1903.
- DENZIN, Norman K. and Yvonna S. Lincoln. *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. London: SAGE Publications, Inc., 2011.
- EDENSOR, Tim. „Introduction: Thinking about Rhythm and Space.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 1-18.
- ELDEN, Stuart. *Understanding Henri Lefebvre: Theory and the Possible*. London: Continuum, 2004.
- FERENČUHOVÁ, Slavomíra a kol. *Město: proměnlivá ne/samozřejmost*. Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2009.
- FERENČUHOVÁ, Slavomíra a kol. *Československé město včera a dnes: Každodennost – reprezentace – výzkum*. Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2010.
- FERENČUHOVÁ, Slavomíra a kol. *Třetí město*. Červený Kostelec, Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2011.
- FIALOVÁ, Dana, Pavel Chromý, Miroslav Marada. „Historickogeografická analýza změn funkčního využití břehů Vltavy (v období od přelomu 18. a 19. století do současnosti).“ *Historická geografie*, č. 2007, 34, s. 307–317.
- GALČANOVÁ, Lucie. *Nečekat na Godota/Geografie „lidí ve třetím věku.“* In OSMAN, Robert, Lucie Pospíšilová a kol. *Geografie „okrajem“: Každodenní prostorové zkušenosti*. Praha: Karolinum, 2019. s. 183-212.
- GIBAS, Petr a Karolína Pauknerová. „Mezi dávnou minulostí, utopickou budoucností a přelétavou přítomností: Archeologické památky a čas v pražském metru.“ In Ferencuhová, S. a kol. *Třetí město*. Červený Kostelec, Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2011. s. 43-64.

- GIBAS, Petr. „Fenomenologie prostoru: o geografii místa, krajiny i nepřítomnosti.“ In *Prostor(y) geografie*. Praha: Karolinum, 2014. s. 231-249.
- GOONEWARDENA, Kanishka et al. *Space, Difference, Everyday life: Reading Henri Lefebvre*. London: Routledge, 2008.
- GUILLEMIN, Marylis a Lynn Gillam. „Etika, reflexivita a "eticky důležité okamžiky" ve výzkumu.“ *Biograf* (35), 2004, str. 11-31.
- HÄGERSTRAND, Torsten. „Diorama, path and project.“ *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 1982, 73 (6), 323–339.
- HALL, Tom. „Urban Outreach and the Polyrhythmic City.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 59-69.
- HAMMERSLEY, Martyn a ATKINSON, Paul. *Ethnography: Principles in Practice*. London: Routledge, 1995. ISBN 0-415-08664-7
- HORNSEY, Richard. „*He Who Thinks, in Modern Traffic, is Lost: Automation and the Pedestrian Rhythms of Interwar London.*“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 99-112.
- HUBERT, Miroslav. *Na Vltavě v Praze – jak bylo a jak je*. Praha: Mare-Czech, 2012.
- HUSE, Tone. *Everyday Life in the Gentrifying City: On Displacement, Ethnic Privileging and Right to Stay Put*. London: Routledge, 2014, pp. 1-30.
- CHEN, Yi. „Introduction: Introducing Rhythmanalysis as a Field of Work.“ In CHEN, Yi. *Practising Rhythmanalysis: Theories and Methodologies*. London and New York: Rowman and Littlefield, 2017. pp. 1-18.
- LATOUR, Bruno. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor–Network–Theory*. Clarendon Lectures in Management Studies. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- LEACH, Neil. „Towards a Theory of Identification with Place“ [online]. *Perspecta*, 2002, Vol. 33, Mining Autonomy, pp. 126-133 [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://kupdf.net/download/belonging-towards-a-theory-of-identification-with-place_59d7868508bbc5282b434e20_pdf
- LEFEBVRE, Henri. *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life*, trans. S. Elden and G. Moore. New York: Continuum, 2004.
- LOW, Setha. M. Towards an anthropological theory of space and place. *Semiotica*, 2009, (175), 5. 6. 2009, pp. 21-37. [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: doi:10.1515/semi.2009.041
- LOW, Setha. M. *Spatializing Culture: The Ethnography of Space and Place*. London, New York: Routledge (Taylor & Francis Group), 2017.
- LOW, Setha. M. a Denise Lawrence-Zúñiga. *The Anthropology of Space and Place: Locating Culture (Blackwell Readers in Anthropology)*. London: Blackwell Publishing, 2003.
- LUPTÁK BURZOVÁ, Petra. *Být naplánován/Geografie „nekvalifikovaných dělníků a dělnic.“* In OSMAN, Robert, Lucie Pospíšiová a kol. *Geografie „okrajem“: Každodenní prostorové zkušenosti*. Praha: Karolinum, 2019. str. 91-109
- LYON, Dawn. Doing Audio-Visual Montage to Explore Time and Space: The Everyday Rhythms of Billingsgate Fish Market [online]. *Sociological Research Online*, 21 (3), 12 (2016), pp. 57-68 [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: DOI: 10.5153/sro.3994.

- LYON, Dawn. *What is Rhythmanalysis?* London: Bloomsbury Academic, 2019. Dostupné online: <https://www.bloomsburycollections.com/book/what-is-rhythmanalysis/>
- MADDEN, Raymond. *Being Ethnographic: A Guide to the Theory and Practice of Ethnography*. London: SAGE, 2010.
- MATOUŠEK, Roman a Robert Osman (eds.) *Prostor(y) geografie*. Praha: Karolinum, 2014.
- MEADOWS, Craig. „I'm in a Park and I'm Practically Dead': Insomnia, Arrhythmia and Withnail and I.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 83-96.
- MELKOVÁ, Pavla a kol. „Koncepce pražských břehů“ [online]. *Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy*, 2014. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/KONCEPCE%20PRAZSKYCH%20BEHU_150dpi_KVP-IPR_150116.pdf
- MEYER, Kurt. „Rhythms, streets, cities.“ In GOONEWARDENA, Kanishka et al. *Space, Difference, Everyday life: Reading Henri Lefebvre*. London: Routledge, 2008, pp. 147-160.
- MULÍČEK, O., R. Osman, D. Seidenglanz. „Časoprostorové rytmy města – industriální a postindustriální Brno.“ In FERENČUHOVÁ, S. et al. *Československé město včera a dnes: Každodennost – reprezentace – výzkum*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 195-220.
- MULÍČEK, Ondřej, Robert Osman, Daniel Seidenglanz. „Městská chronopolis.“ In: Ferencuhová, S.; Galčanová, L.; Vacková, B. *Třetí město*. Červený Kostelec, Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2011. s. 13-42.
- MULÍČEK, O., R. Osman, D. Seidenglanz. „Urban rhythms: A chronotopic approach to urban timespace“ [online]. *Time & Society*, 2015, Vol. 24(3), pp. 304-325 [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: DOI <https://doi.org/10.1177%2F0961463X14535905>
- OSMAN, Robert a Ondřej Mulíček. „Urban chronopolis: Ensemble of rhythmized dislocated places“ [online]. *Geoforum*, 2017, č. 85, pp. 46-57 [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.07.013>
- OSMAN, Robert a Ondřej Šerý. *V rytmu svého okolí/Geografie „lidí po ztrátě zaměstnání.“* In OSMAN, Robert, Lucie Pospíšilová a kol. *Geografie „okrajem“: Každodenní prostorové zkušenosti*. Praha: Karolinum, 2019. s. 275-297.
- OUŘEDNÍČEK, Martin a kol. „Metody geografického výzkumu města.“ In FERENČUHOVÁ, Slavomíra a kol. *Město: proměnlivá ne/samozřejmost*. Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2009. s. 93-125.
- PINK, Sarah. „Sensing Cittàslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City“ [online]. *The Senses and Society*, 2007, 2:1, pp. 59-77 [citováno 16. 2. 2020]. Dostupné z: DOI: [10.2752/174589207779997027](https://doi.org/10.2752/174589207779997027)
- PIXOVÁ, Michaela. „Alternativní prostory.“ In MATOUŠEK, Roman a Robert Osman. *Prostor(y) geografie*. Praha: Karolinum, 2014, s. 59-79.
- REVILL, George. „Points of departure: Listening to rhythm in the sonorous spaces of the railway station“, *The Sociological Review*, 2013 61(S1): 51–68 [citováno 16. 2. 2020]. Special Issue: ‘Urban Rhythms, Mobilities, space and interaction in the contemporary city’.
- RŮŽIČKA, Michal. *Problém „reflexivity“ v sociálním výzkumu*. In *Kapitoly z kvalitativního výzkumu* [online]. Západočeská univerzita v Plzni, 2015, s. 22-31 [citováno 22. 2. 2020].

Dostupné z: http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/tousek-et-al_2015_kapitoly_z_kvalitativniho_vyzkumu.pdf

ŘIHÁČEK, Tomáš. „Hranice místa z hlediska zvukového prostředí.“ In FERENČUHOVÁ, Slavomíra a kol. *Město: proměnlivá ne/samozřejmost*. Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, 2009. s. 197-216.

SHAPCOTT, Mary; STEADMAN, Phillip. „Rhythms of urban activity.“ In CARLSTEIN, Tommy; PARKES, Don; THRIFT, Nigel (eds.). *Timing space and spacing time: Human activity and time geography*. London: Edward Arnold, 1978, pp. 49–74.

SPINNEY, Justin. „Improvising Rhythms: Re-reading Urban Time and Space through Everyday Practices of Cycling.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 113-127.

STÁTŇIKOVÁ, Pavla. *Zmizelá Praha – Povodně a záplavy*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2012.

STÖCKELOVÁ, Tereza a ABU GHOSH, Yasar (eds.). *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013.

SÝKORA, Luděk. „Economic and social restructuring and gentrification in Prague.“ *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica* Nr. 37, 1996, pp. 71-81.

SÝKORA, Luděk. „Gentrifikace: mění se tvář vnitřních měst.“ In: SÝKORA, Luděk (ed.), *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 1993, pp. 100-119.

ŠTECH, Václav V. a kol. *Zmizelá Praha 1 – Staré a Nové Město s Podskalím*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002.

TOUŠEK, Laco a kol. *Kapitoly z kvalitativního výzkumu* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015 [citováno 22. 2. 2020]. Dostupné z:

http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/tousek-et-al_2015_kapitoly_z_kvalitativniho_vyzkumu.pdf

VAŇKOVÁ, Markéta. (2010): *Výzkumník lapený: Úvahy k (a)symetrii vztahů mezi výzkumníkem a zkoumaným*. Biograf (52-53): 46 odst.

Dostupné na adrese: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=5307>

WACQUANT, Loïc. (2002) Pierre Bourdieu [online]. *Biograf* (27): 46 odst. Dostupné na adrese: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2707>

WOLFOVÁ, Alžběta a kol. *Závěrečná zpráva: Průzkum komunitního prostředí v okolí Rašínova nábřeží*. Anthropictures, 2018. Dostupné online:

https://prazsknaplavky.cz/inc/documents/ZZ_Ra%C5%A1%C3%ADnovo_Apics_fin.pdf

WUNDERLICH, Filipa. M. „The Aesthetics of Place-temporality in Everyday Urban Space: The Case of Fitzroy Square.“ In EDENSOR, Tim. *Geographies of Rhythm: Nature, Place, Mobilities and Bodies*. Farnham: Ashgate, 2010, pp. 45-56.

Elektronické zdroje

„Centrum pro městské cyklisty Bajkazyl otevrou umělci na kolech“ [tisková zpráva]. *Auto-mat*. 2010. Dostupné z: <https://auto-mat.cz/tiskovky/centrum-pro-mestske-cyklisty-bajkazyl-otevrou-umelci-na-kolech>

ČTK. „Praha hledá kurátora vltavských náplavek, bude koordinovat jejich rozvoj“ [online]. *E15*, 28. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/praha-hleda-kuratora-vltavskych-naplavek-bude-koordinovat-jejich-rozvoj-1339106>

„Debata o současnosti a budoucnosti pražských náplavek“. In *Youtube* [online]. 10. 9. 2019 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: https://youtu.be/xtMe1_PGh8. Kanál uživatele: Institut pro politiku a společnost. Poznámka – užité ukázky: Janda (architekt Petr Janda), Mácha (ředitel PPS Pavel Mácha)

„Drazí architekti... — Etika architektury // Náplavka.“ In *Youtube* [online]. 7. 1. 2019 [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=SolKoNi80sY>. Kanál uživatele: Drazí architekti.

„Dvě pražské náplavky získají v letošním roce novou podobu.“ *Technická správa komunikací*. 19. 4. 2006. Zdroj:

http://www.tsk-praha.cz/wps/portal/root/kontakty/mluvci/!ut/p/a1/1VNNc9owEP0rzSFHVWtJ1sdRheC6QwMJJcG-eGRZdkzBNsGIHX59bdpDyDSB9NRqpMPOvn162qfFMV7guDK7sjBtWVdm1ccxTwaB_sjEGAAYvQLNhrcjNSSE3JEOED0FBHc-BX07vp7KYOLBhLyxfjLkHuiAE-KPbgiE_Lx6eGFpOFV_j2Mc26pt2gccNfVja1bvtmXrLmH_Mq2BQ9oW5oGJFUCddapN0avONwRKfpwulksHplaC8dVXCkpcgsqyLJODxPC0Lw7XpaL3OcgOacSelWNLTMcKelZKmiOMt9KxJjLkPKsj6RQPONMUW7sAb393sNj8aSZH_QIboLpZHwdSoCr36894dcx4A-GHACvdDw6pWLWc9wPPifTEEdH1Tb5NWS5IB-dLuy_radmsLNyr17L5mwueICeczkiDnnIQWpQSpNhZ8y5hvo1Hhw_g0d85msgvWsgy-L_jXPDPqeDhC4L-M-nvCZ59LkzcTfjpi_MvlZhPrbojrqnU_Wrz4h_xo1vP5fC3pOpmFyKR7128J1G92-7G-uPgJv8akKg!!!

„Farmářské tržiště náplavka oslaví 10. sezonu. V letošním roce chce eliminovat plasty“: <http://www.farmarsketrziste.cz/trziste-naplavka/farmarske-trziste-naplavka-oslavi-10-sezonu-v-letosnim-roce-chce-eliminovat-plasty>

FILLER, Vratislav. „Jižní náplavka v režimu pěší zóny“ [online]. *Prahou na kole*. 22. 6. 2002. Dostupné z: <https://prahounakole.cz/2012/06/jizni-naplavka-v-rezimu-pesi-zony/>

HÝŘ, Marek. „Z náplavky se stala neřízená hospoda, tvrdí lidé z Podskalí“ [online]. *Deník Metro*, 14. 9. 2017. Dostupné z: https://www.metro.cz/z-naplavky-se-stala-nerizena-hospoda-tvrdi-lide-z-podskali-pnr-praha.aspx?c=A170913_190025_metro-praha_jsk

JANDA, Petr/brainwork. „Koncepce architektonického řešení náplavky Rašínova nábřeží.“ Dostupné z: http://www.praha.eu/public/ef/2f/8f/2401743_753136_Koncepce_naplavky_Rasinova_nabrezi.pdf

JAREŠOVÁ, Bohdana. „Správce náplavky zrušil parkoviště a plánuje tržiště“ [online]. *iDnes*, 28. 5. 2007. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spravce-naplavky-zrusil-parkoviste-a-planuje-trziste.A070528_124504_praha_nad

KRAVKA, Jan. *dotaz-náplavky* [elektronická pošta]. Message to: j.nejedly@tcp-as.cz. 22. března 2020 23:11 [citováno 23. března 2020]. Osobní komunikace.

KULTOVÁ, Petra. „Pražská náplavka se dívá největšími kulatými okny na světě do budoucnosti. Co ji čeká?“ [online]. *Český Rozhlas Vltava*, ArtCafé. 23. 10. 2019. Dostupný z: <https://vltava.rozhlas.cz/prazska-naplavka-se-diva-nejvetsimi-kulatymi-okny-na-svete-do-budoucnosti-co-ji-8095056>

LEDERER, Benedikt. „Náplavky jsou hlučné a lidem to vadí, Praha proto akce omezí“ [online]. *iDnes*, 17. 9. 2017. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/praha-omezi-akce-naplavka-hluk-stiznosti-kultura.A170915_352177_praha-zpravy_turc

MAREK, Vojtěch. „Lodě na vodě. Výstava jachet a plachetnic.“ *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/bydleni/lode-na-vode/r~i:gallery:30469/>

MEDKOVÁ, Alžběta. „Uměřený punk, anebo luxus? Rekonstrukce pražských náplavek začíná, jak budou vypadat ve finále?“ [online]. *Český Rozhlas Wave, On Air*. 19. 4. 2018. Online: <https://wave.rozhlas.cz/umereny-punk-anebo-luxus-rekonstrukce-prazskych-naplavek-zacina-jak-budou-7176569>

„Náplavku srovnávají třeba s Paříží, říká Ivo Slavík z (A)void“ [online]. *Lidovky.cz*, 29. 8. 2012. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/odpovedi/naplavku-srovnaji-treba-s-parizi-rika-ivo-slavik-z-a-void.O_AVOID

NOVÁKOVÁ, Jana. „Náplavky se změni v promenády“ [online]. *Lidovky.cz*, 26. 7. 2007. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/naplavky-se-zmeni-v-promenady.A070726_081618_in_praha_svo

NUC, Jan a Hanko Ondřej. „Turisty a Pražany na náplavce doplní dělníci. Některé podniky musí zavřít“ [online]. *iDnes*, 5. 4. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/naplavka-bajkazyl-uzavreni-letni-sezona-kobky-revitalizace.A180405_121852_praha-zpravy_nuc

„Prodejci a prodejní místa“ [online]. *Nový Prostor*, 15. 10. 2015. Dostupné z: <http://novyprostor.cz/prodejci-a-prodejni-mista#praha>. Poslední návštěva 8. 5. 2020.

„Proměny Prahy 2: Vltavská promenáda začíná ožívat“ [online]. *Noviny Prahy 2*, ročník 9, číslo 8, srpen 2007. Dostupné z: <http://m.praha2.cz/file/8O91/08-2007-c.pdf>

„Rašínovo nábřeží opět pulzuje životem po celé své délce“ [tisková zpráva]. 26. 7. 2006. *Technická správa komunikací*. Zdroj:

https://www.tsk-praha.cz/wps/portal/root/kontakty/mluvci!/ut/p/a/1/1VPBctowEP2V5pCjorUsr6SjCsFxfhwYSSoJ98chGdkzANsGIHb6-Nu0hZJpAemo0umj27dunfbs0ojMalWZb5KYpqtIsu3eEcc_XV1wMAYC7l6B5_3ag-oyxO9YCwucA_85zQd8Or8fSHzkwYu_MH_XRAe0jY97ghkGAp-XDK0fDsfX7GtEoLZu6eaBhXT01ZvlpUzT2HHav0xrYh9PcPHCxBKjmrWqTd6qzNYMCD8P5YmHBVEpwXD66oMQ5SKXQMa0eLoRKPWkYqgwzD0EiuhI6VXVazGmIKUuMk2UklwjinFsk0kpF2pI8Y8iA43yP3vzo4JF41szPegA3_ng0vA4kwOWf3x7x6xDwF0P2gDc6Hh5TMek47ntf43FAQ6d7lJv4zZR4j36y26L6vhmb3E6Knb2QXKSZQkEcbjLCrXWlgsQQlSTCSzj32ga3BeD0Ci3ziaxCday9b7MPPDUvjDpcjgDwt1H_TvhiuDR7N-GXE9a_WKzXkW6XuCob-7Ohs_Ij3oInU5X0l3Fk4CYZGe7K8H16u1uqM_OfgFsNPIP/

„Reebok buduje na pražské Náplavce tréninkovou loď“ [online]. *Mediaguru.cz*, 25. 7. 2018. Poslední návštěva 6. 5. 2020. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/07/reebok-buduje-na-prazske-naplavce-treninkovou-lod/>

„Ročenka dopravy 2002“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2002-cz.pdf>

„Ročenka dopravy 2004“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2004-cz.pdf>

„Ročenka dopravy 2008“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2008-cz.pdf>

„Ročenka dopravy 2012“ [online]. *Technická správa komunikací*. Dostupné z: <http://www.tsk-praha.cz/static/udi-rocenka-2012-cz.pdf>

ŘÍMANOVÁ, Radka. „Nový přívoz, plovoucí WC a žádná buzerace, plánuje šéf pražských náplavek“ [online]. *iDnes*, 1. 7. 2014. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/novy-spravce-nabrezi-pochazi-z-nizozemi.A140605_2071188_praha-zpravy_prp

SCHREIB, Petr. „V Praze se na jaře objeví stolky a židličky“ [online]. *Pražský deník*, 24. 11. 2015. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/v-praze-se-na-jare-objevi-stolky-a-zidlicky-20151124.html

„Třetí ročník výstavy Auta na náplavce začíná“ [online]. *E15*, 29. 8. 2019. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/treti-rocnik-vystavy-auta-na-naplavce-zacina-1361897>

VODIČKA, Daniel. „Jaká byla výstava For Boat?“ [online]. *Lodní noviny*, 16. 3. 2017. Dostupné z: <https://lodninoviny.cz/Cruising/jaka-byla-vystava-for-boat>

„Zaniklé Podskalí a život na Vltavě“. *Muzeum hlavního města Prahy*. 26. 7. 2014. Dostupné z: <http://www.muzeumprahy.cz/zanikle-podskali-a-zivot-na-vltave/>

Další elektronické zdroje

Gott, my Life. <https://gottmylife.cz/>, poslední návštěva 21. 1. 2020.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy: <http://www.iprpraha.cz/>.

Kodex České asociace pro sociální antropologii (CASA). Dostupný na: <http://www.casonline.cz/wp-content/uploads/Eticky-kodex-CASA.pdf>.

Mapy.cz: www.mapy.cz

Mapy Google: <https://www.google.cz/maps>

Muzeum hlavního města Prahy. *Expozice „Zaniklé Podskalí“ v Podskalské celnici na Výtoni*. Kurátoři: Jan Jungmann, Tomáš Dvořák. Návštěva 17. 4. 2019.

„Podskalská celnice na Výtoni znovu otevřena 1. dubna 2012“ [tisková zpráva]. *Muzeum hlavního města Prahy*. Dostupné z: http://www.muzeumprahy.cz/content/fck/files/tiskove_zpravy/TZ_Znovuotevreni_vytone.pdf

„Pravidla pro výběr pořadatelů a pro realizaci krátkodobých akcí na pražských náplavkách ve vlastnictví hlavního města Prahy“: https://prazskenauplavky.cz/inc/documents/Pravidla_naplavky.pdf

„Výsledky“. *RunCzech*. Dostupné z: https://www.runczech.com/srv/www/qf/cs/ramjet/results/list?&page=1&per_page=15&yearFilter=

Vltava 2008: <http://www.pragueout.cz/articles/vltava-2008>

Web Galerie Nábřeží: <https://www.nabrezi.cz/>

Weby podniků: <https://daimarinai.cz/>
<https://www.imagomundi.cz/cs/>
<http://lodtajemstvi.cz/>
<http://riversidebar.cz/>
<http://www.vipliving.cz/>
<https://cz.prague-stay.com/lifestyle/clanek/239-pruvodci-a-prohlidky-prahy-s-pruvodcem/242-vyhlidkove-plavby-po-vltave/1977-bellevue-boat>

Web pražské integrované dopravy: <https://pid.cz/privozy/>

Weby Pražských náplavek: <https://prazskenaaplavky.cz/busking>
<https://prazskenaaplavky.cz/historie>
<https://prazskenaaplavky.cz/novekobky>
https://prazskenaaplavky.cz/inc/documents/kobky_letak.pdf
<https://prazskenaaplavky.cz/informace#aktuality>

Weby Hlavního města Prahy:

„1/2 Maraton omezí dopravu.“ *Deník Metro*, 12. 3. 2003. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/napsali_o_nas/napsali_o_nas-x1_2_maraton_omezi_dopravu.html

„Aktualizovaná (sic) dopravní opatření platná od 25.9.2002“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 23. 9. 2002. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/zpravodajstvi_z_hl_m_prahy/zpravodajstvi_z_hl_m_prahy-aktualizovana_dopravni_opatreni_platna.html

„Nová pravidla pro akce na pražských náplavkách vycházejí vstříc místním“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 5. 7. 2019. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/nova_pravidla_pro_akce_na_prazskych.html

Obecně závazná vyhláška ze dne 19. 9. 2013, kterou se mění obecně závazná vyhláška č. 12/2008 Sb. hl. m. Prahy, kterou se zakazuje požívání alkoholických nápojů na veřejných prostranstvích, ve znění obecně závazné vyhlášky č. 7/2010 Sb. hl. m. Prahy. Dostupná z: http://www.praha.eu/public/8e/3b/ad/1600089_389763_alkohol.pdf

„Práce na předláždění náplavek zahájeny“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*, 12. 11. 2007. Dostupné z: http://praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/prace_na_predlazdeni_naplavek_zahajeny.html

„Pražské náplavky v roce 2019: Nová pravidla pro konání akcí a větší komfort pro návštěvníky“ [tisková zpráva]. Dostupné z:

http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/prazske_naplavky_v_roce_2019_nova.html

„TSK získá peníze na dokončení tří cyklostezek“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*, 16. 9. 2008. Dostupné z:

http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/tsk_ziska_pe_nize_na_dokonceni_tri.html

„Volkswagen Maraton Praha - dopravní uzavírky na území Prahy 2“ [tisková zpráva]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 8. 5. 2011. Dostupné z:

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/mestske_casti/praha_2/volkswagen_maraton_praha_dopravni.html

„Výluka tramvají v úseku Palackého náměstí – Výtoň“ [online]. *Praha.eu, portál hlavního města Prahy*. 22. 7. 2019. Dostupné z:

http://www.praha.eu/jnp/cz/doprava/mhd/vyluka_tramvaji_v_useku_palackeho.html

Rozhovory

Ing. arch. MgA. Petr Janda (*1975). Architekt náplavek, rozhovor 23. května 2019.

Ing. Jan Nejedlý (*1974). Koordinátor správy náplavek, rozhovor 29. května 2019.

MgA. Jiří Sulženko, PhD. (*1980). Kurátor náplavek, rozhovor 29. května 2019.

Milan (*1984). Provozovatel podniku na náplavce, rozhovor 28. června 2019.